Crna Gora
DRŽAVNA REVIZORSKA INSTITUCIJA
DRI broj: 04-035/24-594/33
Podgorica, 13.09.2024. godine

IZVJEŠTAJ O REVIZIJI GODIŠNJEG FINANSIJSKOG IZVJEŠTAJA AGENCIJE ZA CIVILNO VAZDUHOPLOVSTVO ZA 2023. GODINU

(Konačni izvještaj)

Podgorica, septembar 2024. godine

SADRŽAJ:

I MIŠLJENJE, NALAZI I PREPORUKE....3
II OPŠTI DIO....15
2.1. Pravni osnov za vršenje revizije....15
2.2. Opšti podaci o subjektu revizije....15
2.3. Nadležnost i finansiranje subjekta revizije....16
2.4. Organizacija i organi subjekta revizije....18
2.5 Vrsta revizije....20
2.6 Predmet i obuhvat revizije....20
2.7 Cilj revizije....20
2.8 Kriterijumi revizije....20
2. 9 Metode vršenja revizije....23
2.10 Vrijeme vršenja revizije....23
III UTVRĐENO ČINJENIČNO STANJE....24
3.1 Sistem unutrašnjih finansijskih kontrola....24
3.2 Računovodstvene evidencije....27
3.3 Finansijski plan prihoda i rashoda....28
3.4 Program rada za 2023. godinu....30
3.5 Aktivnosti Upravnog odbora Agencije tokom 2023.godine....30
3.6 Finansijski izvještaji....31
3.6.1 Bilans stanja - aktiva....36
3.6.2 Bilans stanja - pasiva....53
3.6.3 Prihodi....53
3.6.4 TROŠKOVI....63
3.7 Zapošljavanje....79
3.8 JAVNE NABAVKE....81
3.9 SUDSKI SPOROVI....85
3.10 KANCELARIJSKO POSLOVANJE....86

I MIŠLJENJE, NALAZI I PREPORUKE

Državna revizorska institucija, na osnovu člana 4 i člana 12 Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji i Odluke Kolegijuma o vršenju revizije br.04-035/24 – 594/2 od 23.02.2024.godine, izvršila reviziju Godišnjeg finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2023. godinu.

Revizija je izvršena u skladu sa Poslovnikom Državne revizorske institucije, Uputstvom o metodologiji vršenja finansijske revizije i revizije pravilnosti, Smjernicama za kontrolu kvaliteta vršenja revizije i Međunarodnim standardima vrhovnih revizorskih institucija (ISSAI 100-999).

Državna revizorska institucija je poštovala etičke zahtjeve, planirala i izvršila reviziju na način kojim je obezbijeđeno razumno uvjerenje da li su finansijski izvještaji subjekta revizije sačinjeni i prezentovani, u svim materijalno značajnim pitanjima, u skladu sa važećim okvirom finansijskog izvještavanja i da li je poslovanje subjekta revizije bilo u skladu sa važećim zakonskim i drugim propisima.
Revizija je obezbijedila vršenje postupaka kako bi se dobilo dovoljno adekvatnih dokaza na kojima se zasniva izraženo mišljenje.

Odgovornost rukovodstva subjekta revizije

Rukovodstvo subjekta revizije odgovorno je za pripremu i prezentaciju finansijskih izvještaja, u skladu sa prihvaćenim okvirom finansijskog izvještavanja, kao i za usklađenost poslovanja sa zakonskim i drugim relevantnim propisima.

Odgovornost Državne revizorske institucije

Odgovornost Državne revizorske institucije je da, na osnovu izvršene revizije, izrazi mišljenje da li je finansijski izvještaj Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2023. godinu, u svim materijalnim aspektima sastavljen i prezentovan u skladu sa važećim okvirom finansijskog izvještavanja.

Pored odgovornosti za izražavanje mišljenja o finansijskim izvještajima, odgovornost DRI je izražavanje mišljenja da li su finansijske i druge radnje subjekta revizije, u svim materijalnim aspektima usklađene sa zakonima, drugim propisima i aktima koji su identifikovani kao kriterijumi za predmetnu reviziju.

Na bazi utvrđenog činjeničnog stanja i izjašnjenja Agencije za civilno vazduhoplovstvo, br.01/2-035/24-374/8 od 02.09.2024.godine, a shodno članu 45 Poslovnika Državne revizorske institucije, nadležni Kolegijum DRI u sastavu: Predsjedavajući Senatom DRI, senator Nikola N. Kovačević – rukovodilac Kolegijuma i senator dr Milan Dabović - član Kolegijuma na sjednici održanoj 13.09.2024.godine, usvojio je

KONAČNI IZVJEŠTAJ
O REVIZIJI GODIŠNJEG FINANSIJSKOG IZVJEŠTAJA
AGENCIJE ZA CIVILNO VAZDUHOPLOVSTVO
ZA 2023. GODINU

a) Finansijskom revizijom je utvrđeno da je Godišnji finansijski izvještaj Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2023.godinu sastavljen i prezentovan na fer i objektivan način u skladu sa važećim okvirom finansijskog izvještavanja.

Za finansijsku reviziju je određena ukupna materijalnost u iznosu od 70.522,78€ (1,52% rashoda Agencije, koji iznose 4.639.656,25€). Na osnovu navedenog, nadležni Kolegijum izražava **pozitivno mišljenje sa skretanjem pažnje na navedeno u preporuci F1.**

b) Revizijom pravilnosti je utvrđeno da Agencija za civilno vazduhoplovstvo nije finansijske transakcije i druge aktivnosti u svim materijalnim aspektima uskladila sa zakonima i drugim propisima koji su identifikovani kao kriterijumi za predmetnu reviziju. Revizijom su utvrđene neusklađenosti poslovanja Agencije za civilno vazduhoplovstvo sa: Zakonom o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru, Zakonom o radu, Zakonom o javnim nabavkama, Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, Zakonom o porezu na dohodak fizičkih lica, Zakonom o obligacionim odnosima, Uredbom o uspostavljanju unutrašnje revizije u javnom sektoru, Uredbom o naknadi troškova zaposlenih u javnom sektoru, Uredbom o prodaji i davanju u zakup stvari u državnoj imovini, Pravilnikom o visini naknada za izdavanje operativne licence, certifikata, odobrenja i dozvola u vazdušnom saobraćaju, pa u skladu sa tim, a imajući vidu da slučajevi neusklađenosti, pojedinačno ili zbirno, imaju prožimajući efekat, nadležni Kolegijum izražava **negativno mišljenje** na pravilnost poslovanja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2023.godnu.

NALAZI I PREPORUKE

Finansijska revizija

Nalaz

- Revizijom je utvrđeno da podaci iskazani u Izvještaju o izvršenom popisu sredstava i obaveza Agencije za 2023.godinu u dijelu koji se odnosi na obračun amortizacije, popis potraživanja i obaveza prema dobavljačima u zemlji, ne odgovaraju istim evidentiranim u Glavnoj

knjizi subjekta revizije, zbog naknadnog evidentiranja podataka u Glavnoj knjizi, nakon izvršenog popisa.

Takođe, revizijom je utvrđeno da gotovina na početku i na kraju izvještajnog perioda iskazana u Iskazu o tokovima gotovine Agencije za 2023.godinu odgovara istoj evidentiranoj u Glavnoj knjizi i iskazanoj u Finansijskom izvještaju (Bilansu stanja), dok neto gotovina iz operativnih aktivnosti (gotovinska primanja od poslovne aktivnosti i isplate dobavljačima i zaposlenima) ne odgovara podacima evidentiranim u Glavnoj knjizi jer su gotovinska primanja od poslovne aktivnosti i gotovinske isplate dobavljačima i zaposlenima iskazana u manjem iznosu za 44.994,00€ (što je potvrđeno i putem e mail-a od strane subjekta revizije).

Preporuka F1

- **Subjekt revizije treba da poslovne knjige usaglasi sa izvršenim popisom imovine i obaveza, u skladu sa članom 22 Zakona o računovodstvu i internim Uputstvom o izradi finansijskih iskaza i računovodstvene politike, kao i da u Iskazu o tokovima gotovine iskazuje podatke o tokovima gotovine koji odgovaraju istim evidentiranim u poslovnim knjigama.**

Revizija pravilnosti

Nalaz

- Uvidom u prezentiranu dokumentaciju u vezi uspostavljanja unutrašnje revizije, utvrđeno je da je Agencija nakon raskida Sporazuma sa Opštinom Danilovgrad o povjeravanju poslova unutrašnje revizije, shodno obavještenju Opštine iz septembra 2022.godine, intenzivno radila na ponovnom uspostavljanju iste. Naime, Agencija se u januaru 2024. godine obraćala dopisima potencijalnim vršiocima unutrašnje revizije i to: Glavnom gradu Podgorica i Vodovodu i kanalizaciji d.o.o. Podgorica, koji nijesu preuzeli obavljanje poslova unutrašnje revizije kod Agencije, iz razloga manjka kadrovskih kapaciteta za obavljanje iste. Shodno navedenom, konstatuje se da Agencija nema uspostavljenu unutrašnju reviziju od septembra 2022.godine.

Preporuka P1

- **Subjekt revizije treba da nastavi aktivnosti i obezbijedi uspostavljanje unutrašnje revizije na način predviđen članom 49 Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontroloma u javnom sektoru i članom 5 Uredbe o uspostavljanju unutrašnje revizije u javnom sektoru.**

Nalaz

- Uvidom u prezentiranu dokumentaciju Agencije, utvrđeno je da su akta vezana za ostvarivanje prava direktora Agencije (nalozi za službena putovanja, putni nalog za službeno vozilo, odluka o isplati varijabilnog dijela zarade), potpisivani od strane istog u ime nalogodavca i lica kome se vrši odobravanje odnosno isplata, što nije u skladu sa odredbama člana 15 Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom

sektoru. Shodno Zakonu o vazdušnom saobraćaju, direktora imenuje i razrješava Savjet Agencije, uz saglasnost Ministarstva.

Preporuka P2

- **Subjekt revizije treba da obezbijedi razdvajanje odgovornosti u dijelu potpisivanja akata vezanih za ostvarivanje prava direktora Agencije, na način propisan odredbama člana 15 Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru.**

Nalaz

- Uvidom u interna pravila i procedure sadržane u okviru Zbornika internih procedura Agencije, utvrđeno je da je Agencija brojne značajne procese u poslovanju uredila internim procedurama i/ili aktima (osim procesa sprovođenja postupaka javnih nabavki), pri čemu određene interne procedure datiraju iz ranijih godina (2010, 2014, 2015 itd) i nijesu ažurirane, odnosno usklađene sa važećim zakonskim i podzakonskim propisima. Takođe, utvrđeno je i da Zbornik internih procedura sadrži i one procedure koje su prestale da važe donošenjem novih.

Preporuka P3

- **Preporučuje se subjektu revizije da interna akta koja datiraju iz ranijeg perioda, ažurira i uskladi sa važećim zakonskim i podzakonskim propisima.**

Nalaz

- Revizijom je utvrđeno da je Agencija za 2023.godinu ostvarila prihode u iznosu od 7.130.485,91€, što je za 1.457.860,91€ ili 20,45%, više u odnosu na planirane prihode, dok su rashodi ostvareni u iznosu od 4.639.656,25€, što je za 868.793,34€ ili 16,56% manje od planiranih rashoda.[1]

Preporuka P4

- **Preporučuje se subjektu revizije da realnije planira prihode i rashode, a u slučaju ostvarivanja istih u značajno većem ili manjem iznosu da izvrši korekciju Finansijskog plana.**

Nalaz

- Revizijom je utvrđeno da je Agencija u pojedinim mjesecima vršila isplatu dodataka na zaradu po osnovu prekovremenog rada određenom broju zaposlenih, koji se isplaćivao po osnovu rješenja o isplati prekovremenog rada ili je isplata izvršena na osnovu izvještaja/zahtjeva zaposlenog da je radio prekovremeno, dok većinom nije donošena odluka o uvođenju prekovremenog rada, osim u jednom slučaju, nije obavještavana inspekcija o uvođenju prekovremenog rada i nijesu prezentirane evidencije o obavljanju istog.

  Članom 64 Zakona o radu definisano je da radno vrijeme zaposlenog može da traje i duže od ugovorenog radnog vremena, u slučaju

[1] Shodno navodima subjekta revizije, dostavljenim uz Izjašnjenje na Preliminarni Izvještaj o reviziji vezano za navedeni nalaz, Agencija od 30. 08. 2023.godine nije imala direktora, vd direkora izabran je 16. 10. 2023. godine (kada je donošenje odluka bilo u nadležnosti Savjeta), novi vd direktora izabran je 18. 03. 2024.godine, dok je direktor Agencije izabran 20. 05. 2024. godine. Savjet Agencije, razriješen je 28.09.2023. godine, imenovan novi Savjet 03.10.2023. godine, koji je razriješen 23.11.2023. godine, dok je novi Savjet Agencije imenovan 22.02.2024. godine.

iznenadnog povećanja obima posla, kao i u slučaju više sile, i u drugim izuzetnim slučajevima, a utvrđen je i način uvođenja i organizovanja prekovremenog rada kod poslodavca.

Preporuka P5

- **Subjekt revizije treba da organizuje prekovremeni rad na način propisan odredbama člana 64 Zakona o radu i da isplate po osnovu istog vrši na osnovu potpune dokumentacije, koja potvrđuje da je prekovremeni rad ostvaren.**

Nalaz

- Revizijom je utvrđeno da je Agencija izvještaje o obračunatim i plaćenim porezima i doprinosima (IOPPD obrasce) - izmijenjene prijave (za period do septembra 2023.godine) podnijela nadležnom poreskom organu početkom 2024. godine, dok su osnovne IOPPD prijave za period septembar zaključno sa decembrom 2023.godine, podnešene nadležnom poreskom organu u februaru 2024. godine, što nije u skladu sa odredbama člana 47 Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica, odnosno nije u zakonom propisanom roku do 15. u tekućem za prethodni mjesec.

Preporuka P6

- **Subjekt revizije treba da izvještaje o obračunatim i plaćenim porezima i doprinosima (IOPPD) dostavlja nadležnom organu u rokovima utvrđenim odredbama člana 47 Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica.**

Nalaz

- Uvidom u uzorkom odabranu dokumentaciju Agencije koja se odnosi na zapošljavanje, utvrđeno je da je određeni broj lica zapošljen bez prethodnog javnog oglašavanja slobodnog radnog mjesta, ili je oglas objavljen i traženi uslovi radnog mjesta, ali je zapošljeno lice pripravnik sa kojim je, nakon odrađenog pripravničkog staža, zaključivan ugovor na određeno vrijeme za obavljanje poslova za koje ne ispunjava uslov radnog mjesta u pogledu radnog iskustva itd. Navedeno nije u skladu sa članom 20 i 24 Zakona o radu i članom 25 Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti. Takođe, revizijom je utvrđeno da ugovori o radu sa zaposlenima ne sadrže visinu koeficijenta, već odredbu da se zarada zaposlenog utvrđuje množenjem iznosa najniže cijene rada sa koeficijentom složenosti poslova radnog mjesta na koje se lice raspoređuje odnosno za koje zaključuje ugovor o radu, pa se konstatuje da ugovori o radu ne sadrže sve elemente propisane članom 31 Zakona o radu.

Preporuka P7

- **Subjekt revizije prilikom zapošljavanja treba da slobodno radno mjesto prijavi Zavodu za zapošljavanje kako je to propisano članom 24 Zakona o radu i shodno proceduri propisanoj odredbama Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti.**

Preporuka P8

- **Subjekt revizije treba da ugovor o radu zaključuje sa licem koje pored zakonom predviđenih opštih uslova ispunjava i posebne**

uslove predviđene zakonom, drugim propisima i aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta kako je to propisano članom 20 Zakona o radu. Takođe subjekt revizije treba da ugovore o radu zaključuje na način da isti sadrže sve elemente predviđene članom 31 Zakona o radu.

Nalaz

- Revizijom je utvrđeno da je Agencija tokom 2023. godine, zaključivala ugovore o djelu sa istim izvršiocima u periodu angažovanja u kontinuitetu i do 12 mjeseci tokom godine, za obavljanje poslova koji imaju obilježje posla za koji se zasniva radni odnos i/ili poslova koji bi se mogli podvesti pod sistematizovana radna mjesta: poslovi portira-(poslovi evidencije ulaska i izlaska zaposlenih, predaja poruka i telefonska najava stranaka, uvid u propratnu dokumentaciju prilikom unošenja u Agenciju, evidentiranje primljene pošte/pošiljke, održavanje osnovnih sredstava, popravka i narudžba za veće popravke) ili je ugovorom o djelu utvrđeno radno vrijeme - svakog radnog dana itd…
  Članom 669 Zakona o obligacionim odnosima je propisano da se ugovorom o djelu poslenik (preduzimač, izvođač radova) obavezuje da obavi određeni posao (izrada ili opravka određene stvari ili izvršenje određenog fizičkog ili intelektualnog rada i sl.), a naručilac se obavezuje da mu za to plati naknadu, što znači da navedeni ugovor za predmet ima obavljanje poslova van djelatnosti poslodavca, da ne postoji potreba da se isti obavljaju u kontinuitetu za poslove koji pripadaju poslovima redovne djelatnosti subjekta ili za koje bi shodno njihovom opisu trebalo sa licima zasnovati radni odnos zaključivanjem ugovora o radu.

Preporuka P9

- **Subjekt revizije treba da, ukoliko to zahtijevaju potrebe procesa rada, obavljanje poslova koji po prirodi i vrsti rada imaju obilježje posla za koji se zasniva radni odnos, predvidi aktom o sistematizaciji, i da za obavljanje istih sa licima zaključuje ugovore o radu, a da ugovore o djelu zaključuje u skladu sa članom 669 Zakona o obligacionim odnosima.**

Nalaz

- Agencija u postupku revizije nije prezentirala dokaze o radno – pravnom statusu za lica angažovana ugovorima o djelu, pa se nije moglo utvrditi da li je obračun poreskih obaveza pravilno izvršen na isplaćene naknade, budući da se poreske obaveze ne obračunavaju na isti način za lica u radnom odnosu i nezaposlena lica.

Preporuka P10

- **Subjekt revizije prilikom angažovanja izvršilaca po ugovoru o djelu treba da obezbijedi podatke o radno-pravnom statusu angažovanih lica u cilju pravilnog obračuna poreskih obaveza.**

Nalaz

- Uvidom u zbirne mjesečne specifikacije - obračuna zarada zaposlenih u Agenciji, utvrđeno je da iste ne sadrže pregled isplate zarada zaposlenih za redovan rad i isplate uvećanja i/ili dodatka na zarade po određenom osnovu, odnosno na osnovu istih se ne može utvrditi struktura zarada, imajući u vidu da je Agencija shodno pratećoj dokumentaciji mjesečnih

specifikacija zarada, u određenim mjesecima vršila isplate uvećanja zarada za određeni broj zaposlenih (stimulanse), kao i dodatke na zaradu za prekovremeni rad i pripravnost.

Preporuka P11

- **Subjekt revizije treba da kroz softversko rješenje obračuna zarada, obezbijedi da specifikacije obračuna zarada sadrže preciznu strukturu, odnosno pregled isplate zarada zaposlenih za redovan rad i isplate uvećanja i/ili dodatka na zarade po određenom osnovu.**

Nalaz

- Revizijom je utvrđeno da je u određenim slučajevima jedan od načina zapošljavanja u Agenciji, zaključivanjem Ugovora o stipendiranju lica van radnog odnosa, kojim je Agencija odobravala isplate stipendija za školovanje licima koja nijesu zaposlena u Agenciji, a lica su shodno zaključenim ugovorima o stipendiranju imala obavezu da nakon završenog školovanja, odrade pripravnički staž i ostanu u radnom odnosu kod Agencije. Agencijia nije internim aktima utvrdila mogućnost stipendiranja školovanja lica koja nijesu zaposlena u Agenciji, odnosno nije utvrdila ko ostvaruje pravo i na koji način se ostvaruje pravo na stipendiranje školovanja za lica van radnog odnosa.

Preporuka P12

- **Subjekt revizije treba da, mogućnost isplate sredstava po osnovu stipendiranja školovanja lica, uredi internim procedurama/aktima vodeći računa o osnovu i pravu lica na isplatu iste.**

Nalaz

- Revizijom je utvrđeno da je Agencija izvršila ispravke potraživanja po osnovu terminalnih naknada prema SMATS-i za iznos od 555.592,03€, primjenjujući donijete računovodstvene politike, što je u poslovnim knjigama evidentirano na računu 2296. U postupku revizije nijesu prezentirane posebne analitičke evidencije potraživanja po osnovu terminalnih naknada koje se uplaćuju od strane SMATSA, za 2023.godinu i za ranije godine, već subjekt revizije evidentiranje potraživanja za terminalne naknade u Glavnoj knjizi, korekcije i ispravke istih, vrši na osnovu dokumentacije i evidencija SMATS-e (analitičkih evidencija, knjižnih odobrenja, izvještaja o popisu, izvještaja o fakturisanim i naplaćenim naknadama, zaključenim aneksima sporazuma itd), pri čemu SMATSA po kvartalima, pored uplata terminalnih naknada fakturisanih i naplaćenih za kvartal godine za koji izvještava, vrši i uplatu onih terminalnih naknada koje su fakturisane ranijih godina, a naplaćene su u kvartalu na koji se izvještavanje odnosi.

Preporuka P13

- **Subjekt revizije treba da obezbijedi vođenje posebne analitičke evidencije potraživanja za terminalne naknade pojedinačno za svaku poslovnu godinu, u cilju praćenja i procjene naplativosti istih, budući da primjenjuje računovodstvene politike otpisa nenaplaćenih potraživanja.**

Nalaz

- Uvidom u analitičku evidenciju potraživanja za putničke i robne naknade i ostalu dokumentaciju, utvrđeno je da je Agencija u skladu sa svojim računovodstvenim politikama izvršila indirektan način otpisa potraživanja za putničke i robne naknade u iznosu od 174.955,78€ (otpis putničkih naknada u iznosu od 174.613,26€ i otpis robnih naknada u iznosu od 342,52€). Indirektni otpis se koristi u slučaju kada se ne odustaje od naplate potraživanja, ali realno stanje ukazuje na to da potraživanje u jednom dijelu ili u cjelosti može biti nenaplativo.
  Agencija nije sprovodila aktivnosti u cilju naplate potraživanja, odnosno nije slala opomene kupcima, niti je pokretala sudske procese za naplatu potraživanja. Ista nije vršila procjenu naplativosti potraživanja po kupcima, već je na kraju godine putem indirektnog otpisa, otpisivala sva potraživanja starija od 6 mjeseci, na način kako je isto regulisala svojim računovodstvenim politikama.

Preporuka P14

- **Preporučuje se subjektu revizije da se prilikom donošenja svojih računovodstvenih politika, kojim je regulisala oblast otpisa potraživanja poziva na propise koji regulišu navedenu oblast, kao i da istim predvidi obavezu vršenja procjene naplativosti potraživanja i preduzmanja aktivnosti u cilju naplate istih, prije indirektnog otpisa.**

Nalaz

- Revizijom je utvrđeno da je Agencija u poslovnim knjigama evidentirala potraživanja u iznosu od 6.712,92€, koja se odnose na potraživanja od zaposlenih zbog više obračunatih i isplaćenih zarada u januaru i februaru 2022. godine, usled primjene obračunske vrijednosti koeficijenta koja nije bila usvojena od strane Savjeta (nije donijeta Odluka Savjeta o usvajanju obračunske vrijednosti koeficijenta), kao i potraživanja u iznosu od 5.600,16€, koja se odnose na potraživanja prema fizičkom licu za zaostale rate po osnovu nevraćene stipendije za školovanje. Takođe, Agencija je tokom 2023.godine, određenim zaposlenima vršila isplate akontacije zarada, što je u Glavnoj knjizi evidentirano na računu 4500-obaveze za neto zarade, iz razloga što zaposleni iste ne vraćaju/uplaćuju, već se prilikom isplate zarada vrši umanjenje neto zarade za iznos ranije isplaćenih akontacija, što je dokumentovano pisanim zabilješkama prilikom obračuna zarada. Agencija nije prezentirala dokaze da obezbjeđuje pomoćnu evidenciju isplate navedenih akontacija i povraćaja istih (excel tabele ili slično).

Preporuka P15

- **Subjekt revizije treba da preduzme potrebne aktivnosti u dijelu naplate sredstava koje potražuje shodno zaključenim sporazumima i usled obračuna istih bez pravnog osnova, a za isplate akontacija zarada zaposlenima treba da vodi pomoćne analitičke evidencije radi praćenja potraživanja istih.**

Nalaz

- Revizijom je na osnovu uzorkom odabrane dokumentacije utvrđeno da je određeni broj podnosioca zahtjeva vršio uplate naknada za izdavanje operativne licence, certifikata, odobrenja i dozvola u vazdušnom saobraćaju, nakon podnošenja zahtjeva (u pojedinom slučaju uplata je izvršena nakon 6 mjeseci od podnošenja zahtjeva), kao i da su u određenom broju slučajeva rješenja donošena prije uplate naknade, što nije u skladu sa članom 20 Pravilnika o visini naknada za izdavanje operativne licence, certifikata, odobrenja i dozvola u vazdušnom saobraćaju, kojim je propisano da podnosilac zahtjeva dokaz o uplati dostavlja prilikom podnošenja zahtjeva za pružanje usluga (npr. za izdavanje crnogorske dozvole padobranom zahtjev je podnijet 14.06.2022.godine, uplata naknade je izvršena 23.01.2023.godine, dok je rješenje donijeto 20.01.2023. godine itd.)

Preporuka P16

- **Subjekt revizije treba da obezbijedi da podnosioci zahtjeva za pružanje usluga dostavljaju dokaze o uplati prilikom podnošenja zahtjeva, kako je to propisano članom 20 Pravilnika o visini naknada za izdavanje operativne licence, certifikata, odobrenja i dozvola u vazdušnom saobraćaju.**

Nalaz

- Uvidom u dokumentaciju vezanu za korišćenje službenih vozila Agencije, utvrđeno je da su pojedina lica mjesečno bila zadužena sa po dva vozila, kao i da je više lica koristilo isto vozilo tokom mjeseca i vršilo upisivanje potrebnih podataka u OK obrazac koji je izdat na ime jednog lica, što nije u skladu sa članom 17 Uredbe o uslovima i načinu korišćenja prevoznih sredstava u svojini Crne Gore, kojim je propisano da starješina organa ili drugo ovlašćeno lice izdaje nalog za korišćenje vozila-PN radi obavljanja određenog zadatka ili kao mjesečni nalog uz koji se izdaje nalog za kontrolu upotrebe službenih i drugih vozila i potrošnju goriva (OK obrazac), kao i da nalozi važe do završetka službenog puta ili drugog zadatka za koji su izdati, a najduže do isteka tekućeg mjeseca. U pojedinim slučajevima PN i OK obrasci nijesu potpisani od ovlašćenog lica.

Preporuka P17

- **Subjekt revizije treba da obezbijedi da se nalog za korišćenje vozila (obrazac PN) i nalog za kontrolu upotrebe službenog i drugog vozila i potrošnju goriva (obrazac OK), izdaju na ime zaposlenog koji koristi vozilo, uz korišćenje istih na način propisan članom 17 Uredbe o uslovima i načinu korišćenja prevoznih sredstava u svojini Crne Gore.**

Nalaz

- Revizijom je utvrđeno da je Agencija izvršila prodaju službenog vozila, bez saglasnosti Vlade Crne Gore, što nije u skladu sa članom 4 Uredbe o prodaji i davanju u zakup stvari u državnoj imovini, kojim je, između ostalog, utvrđeno da o prodaji i davanju u zakup nepokretnih i pokretnih stvari u državnoj imovini odlučuje Vlada u skladu sa Zakonom o državnoj imovini. Agencija za civilno vazduhoplovstvo je osnovana od strane Vlade Crne Gore. U postupku revizije je utvrđeno

da ista primjenjuje Zakon o državnoj imovini i da se u aktima vezanim za prodaju vozila, pozvala na određene odredbe Uredbe o prodaji i davanju u zakup stvari u državnoj imovini.

Preporuka P18

- **Subjekt revizije treba da prodaju stvari u državnoj imovini vrši u skladu sa članom 4 Uredbe o prodaji i davanju u zakup stvari u državnoj imovini, odnosno da prodaju vozila vrši uz saglasnost Vlade Crne Gore.**

Nalaz

- Uvidom u naloge za službena putovanja zaposlenih u Agenciji, kojim su pravdani troškovi službenih putovanja u zemlji i inostranstvu utvrđeno je da, isti ne sadrže potpis nalogodavca u dijelu naloga koji se odnosi na obračun troškova nastalih na službenom putovanju, dio putnih naloga je pravdan sa zakašnjenjem, za dio putnih naloga nedostaje izvještaj sa službenog putovanja ili je isti podnijet sa zakašnjenjm, što nije u skladu sa odredbama Uredbe o naknadi troškova zaposlenih u javnom sektoru. Takođe, revizijom je utvrđeno da je Agencija preko žiro računa izvršila isplatu dnevnica za službena putovanja zaposlenih u zemlji i inostranstvu u ukupnom iznosu od 2.168,18€ u vezi sa kojim nijesu prezentirani nalozi za službena putovanja sa obračunom troškova, što nije u skladu sa članom 9, 19 i 24 Uredbe o naknadi troškova zaposlenih u javnom sektoru, kojim je, između ostalog, utvrđeno da zaposlenom koji ne podnese nalog za službeno putovanje sa obračunom troškova, troškovi dnevnice i troškovi prevoza za službeno putovanje u zemlji neće se priznati, kao i da se troškovi za službeno putovanje u inostranstvo priznaju na osnovu obračuna putnih troškova.[2]

Preporuka P19

- **Subjekt revizije treba da vrši obračun i isplatu dnevnica za službeno putovanje u zemlji i inostranstvo na osnovu naloga za službeno putovanje koji sadrže sve potrebne elemente i obračun putnih troškova, na način definisan odredbama člana 9,19 i 24 Uredbe o naknadi troškova zaposlenih u javnom sektoru.**

Nalaz

- Revizijom je utvrđeno da je Agencija u poslovnim knjigama evidentirala rezervisanja za ostale vjerovatne troškove, koja se odnose na sudske postupke koji se vode protiv Agencije za dva lica u iznosu od 175.427,61€ na osnovu procjene advokata o uspjehu u sporu, pri čemu je procijenjena vjerovatnoća da Agencija izgubi spor za jedno lice 20%, a za drugo lice 50%. Navedeno nije u skladu sa MRS 37, kojim je definisano da se priznaju samo rezervisanja ako se smatra da postoji velika verovatnoća da će spor biti izgubljen, što će prouzrokovati veliki odliv sredstava po okončanju spora, dok se obaveze po sudskom sporu

[2] Shodno navodima subjekta revizije, dostavljenim uz Izjašnjenje na Preliminarni Izvještaj o reviziji vezano za navedeni nalaz, Agencija od 30. 08. 2023.godine nije imala direktora, vd direkora izabran je 16. 10. 2023. godine (kada je donošenje odluka bilo u nadležnosti Savjeta), novi vd direktora izabran je 18. 03. 2024.godine, dok je direktor Agencije izabran 20. 05. 2024. godine. Savjet Agencije, razriješen je 28.09.2023. godine, imenovan novi Savjet 03.10.2023. godine, koji je razriješen 23.11.2023. godine, dok je novi Savjet Agencije imenovan 22.02.2024. godine.

čiji je ishod neizvjestan ne prikazuju na rezervisanja, već se vrši objelodanjivanje u napomenama uz finansijske izvještaje.

Preporuka P20

- **Subjekt revizije treba da rezervisanja za sudske sporove vrši u skladu sa MRS 37.**

Nalaz

- Revizijom je utvrđeno da Agencija na osnovu zaključenih ugovora i sporazuma o saradnji sa organima iz oblasti traganja i spašavanja vazduhoplova (Ministarstvom unutrašnjih poslova, Gorskom službom spašavanja, Generalnim sekretarijatom Vlade itd.), istim dodjeljuje značajna sredstva za nabavku opreme, stručno osposobljavanje i usavršavanje lica i organizovanje vježbi koje se odnose na traganje i spašavanje vazduhoplova. Shodno pojašnjenju subjekta revizije, sredstva se dodjeljuju na osnovu procjene direktora Agencije i u konsultaciji sa direktorom ANS sektora, polazeći od dostavljenih informacija o potrebi za sredstvima od organa uključenih u navedene poslove, a nakon održanih sastanaka sa istima. Subjekt revizije nije internim aktom uredio proceduru i kriterijume za dodjelu navedenih sredstava.

Preporuka P21

- **Preporučuje se subjektu revizije da internim aktom uredi način dodjele sredstava za potrebe traganja i spašavanja u civilnom vazduhoplovstvu (proceduru i kriterijume) u cilju transparentnog odlučivanja o raspodjeli navedenih sredstava.**

Nalaz

- Uvidom u prezentiranu dokumentaciju u vezi donošenja Plana javnih nabavki Agencije za 2023.godinu i izmjena i dopuna istog, utvrđeno je da je Savjet Agencije donio Odluku o davanju saglasnosti na prvobitni Plan javnih nabavki Agencije, dok odluke o izmjenama i dopunama Plana javnih nabavki donosi Direktor Agencije, bez saglasnosti Savjeta.

Preporuka P22

- **Preporučuje se subjektu revizije da u cilju razdvajanja odgovornosti, obezbijedi da saglasnost na izmjene i dopune Plana javnih nabavki donosi Savjet Agencije za civilno vazduhoplovstvo, kao organ upravljanja, budući da Plan javnih nabavki sačinjava ovlašćeno lice naručioca (direktor Agencije).**

Nalaz

- Revizijom je utvrđeno, upoređujući podatke evidentirane u Glavnoj knjizi subjekta revizije, sa podacima iskazanim u Izvještaju o sprovedenim nabavkama i zaključenim ugovorima/računima za jednostavne nabavke, da subjekt revizije u Izvještaju koji se odnosi na direktne nabavke do 8.000,00€ nije iskazao nabavke u vrijednosti od najmanje 8.383,64€, koje se odnose na usluge reprezentacije u iznosu od 1.525,59€, usluge hotelskog smještaja u iznosu od 6.712,92€ i usluge putnog zdravstvenog osiguranja u iznosu od 145,13€.

Preporuka P23

- **Subjekt revizije treba da u Izvještaju o sprovedenim nabavkama i zaključenim ugovorima /računima za jednostavne nabavke iskaže**

sve jednostavne nabavke koje se odnose na godinu za koju se izvještaj podnosi u skladu sa članom 182 Zakona o javnim nabavkama.

Nalaz

- Uvidom u računovodstveni informacioni sistem koji koristi Agencija, utvrđeno je da se računovodstvene evidencije zasnivaju na više pojedinačnih elektronskih evidencija koje nijesu međusobno povezane i to: Računovodstveni softver (Dnevnik, Glavna knjiga, kupci i dobavljači), Knjiga ulaznih faktura, Softver za obračun zarada i drugih ličnih primanja, Softver za evidenciju imovine i Elektronska evidencija blagajne, što povećava rizik od nastanka greške.

Preporuka P24

- **Preporučuje se subjektu revizije da računovodstveni softver međusobno integriše sa ostalim računovodstvenim evidencijama u cilju unaprjeđenja rada na finansijskim poslovima, kao i smanjivanju rizika od nastanka greške.**

Konačni izvještaj o reviziji Godišnjeg finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2023.godinu namijenjen je rukovodstvu subjekta revizije, Skupštini Crne Gore, Vladi Crne Gore i zainteresovanoj javnosti.

Subjekt revizije je dužan da, putem aplikacije DRI za praćenje preporuka (Registar preporuka), u roku od 30 (trideset) dana od dana prijema Konačnog Izvještaja o reviziji, odnosno najkasnije do 13.10.2024.godine, dostavi Državnoj revizorskoj instituciji Akcioni plan za realizaciju preporuka, a u roku od šest mjeseci, odnosno najkasnije do 13.03.2025.godine, Izvještaj o realizaciji preporuka iz Izvještaja o reviziji.

Shodno Protokolu o saradnji između Skupštine Crne Gore i Državne revizorske institucije, konačni Izvještaj o reviziji Godišnjeg finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2023.godinu, dostavlja se Skupštini Crne Gore i Odboru za ekonomiju, finansije i budžet Skupštine Crne Gore na upoznavanje.

Predsjedavajući Senatom DRI
Rukovodilac Kolegijuma
Senator
Nikola N. Kovačević

II OPŠTI DIO

2.1. Pravni osnov za vršenje revizije

Pravni osnov za vršenje revizije Godišnjeg finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2023.godinu sadržan je u:

- Zakonu o Državnoj revizorskoj instituciji ("Sl. list CG" br. 15/07, 73/10, 40/11, 31/14 i 70/17);
- Godišnjem planu revizije Državne revizorske institucije za 2024.godinu, DRI br. 06-038/23-319 od 26.12.2023. godine;
- Odluci Kolegijuma nadležnog za vršenje ove revizije br.04-035/24 – 594/2 od 23.02.2024.godine.

Revizija Godišnjeg finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2023.godinu izvršena je u skladu sa:

- Poslovnikom Državne revizorske institucije („Sl. list CG" br. 03/15);
- Uputstvom o metodologiji vršenja finansijske revizije i revizije pravilnosti („Sl. list CG" br. 07/15);
- Smjernicama za kontrolu kvaliteta vršenja revizije;
- Međunarodnim standardima (ISSAI 100-999).

2.2. Opšti podaci o subjektu revizije

Agencija za civilno vazduhoplovstvo (u daljem tekstu:Agencija) je osnovana Odlukom Vlade Crne Gore iz 2009. godine, radi obavljanja poslova od javnog interesa iz oblasti vazdušnog saobraćaja.
Agencija je nezavisno pravno lice sa pravima i obavezama utvrđenim Zakonom o vazdušnom saobraćaju, Odlukom o osnivanju i Statutom.
Agencija je samostalna u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti i za svoj rad odgovara Vladi.
Sjedište Agencije je u Podgorici, ulica Josipa Broza Tita bb, Stari aerodrom.
Skraćeni naziv Agencije je: ,,ACV".

Organi Agencije su Savjet i direktor Agencije. Za period vršenja revizije, direktor Agencije do septembra 2023.godine, bio je g-din Zoran Maksimović, a od septembra 2023. godine, VD direktora Agencije bio je g-din Mileta Nikolić, dok je u 2024.godini, VD direktora Agencije g-din Ivan Šćekić.[3]

Agencija ima Statut, kojim su bliže uređeni: unutrašnja organizacija, način rada i poslovanja, odlučivanje i nadležnosti organa Agencije, način objavljivanja akata Agencije i druga pitanja od značaja za obavljanje djelatnosti Agencije. Statut Agencije, uz prethodnu saglasnost Vlade, donosi Savjet Agencije.

[3] Shodno navodima subjekta revizije, dostavljenim uz Izjašnjenje na Preliminarni Izvještaj o reviziji, Agencija od 30. 08. 2023.godine nije imala direktora, vd direkora izabran je 16. 10. 2023. godine (kada je donošenje odluka bilo u nadležnosti Savjeta), novi vd direktora izabran je 18. 03. 2024.godine, dok je direktor Agencije izabran 20. 05. 2024. godine. Savjet Agencije, razriješen je 28.09.2023. godine, imenovan novi Savjet 03.10.2023. godine, koji je razriješen 23.11.2023. godine, dok je novi Savjet Agencije imenovan 22.02.2024. godine.

Međunarodne organizacije iz oblasti vazdušnog saobraćaja od posebnog značaja za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore sa kojim sarađuje Agencija su:

- Međunarodna organizacija civilnog vazduhoplovstva (ICAO – International Civil Aviation Organization),
- Agencija Evropske unije za sigurnost vazdušnog saobraćaja (EASA – European Union Aviation Safety Agency),
- Evropska konferencija civilnog vazduhoplovstva (ECAC – European Civil Aviation Conference),
- Evropska organizacija za sigurnost vazdušne plovidbe (EUROCONTROL – European Organization for the Safety of Air Navigation).

2.3. Nadležnost i finansiranje subjekta revizije

Nadležnost Agencije propisana je odredbama Zakona o vazdušnom saobraćaju i podzakonskim aktima donešenim na osnovu ovog zakona, kao i odredbama Zakona o obligacionim odnosima i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju.

Nadležnost Agencije je utvrđena odredbom člana 6 stav 1 Zakona o vazdušnom saobraćaju, kojom je propisano da Agencija:

1) izdaje certifikat vazdušnog operatora (AOC) i operativnu licencu;

2) izdaje uvjerenje o tipu vazduhoplova, uvjerenje o plovidbenosti vazduhoplova, potvrdu o provjeri plovidbenosti vazduhoplova, potvrdu o registraciji;

3) izdaje uvjerenje o ispunjavanju uslova pravnom licu za održavanje vazduhoplova;

4) izdaje uvjerenje o ispunjavanju uslova pravnom licu za stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja;

5) izdaje certifikat i odobrenje za upotrebu civilnog aerodroma;

6) izdaje uvjerenje o ispunjavanju uslova pravnom licu za obezbjeđivanje kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova;

7) izdaje dozvole i ovlašćenja civilnom vazduhoplovnom osoblju;

8) priprema stručne osnove za izradu programa, planova, podzakonskih akata koje donose Vlada i organ državne uprave nadležan za poslove saobraćaja;

9) donosi opšte akte u skladu sa zakonom i akte radi sprovođenja ECAA sporazuma, drugih zaključenih međunarodnih ugovora, međunarodnih standarda i preporučene prakse iz oblasti civilnog vazduhoplovstva, a naročito standarda, procedura i preporučene prakse ICAO-a, ECAC-a, EASA-e i EUROCONTROL-a, uz saglasnost nadležnog Ministarstva;

10) donosi akte kojima se nalaže preduzimanje mjera radi uspostavljanja sigurnosti funkcionalnog sistema u cilju zaštite sigurnosti vazdušnog saobraćaja;

11) vodi registre i evidencije u skladu zakonom;

12) vrši inspekcijski nadzor nad sprovođenjem Zakona o vazdušnom saobraćaju i zaključenim međunarodnim ugovorima;

13) vrši kontinuirani nadzor ispunjenosti uslova u skladu sa zakonom;

14) sarađuje sa organima drugih država nadležnim za civilno vazduhoplovstvo;

15) vrši i druge poslove u skladu sa Zakonom o vazdušnom saobraćaju i Statutom Agencije.

Pored navedenih poslova, propisanih članom 6 Zakona o vazdušnom saobraćaju, Agencija obavlja i druge poslove utvrđene zakonom, i to: izdaje odobrenja za letenje stranim civilnim vazduhoplovima za letenje u crnogorskom vazdušnom prostoru, daje odobrenja za vanaerodromsko slijetanje i polijetanje, odobrava površine za vanaerodromsko slijetanje i polijetanje, daje odobrenja za održavanje vazduhoplovnih priredbi, daje saglasnost vazdušnom prevozniku na zaključivanje ugovora o zakupu vazduhoplova, odobrava operativne priručnike, odobrava listu minimalne ispravnosti opreme vazduhoplova, daje saglasnost na tehničku dokumentaciju za izgradnju, rekonstrukciju i označavanje aerodroma, operativnih površina i drugih objekata, daje posebno odobrenje prije početka izvođenja radova na aerodromu radi zaštite sigurnosti vazdušnog saobraćaja i urednosti odvijanja prevoza u vazdušnom saobraćaju i druge poslove propisane Zakonom o vazdušnom saobraćaju, u vezi sa zaštitom sigurnosti i bezbjednosti civilnog vazdušnog saobraćaja.

Odredbom člana 6 stav 3 Zakona o vazdušnom saobraćaju propisano je da je Agencija Nacionalni nadzorni organ koji obavlja poslove koji se odnose na: utvrđivanje usklađenosti pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi sa propisanim zahtjevima, izdavanje certifikata pružaocu usluga u vazdušnoj plovidbi, kontinuirani nadzor nad pružanjem usluga u vazdušnoj plovidbi, nadzor nad upravljanjem vazdušnim saobraćajem, kao i druge poslove u skladu sa zakonom i aktima Agencije.

Članom 6 i članom 151 Zakona o vazdušnom saobraćaju propisano je da poslove inspekcijskog nadzora nad sprovođenjem Zakona o vazdušnom saobraćaju i propisa donešenih na osnovu ovog zakona vrši Agencija preko inspektora za vazdušni saobraćaj, u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor.

Odredbama Zakona o obligacionim odnosima i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju utvrđena je nadležnost Agencije u pogledu nadzora nad primjenom odredbi navedenog Zakona koje se odnose na prava lica sa invaliditetom ili lica smanjene pokretljivosti, kao i po prigovoru putnika, u slučaju uskraćivanja ukrcaja, otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta.

Na rad i poslovanje Agencije, osim Zakona o vazdušnom saobraćaju i drugih domaćih propisa, primjenjuju se i ratifikovane medunarodne konvencije, ratifikovani medunarodni ugovori, medunarodni vazduhoplovni propisi, standardi i preporuke medunarodnih organizacija (ICAO, ECAC, EASA, EUROCONTROL, JAA, Evropske Komisije).
Shodno Zakonu o vazdušnom saobraćaju, sredstva za rad Agencije obezbjeđuju se iz:

- naknada za izdavanje licenci, certifikata, uvjerenja, potvrda, dozvola i godišnjih naknada, u skladu sa ovim zakonom;
- dijela rutne i terminalne naknade koje plaćaju korisnici usluga;

- dijela naknade koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju;
- dijela naknade koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju u odlasku;
- drugih izvora u skladu sa zakonom.

Visinu i način naplate naknada koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju i naknada koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju u odlasku propisuje nadležno Ministarstvo.

Sredstva za rad Agencije utvrđuju se **finansijskim planom Agencije**, najkasnije do kraja tekuće godine za narednu godinu.

Agencija priprema godišnji izvještaj o radu i godišnji finansijski izvještaj za prethodnu godinu, koje sa izvještajem nezavisnog ovlašćenog revizora dostavlja Vladi do 30. juna tekuće za prethodnu godinu.

Finansijski plan Agencije, godišnji izvještaj o radu i finansijski izvještaj Agencije usvaja Vlada, na predlog Savjeta.

Savjet Agencije utvrđuje i dostavlja Vladi na usvajanje godišnji izvještaj o radu Agencije za prethodnu godinu, do kraja drugog kvartala tekuće godine.

Agencija dostavlja godišnji finansijski izvještaj organu državne uprave nadležnom za poslove finansija do 31. marta tekuće za prethodnu godinu.

Shodno Zakonu o vazdušnom saobraćaju, svi obračuni prihoda i rashoda Agencije podliježu godišnjoj reviziji od strane nezavisnog ovlašćenog revizora, kojeg imenuje Vlada, u skladu sa zakonom kojim su uređene javne nabavke.

2.4. Organizacija i organi subjekta revizije

Unutrašnja organizacija Agencije, poslovi organizacionih jedinica, nazivi radnih mjesta, opis radnih mjesta, broj izvršilaca i posebni uslovi za obavljanje poslova utvrđeni su Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Agencije za civilno vazduhoplovstvo i pravilnicima o izmjenama i dopunama istog.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Agencije za civilno vazduhoplovstvo utvrđena su radna mjesta za 60 izvršilaca, koja su sistematizovana u sljedećim organizacionim jedinicama:

- Sektor za sigurnost vazdušnog saobraćaja;
- Sektor za sigurnost vazdušne plovidbe;
- Odjeljenje za bezbjednost i olakšice u civilnom vazduhoplovstvu;
- Odjeljenje za međunarodnu saradnju;
- Referat za vazduhoplovnu medicinu;
- Služba za pravne, finansijske i opšte poslove.

Van unutrašnjih organizacionih jedinica Agencije, sistematizovano je 5 radnih mjesta, za 5 izvršilaca i to: direktor Agencije, pomoćnik direktora Agencije, menadžer sistema upravljanja sigurnošću (Safety Menager), menadžer sistema za praćenje usklađenosti (Compliance Monitoring Menager) i savjetnik – poslovni sekretar.

Računovodstveno-finansijski poslovi Agencije obavaljaju se u okviru Službe za pravne, finansijske i opšte poslove koja obavlja normativno-pravne i stručno-tehničke poslove koji se odnose na: izradu predloga opštih i pojedinačnih akata Agencije; obezbjedivanje sprovođenja prava i obaveza iz radnog odnosa zaposlenih; izradu predloga godišnjeg računa Agencije i drugih finansijskih dokumenata neophodnih za nesmetan rad Agencije; staranje o pripremi i obradi finansijske dokumentacije za pravdanje utrošenih sredstava; obavljanje računovodstvenih poslova; vršenje poslova u vezi sa javnim nabavkama u skladu sa propisima iz te oblasti; obavljanje poslova biblioteke, pisarnice i arhive Agencije.

Shodno članu 7 Zakona o vazdušnom saobraćaju, zaposleni u Agenciji ostvaruju prava i obaveze iz radnog odnosa u skladu sa opštim propisima o radu.

Shodno Statutu, zaposleni u Agenciji imaju pravo na zaradu, naknade i druga primanja u skladu sa opštim propisima o radu i opštim aktima Agencije. Predsjednik i članovi Savjeta imaju pravo na mjesečnu naknadu za svoj rad, koja se isplaćuje iz sredstava Agencije. Naknade predsjednika i članova Savjeta utvrđuje Savjet posebnom odlukom.

Organi Agencije su Savjet i direktor Agencije.

Savjet je organ upravljanja Agencije. Savjet ima predsjednika i četiri člana. Predsjednika i članove Savjeta imenuje Vlada, na period od pet godina i mogu biti imenovani najviše dva puta uzastopno. Za svoj rad Savjet odgovara Vladi.

Direktor Agencije je organ rukovođenja koga imenuje Vlada na period od 4 godine i može biti ponovo imenovan. Direktor za svoj rad odgovara Savjetu.

Savjet obavlja sljedeće poslove: donosi Statut Agencije i druge opšte akte; donosi godišnji program rada Agencije; predlaže finansijski plan Agencije; predlaže godišnji izvještaj o radu i godišnji finansijski izvještaj Agencije; imenuje i razrješava direktora, uz saglasnost nadležnog Ministarstva, na osnovu javnog konkursa; donosi i prati realizaciju godišnjeg programa rada Agencije; donosi akt o zaradama i naknadama u Agenciji, odlučuje o drugim pitanjima u skladu sa Zakonom o vazdušnom saobraćaju i Statutom Agencije. Shodno Zakonu o vazdušnom saobraćaju, članovi Savjeta imaju pravo na mjesečnu naknadu za svoj rad, koja se isplaćuje iz sredstava Agencije, u skladu sa Statutom Agencije.

Direktor Agencije: predstavlja i zastupa Agenciju i rukovodi njenim radom; organizuje i vodi poslove Agencije; odgovoran je za zakonitost rada

Agencije; izvršava odluke Savjeta Agencije; donosi pojedinačne i opšte akte Agencije, koji nijesu u nadležnosti Savjeta; odlučuje o preduzimanju potrebnih mjera u vanrednim okolnostima radi sigurnog odvijanja vazdušnog saobraćaja; predlaže Savjetu Agencije Statut Agencije i druge opšte akte, godišnji program rada Agencije, akt o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjeta u Agenciji i druge akte iz nadležnosti Savjeta; zaključuje ugovore o radu sa zaposlenima i odlučuje o svim pravima i obvezama iz radnog odnosa i u vezi sa radnim odnosom, obavlja i druge poslove u skladu sa Zakonom i Statutom.

2.5 Vrsta revizije

Državna revizorska institucija je izvršila finansijsku reviziju i reviziju pravilnosti. Finansijska revizija podrazumijeva reviziju Godišnjeg finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2023. godinu, dok revizija pravilnosti podrazumijeva usklađenost poslovanja iste sa zakonskom i drugom regulativom.

2.6 Predmet i obuhvat revizije

Predmet revizije je Godišnji finansijski izvještaj Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2023. godinu i usklađenost poslovanja sa zakonskim i drugim propisima.

2.7 Cilj revizije

Cilj finansijske revizije je izražavanje mišljenja o tome da li su:

- finansijski izvještaji u svim materijalnim aspektima pripremljeni u skladu sa okvirom finansijskog izvještavanja;
- finansijski izvještaji u svim materijalnim aspektima prezentovani na fer i objektivan način u skladu sa datim okvirom.

Cilj revizije pravilnosti je izražavanje mišljenja o tome da li su finansijske i druge radnje subjekta revizije, u svim materijalnim aspektima usklađene sa relevantnim zakonskim i drugim propisima koji su identifikovani kao kriterijumi.

2.8 Kriterijumi revizije

Za **finansijsku reviziju** identifikovani su sljedeći kriterijumi:

- MRS
- Zakon o računovodstvu („Sl.list Crne Gore“, br.145/21,152/22);
- Pravilnik o sadržini i formi obrazaca finansijskih iskaza za privredna društva i druga pravna lica ("Sl.list Crne Gore”, br. 011/20, 139/21, 013/22, 139/22 od 16.12.2022.);
- Pravilnik o načinu pripreme, sastavljanja i podnošenja finansijskih izvještaja nezavisnih regulatornih tijela, pravnih lica, akcionarskih društava i društava sa ograničenom odgovornošću u kojima država ili

opštine imaju većinski udio u vlasništvu ("Sl.list Crne Gore", br.012/08 i 035/10);
- Pravilnik o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za pravna lica registrovana za obavljanje privredne djelatnosti i druga pravna lica („Sl.list Crne Gore", br.011/20).

Za **reviziju pravilnosti** identifikovani su sljedeći kriterijumi:

- Zakon o vazdušnom saobraćaju ("Službeni list Crne Gore", br. 030/12, 030/17, 082/20);
- Zakon o obligacionim odnosima i osnovama svojinsko-pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju ("Službeni list Crne Gore", br. 018/11, 046/14, 043/18);
- Zakon o računovodstvu („Sl.list Crne Gore", br.145/21,152/22);
- Zakon o budžetu i fiskalnoj odgovornosti („Sl. list CG", br. 020/14 od 25.04.2014, 056/14 od 24.12.2014, 070/17 od 27.10.2017, 004/18 od 26.01.2018, 055/18 od 01.08.2018, 066/19 od 06.12.2019, 070/21, 145/21, 027/23 od 08.03.2023 i 125/23 od 31.12.2023.);
- Zakon o državnoj upravi ("Sl. list Crne Gore", br.078/18 od 04.12.2018, 070/21 od 25.06.2021, 052/22 od 13.05.2022);
- Zakon o državnim službenicima i namještenicima ("Sl. list CG", br. 002/18 od 10.01.2018, 034/19 od 21.06.2019, 008/21, 037/22 od 07.04.2022.);
- Zakon o radu („Sl. list CG", br. 074/19 od 30.12.2019, 008/21 od 26.01.2021, 059/21 od 04.06.2021, 068/21 od 23.06.2021, 145/21 od 31.12.2021);
- Zakon o obligacionim odnosima („Sl. list CG", br. 047/08, od 07.08.2008, 004/11 od 18.01.2011, 022/17 od 03.04.2017);
- Zakon o porezu na dohodak fizičkih lica („Sl.list RCG", br.065/01,...,004/07 i „Sl. list CG", br.086/09,..., 067/19, 059/21 od 04.06.2021, 146/21 od 31.12.2021, 152/22 od 30.12.2022);
- Zakon o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje („Sl. list CG", br. 013/07,..., 042/19, 059/21 od 04.06.2021, 145/21 od 31.12.2021, 152/22 od 30.12.2022);
- Zakon o javnim nabavkama („Sl. list CG", br. 074/19, 003/23 od 10.01.2023 , 011/23 od 27.01.2023.) i podzakonski akti za primjenu istog;
- Zakon o državnoj imovini („Sl. list CG", br. 021/09 od 20.03.2009, 040/11 od 08.08.2011);
- Zakon o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru („Sl. list CG", br.075/18 od 23.11.2018);
- Uredba o načinu vođenja evidencije pokretnih i nepokretnih stvari i o popisu stvari u državnoj svojini („Sl. list CG", br.013/10 od 12.03.2010);

- Uredba o uslovima i načinu korišćenja prevoznih sredstava u svojini Crne Gore („Sl. list CG“, br.021/10 od 23.04.2010 od 23.04.2010, ..., br. 010/22 od 27.01.2022);
- Uredba o naknadi troškova zaposlenih u javnom sektoru („Sl. list CG“, br. 040/16 od 30.06.2016, 028/18 od 27.04.2018, 108/20 od 06.11.2020);
- Uredba o uspostavljanju unutrašnje revizije u javnom sektoru (“Sl. list CG”, br.096/21 od 10.09.2021, 134/22 od 07.12.2022);
- Pravilnik o visini i načinu naplate naknade po toni prevezenog tereta i po odlazećem putniku u vazdušnom saobraćaju ("Službeni list Crne Gore", br. 072/20);
- Pravilnik o načinu obračuna i određivanja visine naknada za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi ("Službeni list Crne Gore", br. 041/18);
- Pravilnik o sadržini i formi obrazaca finansijskih iskaza za privredna društva i druga pravna lica ("Sl.list Crne Gore”, br. 011/20, 139/21, 013/22, 139/22 od 16.12.2022.);
- Pravilnik o načinu pripreme, sastavljanja i podnošenja finansijskih izvještaja nezavisnih regulatornih tijela, pravnih lica, akcionarskih društava i društava sa ograničenom odgovornošću u kojima država ili opštine imaju većinski udio u vlasništvu (“Sl.list Crne Gore”, br.012/08 i 035/10);
- Pravilnik o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za pravna lica registrovana za obavljanje privredne djelatnosti i druga pravna lica („Sl.list Crne Gore“, br.011/20).
- Pravilnik o razvrstavanju materijalne i nematerijalne imovine po grupama i metodama za utvrđivanje amortizacije budžetskih i vanbudžetskih korisnika („Sl. list RCG“, br.032/03 od 26.05.2003);
- Pravilnik o načinu i rokovima za vršenje popisa imovine i obaveza pravnog lica („Sl. list Crne Gore“, br.037/17, 126/22 od 18.11.2022.);
- Pravilnik o načinu uspostavljanja i unapređenja upravljanja i kontrola u javnom sektoru („Sl. list CG, br.071/19 od 25.12.2019);
- Pravilnik o metodologiji rada unutrašnje revizije u javnom sektoru ("Službeni list Crne Gore", br. 001/20 od 03.01.2020);
- Pravilnik o metodologiji sagledavanja kvaliteta rada unutrašnje revizije u javnom sektoru ("Službeni list Crne Gore", br. 001/20 od 03.01.2020);
- Pravilnik o obliku, sadržini, načinu popunjavanja i dostavljanja jedinstvenog obrasca izvještaja o obračunatom i plaćenom porezu na dohodak fizičkih lica i doprinosima za obavezno socijalno osiguranje („Sl. list CG”, br.076/10,...,br.061/21 od 09.06.2021, 110/21 od 20.10.2021, 008/22 od 24.01.2022, 020/22 od 25.02.2022, 032/22 od 25.03.2022, 015/23 od 08.02.2023.);
- Uputstvo o bližem načinu vršenja popisa pokretnih i nepokretnih stvari u državnoj svojini („Sl. list CG“, br.047/11 od 23.09.2011);
- Uputstvo o načinu vršenja kancelarijskog poslovanja („Sl. list CG“, br.059/19 od 23.10.2019, 003/20 od 23.01.2020);
- Odluka o otpremnini zaposlenih u javnom sektoru („Sl.list CG“, br. 032/16 od 20.05.2016, 019/18 od 28.03.2018, 013/23 od 03.02.2023.);

- Odluka o načinu obračuna terminalne naknade za korišćenje usluga u vazdušnoj plovidbi ("Službeni list Crne Gore", br. 053/19);
- Druga podzakonska akta i propisi koji se odnose na oblast djelovanja Agencije za civilno vazduhoplovstvo;
- Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Agencije za civilno vazduhoplovstvo;
- Statut Agencije za civilno vazduhoplovstvo;
- Opšti kolektivni ugovor („Sl. list Crne Gore“, 150/22);
- Interne procedure i pravila subjekta revizije.

2. 9 Metode vršenja revizije

Revizija je vršena kombinovanjem postupka dokumentarne i terenske revizije. U pripremnoj fazi revizije izvršeno je identifikovanje i procjena rizika kroz razumijevanje subjekata revizije i njihovog okruženja uključujući i interne kontrole.
Za potrebe prikupljanja revizorskih dokaza, proučena je pravna regulativa, interni akti, kao i dokumentacija o poslovanju Instituta za ljekove i medicinska sredstva. U postupku revizije provjerene su poslovne knjige i knjigovodstvene isprave koje služe kao dokaz o nastalim poslovnim događajima. Provjerena je primjena zakonske i druge regulative, s ciljem utvrđivanja da li je poslovanje Agencije za civilno vazduhoplovstvo u skladu sa važećom regulativom.

Materijalnost je za finansijsku reviziju, shodno metodologiji DRI i profesionalnom prosuđivanju utvrđena u iznosu od **70.522,78€** (**1,52%** rashoda Agencije, koji iznose **4.639.656,25€**).

2.10 Vrijeme vršenja revizije

Revizija Godišnjeg finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2023.godinu i usklađenosti poslovanja za zakonskom i drugom regulativom je planirana Godišnjim planom revizija DRI za 2024.godinu, kojim je definisano pretpostavljeno vrijeme trajanja revizije od ukupno 100 revizorskih dana.

III UTVRĐENO ČINJENIČNO STANJE

3.1 Sistem unutrašnjih finansijskih kontrola

U postupku revizije prezentirana je Strateška deklaracija br. 01/2-1739/1-12 od 13.12.2012. godine kojom su utvrđeni misija, vizija i ciljevi Agencije za civilno vazduhoplovstvo. Takođe, prezentiran je i Strateški okvir za komunikaciju sa javnošću kao i Strategija upravljanja ljudskim resursima Agencije za civilno vazduhoplovstvo iz 2018. godine.

Subjekt revizije je Odlukom od 30.04.2018. godine usvojio Strategiju upravljanja rizicima u ACV, dok su 2021.godine usvojene izmjene Strategije. Odlukom od 20.11.2018. godine subjekt revizije je uspostavio Registar rizika Agencije, a u postupku revizije prezentiran je Registar rizika, br. 08/1-401/22-739/1 od 28.04.2022. godine kojim je subjekt revizije identifikavao rizike po organizacionim jedinicama, izvršio njihovo rangiranje, pregled postojećih kontrola, reagovanje na rizik, odredio odgovorne osobe i rok za sprovođenje mjera. Registar rizika nije ažuriran tokom 2023. godine.
Shodno članu 7 Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru utvrđeno je, da se za lice odgovorno za koordinaciju aktivnosti na sprovođenju i unaprjeđeju upravljanja i kontrola, određuje rukovodilac organizacione jedinice u čijoj nadležnosti je obavljanje opštih poslova i poslova finansija subjekta, a budući da Služba za pravne, finansijske i opšte poslove subjekta revizije nema sistematizovano radno mjesto rukovodioca te organizacione jedinice, to je subjekt revizije Odlukom od 15.10.2021. godine, odredio pomoćnika direktora kao lice odgovorno za koordinaciju aktivnosti na sprovođenju i unaprjeđenju upravljanja i kontrola.

Agencija je Odukom od 15.10.2021. godine kojom su usvojene izmjene Strategije upravljanja rizicima, odredila lice (savjetnika II za internu kontrolu), kao lice odgovorno za koordinaciju aktivnosti na uspostavljanju procesa upravljanja rizicima.

Shodno članu 11 Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru, subjekt revizije je donio Plan unapređenja upravljanja i kontrola br.01/1-014/23-1294/1od 29.06.2023. godine, kojim je odredio planirane aktivnosti za 2023. godinu.
Subjekt revizije je prezentirao dokaz da je, uz Izvještaj o radu za 2022. godinu, dostavio Ministarstvu kapitalnih investicija i godišnji izvještaj o aktivnostima na sprovođenju i unaprijeđenju upravljanja i kontrola u ACV za 2022. godinu, u skladu sa odredbom člana 18 Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru (radi dalje procedure prema Vladi CG na usvajanje).
Subjekt revizije ima usvojen Etički kodeks zaposlenih u ACV od 10.03.2017. godine i izmjene i dopune istog iz februara 2024. godine, kojim je utvrđen skup etičkih principa i pravila ponašanja zaposlenih, a Odlukom od 02.03.2023. godine imenovano je lice povjerenika za etiku koje prati primjenu Etičkog kodeksa u Agenciji, prima pritužbe na neetičko ponašanje i

postupanje zaposlenih u Agenciji i sprovodi postupak utvrđivanja povreda Etičkog kodeksa vodeći evidenciju o istim.
Odlukom od 30.05.2022. godine određeno je lice ovlašćeno za prijem i postupanje po prijavi o sumnjama na prevare i nepravilnosti, Rješenjem od 02.03.2023. godine određeno je lice za prijem i postupanje po prijavi zviždača, dok je Rješenjem od 04.02.2016. godine, određeno lice za vođenje evidencije poklona i izradu izvještaja o primljenim sponzorstvima i donacijama.

U postupku revizije prezentirana je Odluka od 31.12.2018. godine o uspostavljanju Zbornika procedura Agencije za civilno vazduhoplovstvo, kao i prilog usvojenih internih procedura i pravila, a neki od njih su:

- Statut Agencije za civilno vazduhoplovstvo broj: 01/1-2566/1-18 od 27.11.2018. godine;
- Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Agencije za civilno vazduhoplovstvo broj: 01/1-2835/1-18 od 27.12.2018. godine sa izmjenama 2019, 2021 i 2023 godine;
- Pravilnik o zaradama, naknadama zarada i ostalim pravima i obavezama zaposlenih u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo broj: 01/1-382/1-09 od 30.10.2009. godine sa izmjenama 2012, 2013, 2018 i 2019. godine;
- Odluka o odobravanju novčane pomoći, sponzorstva i donacija od 12.11.2009. godine
- Odluka o korišćenju službenih vozila u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo od 20.01.2010. godine sa izmjenama 2012 i 2018. godine;
- Odluka o određivanju mjesečnog limita potrošnje goriva u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo i njenim izmjenama;
- Odluka o poslovnoj tajni od 16.07.2010. godine;
- Odluka o korišćenju službenih telefona u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo od 16.12.2010. godine;
- Odluka o utvrđivanju unutrašnje procedure za usklađivanje akata iz nadležnosti Agencije za civilno vazduhoplovstvo;
- Pravilnik o organizaciji računovodstvenog sistema, internim računovodstvenim kontrolama i računovodstvenim politikama u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo od 05.03.2012. godine;
- Odluka o utvrđivanju visine naknade za rad predsjednika i članova Savjeta ACVod 30.12.2022. godine;
- Odluka o uslovima i načinu odobravanja sredstava za varijabilni dio zarade i nagrađivanje zaposlenih u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo od 05.04.2013. godine;
- Uputstvo o proceduri razmatranja i odobravanja pomoći i donacija u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo od 18.12.2013. godine;
- Odluka o dodjeli na korišćenje službenih vozila Agencije za civilno vazduhoplovstvo od 13.01.2016. godine;
- Uputstvo o plaćanju ulaznih faktura/računa u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo od 17.10.2014. godine;
- Pravilnik o korišćenju službene i poslovne reprezentacije u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo od 30.01.2015. godine;
- Uputstvo o blagajničkom poslovanju u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo od 31.12.2015. godine;

- Odluka o određivanju mjesečnih limita za korišćenje mobilnih telefona;
- Povelja o unutrašnjoj kontroli u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo od 04.05.2018. godine;
- Instrukcije o načinu knjiženja računovodstvenih isprava od 23.05.2018. godine;
- Uputstvo o izradi finansijskih iskaza sa računovodstvenom politikom i Odluka o usvajanju ovog uputstva od 26.12.2018. godine;
- Pravilnik o kontnom okviru Agencije za civilno vazduhoplovstvo od 26.12.2018. godine itd..

Uvidom u interna pravila i procedure sadržane u okviru Zbornika internih procedura Agencije, utvrđeno je da je Agencija brojne značajne procese u poslovanju uredila internim procedurama i/ili aktima (osim procesa sprovođenja postupaka javnih nabavki), pri čemu neke datiraju iz ranijih godina (2010, 2014, 2015 itd) i nijesu ažurirane, odnosno usklađene sa važećim zakonskim i podzakonskim propisima. Takođe, utvrđeno je i da Zbornik internih procedura sadrži i one procedure koje su prestale da važe donošenjem novih.

- **Preporučuje se subjektu revizije da interna akta koja datiraju iz ranijeg perioda, ažurira i uskladi sa važećim zakonskim i podzakonskim propisima.**

Agencija je donijela Instrukcije o načinu knjiženja računovodstvenih isprava (iz maja 2018. godine), kao i Uputstvo o plaćanju ulaznih faktura (iz oktobra 2014. godine), kojim je bliže uredila procese knjiženja računovodstvenih isprava i plaćanja ulaznih faktura.
Uvidom u ulazne fakture utvrđeno je da se odobravanje plaćanja vrši obezbjeđivanjem sistema dvojnog potpisa, ovjeravanjem fakture od strane direktora Agencije, samostalnog savjetnika za finansijsko računovodstvene poslove i lica zaduženih za praćenje nabavke. Shodno Uputstvu o blagajničkom poslovanju iz 2015. godine, poslove blagajnika obavlja stručni saradnik-blagajnik operater, odnosno shodno aktu o sistematizaciji to je lice-samostalni savjetnik za finanijsko-računovodstvene poslove, jer Uputstvo nije ažurirano.

Uvidom u prezentiranu dokumentaciju Agencije, utvrđeno je da su akta vezana za ostvarivanje prava direktora Agencije (nalozi za službena putovanja, putni nalog za službeno vozilo, odluka o isplati varijabilnog dijela zarade), potpisivani od strane istog u ime nalogodavca i lica kome se vrši odobravanje odnosno isplata, što nije u skladu sa odredbama člana 15 Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru. Shodno Zakonu o vazdušnom saobraćaju, direktora imenuje i razrješava Savjet Agencije, uz saglasnost Ministarstva.

- **Subjekt revizije treba da obezbijedi razdvajanje odgovornosti u dijelu potpisivanja akata vezanih za ostvarivanje prava direktora Agencije, na način propisan odredbama člana 15 Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru.**

Članom 19 i 49 Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru, propisana je obaveza i način uspostavljanja unutrašnje revizije u određenom subjektu.
Uvidom u Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Agencije utvrđeno je da subjekt revizije nema u okviru organizacione strukture odvojenu organizacionu jedinicu za unutrašnju reviziju.
U postupku revizije prezentiran je Sporazum od 26.11.2018. godine, potpisan između opštine Danilovgrad i Agencije za civilno vazduhoplovstvo o povjeravanju poslova unutrašnje revizije, odnosno o uspostavljanju funkcije unutrašnje revizije u Agenciji na način što je Agencija obavljanje poslova unutrašnje revizije povjerila Službi za unutrašnju reviziju opštine Danilovgrad, zaključen na neodređeno vrijeme. S tim u vezi, prezentirana je i Povelja unutrašnje revizije iz oktobra 2021. godine. Shodno potpisanom Sporazumu, Služba za unutrašnju reviziju opštine Danilovgrad je kod Agencije obavila: reviziju primjene kontnog okvira i sadržine računa kontnog okvira u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore 2019. godine, reviziju popisa osnovnih sredstava za 2019. godinu i izvršila i sačinila Izvještaj o obavljenom savjetodavnom angažmanu "unaprjeđenje upravljanja rizicima i uspostavljanje Registra rizika u Agenciji" februara 2022. godine. U postupku revizije, prezentiran je dopis opštine Danilovgrad iz septembra 2022.godine, kojim je obavijestila Agenciju o raskidu predmetnog Sporazuma iz razloga nedovoljnih kadrovskih kapaciteta Službe za unutrašnju reviziju opštine Danilovgrad, nakon čega Agencija nema uspostavljenu unutrašnju reviziju.

Uvidom u prezentiranu dokumentaciju u vezi uspostavljanja unutrašnje revizije, utvrđeno je da je Agencija nakon raskida Sporazuma sa opštinom Danilovgrad o povjeravanju poslova unutrašnje revizije, shodno obavještenju Opštine iz septembra 2022.godine, intenzivno radila na ponovnom uspostavljanju iste. Naime, Agencija se u januaru 2024. godine obraćala dopisima potencijalnim vršiocima unutrašnje revizije i to: Glavnom gradu Podgorica i Vodovodu i kanalizaciji d.o.o. Podgorica, koji su odgovorili da nemaju dovoljno kadrovskih kapaciteta, odnosno nemaju zaposleno lice unutrašnjeg revizora, iako imaju sistematizovano radno mjesto, te nijesu u mogućnosti preuzeti obavljanje poslova unutrašnje revizije u Agenciji. Shodno navedenom, konstatuje se da Agencija nema uspostavljenu unutrašnju reviziju od septembra 2022.godine.

- **Subjekt revizije treba da nastavi aktivnosti i obezbijedi uspostavljanje unutrašnje revizije na način predviđen članom 49 Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama u javnom sektoru i članom 5 Uredbe o uspostavljanju unutrašnje revizije u javnom sektoru.**

3.2 Računovodstvene evidencije

Shodno Izjavi subjekta revizije od 07.03.2024.godine, Agencija za civilno vazduhoplovstvo je organizaciju računovodstvenih evidencija, sastavljanje i objelodanjivanje Finansijskih iskaza normativno uredila internim aktom — Uputstvo o izradi finansijskih iskaza sa računovodstvenim politikama (odluka od 26.12.2018. godine). Računovodstvene politike su usaglašene sa

odredbama Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za pravna lica registrovana za obavljanje privredne djelatnosti i druga pravna lica. Agencija za civilno vazduhoplovstvo, imovinu, obaveze, neto imovinu, prihode i rashode priznaje na obračunskoj računovodstvenoj osnovi.

Uvidom u računovodstveni informacioni sistem koji koristi Agencija, utvrđeno je da se računovodstvene evidencije zasnivaju na više pojedinačnih elektronskih evidencija koje nijesu međusobno povezane i to: Računovodstveni softver (Dnevnik, Glavna knjiga, kupci i dobavljači), Knjiga ulaznih faktura, Softver za obračun zarada i drugih ličnih primanja, Softver za evidenciju imovine i Elektronska evidencija blagajne, što povećava rizik od nastanka greške.

- **Preporučuje se subjektu revizije da računovodstveni softver međusobno integriše sa ostalim računovodstvenim evidencijama u cilju unaprjeđenja rada na finansijskim poslovima, kao i smanjivanju rizika od nastanka greške.**

Subjekt revizije je Uputstvom o izradi finansijskih iskaza i računovodstvenim politikama donijetim 26.12.2018. godine, između ostalog, definisao da se računovodstvene evidencije vode u skladu sa Zakonom o računovodstvu u elektronskoj formi. Takođe, subjekt revizije je donio i Uputstvo o plaćanju ulaznih faktura od 17.10.2014.godine kojim je propisan način knjiženja i plaćanja svih faktura koje Agenciji dostavljaju dobavljači po osnovu isporuke robe, materijala, za izvršene usluge i izvedene radove. Agencija je donijela i Instrukcije o načinu knjiženja računovodstvenih isprava 23.05.2018. godine, kojim je definisala da se računovodstvene isprave knjiže u roku od pet dana od dana prijema. Uvidom u navedena interna akta, utvrđeno je da ista datiraju iz ranijeg perioda i nijesu ažurirana, odnosno usklađena sa važećim zakonskim i podzakonskim propisima koji regulišu navedenu oblast.

3.3 Finansijski plan prihoda i rashoda

Shodno članu 32 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti i članu 12 Statuta, Savjet Agencije je na sjednici održanoj 23.12.2022. godine usvojio Predlog finansijskog plana (Odluka od 30.12.2022.godine) i Program rada Agencije za 2023.godinu (Odluka od 30.12.2022.godine). Takođe, Vlada CG je na sjednici održanoj 16.marta 2023. godine usvojila Finansijski plan i upoznala se sa Programom rada Agencije za 2023. godinu (Zaključak Vlade CG od 20.marta 2023.godine).
Subjekt revizije je donio Uputstvo o postupku izrade predloga finansijskog plana od 13.04.2018.godine. Predlog finansijskog plana usvaja Savjet Agencije koji se po utvrđenoj proceduri dostavlja na usvajanje Vladi Crne Gore u skladu sa odredbama Zakona o vazdušnom saobraćaju i Statuta Agencije.

Godišnjim finansijskim planom Agencije projektuju se ukupni prihodi i rashodi. Uvidom u Finansijski plan za 2023. godinu utvrđeno je da su prihodi planirani u iznosu od 5.672.625,00€, a rashodi u iznosu od 5.245.142,53€.

Planirani prihodi se odnose na: rutne naknade-Eurocontrol u iznosu od 4.376.325,00€, terminalne naknade u iznosu od 350.000,00€, naknade koje plaćaju operatori vazduhoplova po toni prevezene robe u civilnom vazdušnom saobraćaju u iznosu od 10.000,00€, naknade koje plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju u odlasku u iznosu od 890.000,00€, naknade iz drugih izvora propisane Zakonom u iznosu od 43.300,00€ i na prihode od kamata u iznosu od 3.000,00€.

Shodno obrazloženju subjekta revizije u vezi sa planiranim prihodima za 2023. godinu, Finansijski plan Agencije za 2023. godinu sadrži pregled planiranih prihoda i rashoda za 2023. godinu i baziran je na pokazateljima poslovanja u 2022. godini i realno očekivanim prihodima i rashodima u 2023. godini. Prihodi se planiraju po osnovu naknada za izdavanje licenci, certifikata, uvjerenja, potvrda, dozvola i godišnjih naknada, u skladu sa Pravilnikom o visini naknada za izdavanje operativne licence, certifikata, odobrenja i dozvola u vazdušnom saobraćaju („Službeni list CG“, broj 01/20). Planirani prihodi po osnovu rutnih naknada planirani su u skladu sa članom 13 stav 1 tačka 2 i članom 112 stav 5 Zakona o vazdušnom saobraćaju, a u vezi sa međunarodnim i domaćim propisima, ratifikovanim Multilateralnim sporazumom o rutnim naknadama (''Službeni list SCG'' – Međunarodni ugovori, broj 04/05), konvencijom Eurokontrol (''Službeni list SCG'' – Međunarodni ugovori, br. 18/04, 19/04 i 04/05) i Principima za utvrđivanje troškovne baze za rutne naknade i izračunavanje jedinične obračunske vrijednosti za rutne naknade. Prihodi po osnovu terminalnih naknada planiraju se u skladu sa članom 13 stav 1 tačka 2 i člana 112 stav 5 Zakonom o vazdušnom saobraćaju, kojim je propisano je da ove naknade plaćaju korisnici usluga u vazdušnoj plovidbi i njihov iznos se utvrđuje u skladu sa Odlukom o načinu obračuna terminalne naknade za korišćenje usluga u vazdušnoj plovidbi („Službeni list CG“ broj 53/19) i Sporazumu o regulisanju međusobnih prava i obaveza po osnovu učešća u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada. Navedenom Odlukom (član 9) je propisano da visina ove naknada za vazduhoplove koji polijeću ili slijeću na Aerodrom Podgorica (LYPG) i Aerodrom Tivat (LYTV), kao prihod Agencije za civilno vazduhoplovstvo, naplaćuje SMATSA DOO od operatora vazduhoplova udjelom od 10% od iznosa naplaćenih terminalnih naknada.

Planirani rashodi se odnose na: bruto zarade zaposlenih u iznosu od 2.782108,14€, bruto naknade Savjeta u iznosu od 124.474,44€, ostala primanja i nakande u iznosu od 221.250,00€, službena putovanja i obuke u iznosu od 175.000,00€, rashodi za energiju u iznosu od 28.000,00€, rashodi za materijal i usluge u iznosu od 152.797,50€, troškovi održavanja osnovnih sredstava u iznosu od 53.939,50€, ostali poslovni rashodi u iznosu od 1.527.572,95€ i troškovi amortizacije u iznosu od 180.000,00€.

Subjekt revizije je planirao i investicije za 2023. godinu u iznosu od 496.868,50€ (opremu za sistem tehničke zaštite Agencije, nabavku serverske opreme i rezervnih djelova informacionog Sistema, nabavku računarske opreme, itd.), pri čemu veći broj planiranih investicija nije realizovan tokom 2023.godine. Shodno obrazloženju subjekta revizije, nabavka računarske opreme i nabavka softvera za kontrolu štampe na štampačima započete su u decembru 2023. godine, a realizovane u 2024. godini, dok veći broj planiranih

investicija nije realizovan zbog VD stanja direktora ACV, tj. realizovane su samo neophodne nabavke.
Revizijom je utvrđeno da je Agencija ostvarila prihode u iznosu od 7.130.485,91€, što je za 1.457.860,91€ ili 20,45%, više u odnosu na planirane prihode, dok su rashodi ostvareni u iznosu od 4.639.656,25€, što je za 868.793,34€ ili 16,56% manje od planiranih rashoda.

- **Preporučuje se subjektu revizije da realnije planira prihode i rashode, a u slučaju ostvarivanja istih u značajno većem ili manjem iznosu da izvrši korekciju Finansijskog plana.**

3.4 Program rada za 2023. godinu

Uvidom u Program rada Agencije za 2023.godinu, utvrđeno je da su istim planirane opšte aktivnosti Agencije, polazeći od nadležnosti Agencije propisanih članom 6 Zakona o vazdušnom saobraćaju, kao i ostalim zakonskim i podzakonskim aktima. Pored aktivnosti, opšteg karaktera, planirane su i aktivnosti koje iziskuju multidisciplinaran pristup i to: aktivnosti u vezi sa nacionalnim odborima, bezbjednost informacionih tehnologija, aktivnosti na komunikaciji sa javnošću i td. Agencija je u okviru Programa rada, posebne prioritetne programske aktivnosti u 2023.godini razvrstala po sektorima i drugim unutrašnjim organizacionim jedinicama. Pored navedenih, Agencija je planirala i aktivnosti na planu međunarodne saradnje u 2023. godini, kao i aktivnosti intenzivne obuke zaposlenih.

U cilju organizacije i sprovodenja efikasnih inspekcijskih i kontinuiranih nadzora nad radom vazduhoplovnih subjekata u Crnoj Gori, Agencija na kraju svake godine priprema i usvaja Plan inspekcijskih i kontinuiranih nadzora Agencije za civilno vazduhoplovstvo. Plan inspekcijskih i kontinuiranih nadzora Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2023. godinu predstavlja sastavni dio Programa rada Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2023. godinu.

3.5 Aktivnosti Upravnog odbora Agencije tokom 2023.godine

Način rada i odlučivanja Savjeta Agencije kao i druga pitanja od značaja za rad i ostvarivanje funkcije i obavljanje poslova Savjeta, bliže su uređena Poslovnikom o radu Savjeta od 31.03.2022. godine.
Shodno Zakonu o vazdušnom saobraćaju, sjednice Savjeta održavaju se po potrebi, a najmanje jednom u tri mjeseca. Predsjednik Savjeta saziva sjednice i rukovodi radom Savjeta, a u njegovom odsustvu mijenja ga član Savjeta koga izabere Savjet na prvoj sjednici.

U postupku revizije je, na osnovu prezentirane dokumentacije, zapisnika sa sjednica utvrđeno da je Savjet Agencije, tokom 2023. godine održao 18 sjednica, na kojima su se između ostalog obavljale sledeće aktivnosti: razmatranje i usvajanje Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, razmatranje i usvajanje fnansijskih iskaza Agencije za 2022. godinu (mart 2023. godine), razmatranje dostavljenih e mail zahtjeva zaposlenih Agencije, razmatranje tromesječnih analiza rada i

finansijskog poslovanja Agencije, usvajanje predloga Finansijskog izvještaja i Izvješta o radu za 2022. godinu (jun 2023. godine), donošenje Odluke o raspisivanju javnog konkursa za izbor direktora Agencije, konstatovanje prestanka članstva u Savjetu dva člana i konstatovanje imenovanja dva nova člana Savjeta na osnovu dostavljenih rješenja o razrešenju, odnosno imenovanju novih članova, konstatovanje prestanka radnog odnosa po sili zakona direktoru g-dinu Zoranu Maksimoviću zbog odlaska u penziju, donošenje Odluke o izboru direktora nakon sprovedenog javnog konkursa (avgust 2023. godine), stavljanje van snage Odluke o imenovanju direktora od 31.08.2023. godine, donošenje Odluke o VD direktora Agencije g-dina Milete Nikolića, do imenovanja direktora.
U postupku revizije prezentirana je Odluka Savjeta o utvrđivanju Predloga Izvještaja o radu ACV za 2022. godinu od 27.06.2023. godine i Odluka o utvrđivanju Predloga Finansijskog izvještaja ACV za 2022. godinu od 27.06.2023. godine. Takođe, prezentiran je dopis Agencije od 27.06.2023. godine, upućen Ministarstvu kapitalnih investicija o dostavi predloga Izvještaja o radu i Finansijskog izvještaja ACV za 2022. godinu, radi dalje procedure dostavljanja Vladi na usvajanje.
Vlada je krajem septembra 2023. godine donijela Odluku o smijeni kompletnog Savjeta Agencije za civilno vazduhoplovstvo, a u oktobru 2023. godine imenovala je sastav novog Savjeta.

3.6 Finansijski izvještaji

Subjekt revizije je sačinio Finansijske iskaze u skladu sa internim Uputstvom o izradi finansijskih iskaza i računovodstvene od 05.03.2018. godine. Uvidom u obrasce koji su sastavni dio navedenog Uputstva utvrđeno je da su isti usklađeni sa obrascima koji su definisani Pravilnikom o načinu pripreme, sastavljanja i podnošenja finansijskih izvještaja nezavisnih regulatornih tijela, pravnih lica, akcionarskih društava i društava sa ograničenom odgovornošću u kojima država ili opštine imaju većinski udio u vlasništvu, uz manja odstupanja.
Članom 2 Pravilnika o načinu pripreme, sastavljanja i podnošenja finansijskih izvještaja nezavisnih regulatornih tijela, pravnih lica, akcionarskih društava i društava sa ograničenom odgovornošću u kojima država ili opštine imaju većinski udio u vlasništvu propisani su obrasci:

- Bilans uspjeha-na obrascu BU po funkcionalnoj metodi i po prirodi troška,
- Bilansa stanja-na obrascu BS,
- Iskaz o promjenama neto imovine (kapitala)-na obrascu IPK,
- Bilans novčanih tokova-na obrascu BNT po direktnoj i indirektnoj metodi i
- Tabela indikatora poslovanja-na obrascu TIP.

Savjet Agencije je donio Odluku od 27.03.2024.godine o usvajanju Finansijskih iskaza Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2023. godinu, a Agencija je iste dostavila Ministarstvu finansija u propisanom roku (27.03.2024.godine).

Bilans stanja

Matični broj 02638649 šifra djelatnosti 8411
NAZIV PRAVNOG LICA Agencija za civilno vazduhoplovstvo
SJEDIŠTE PRAVNOG LICA Podgorica,

Iskaz o finansijskoj poziciji / Bilans stanja

na dan 31.12.2023

red. Br.	Pozicija	Tekuća godina	Prethodna godina
	AKTIVA		
	Stalna imovina	**1.173.288**	**1.241.969**
1	Neuplaćeni upisani kapital		
2	Nematerijalna imovina	33.659	49.669
3	Nekretnine, postrojenja i oprema	1.139.629	1.192.300
4	Stalna imovina namijenjena prodaji		
5	Dugoročna potraživanja		
6	Dugoročni finansijski plasmani		
7	Odloženi porezi		
	Obrtna imovina	**10.671.151**	**7.994.658**
8	Zalihe		
9	Potraživanja od kupaca	1.413.190	1.252.987
10	Kratkoročni finansijski plasmani	900.336	2.701.351
11	Gotovina i gotovinski ekvivalenti	8.192.362	3.886.572
12	Unaprijed plaćeni troškovi	165.263	153.748
13	Obračunati nenaplaćeni prihodi		
14	Ostala obrtna imovina		
	Ukupna aktiva	**11.844.439**	**9.236.627**
	PASIVA		
	Kapital i rezerve	**10.565.751**	**8.079.169**
15	Državni kapital	3.349.692	3.349.692
16	Emisiona premija		
17	Revalorizaciona rezerva	246.651	247.894
18	Ostale rezerve		
19	Neraspoređeni dobitak/gubitak	6.969.408	4.481.583
20	Manjinski interes		
	Dugoročne obaveze	**314.482**	**230.486**
21	Dugoročne obaveze		
22	Odloženi porezi		
23	Dugoročna rezervisanja	314.482	230.486
24	Ostale dugoročne obaveze		
25	Odloženi porezi		
	Kratkoročne obaveze	**964.206**	**926.972**
26	Kratkoročne obaveze iz poslovanja	903.074	865.640
27	Kratkoćne finansijske obaveze	60.572	60.572
28	Tekući dio dugoročnih kredita		
29	Obaveze za poreze		760
30	Obaveze za dividende		
31	Kratkoročna rezervisanja		
32	Obračunate obaveze	560	
	Ukupna pasiva	**11.844.439**	**9.236.627**

Lice odgovorno za sastavljanje bilansa
Radulović Lidija

Rukovodilac pravnog lica
Scekic Ivan

U Podgorica 20.03.2024.
dana

Agencija je u Bilansu stanja iskazala ukupnu aktivu i pasivu u iznosu od po 11.844.439,00€. U aktivi Bilansa stanja iskazana je stalna imovina u iznosu od 1.173.288,00€ (nematerijalna ulaganja u iznosu od 33.659,00€ i nekretnine, postrojenja i oprema u iznosu od 1.139.629,00€), obrtna imovina u iznosu od 10.671.151,00€ (potraživanja od kupaca u iznosu od 1.413.190,00€, kratkoročni finansijski plasmani u iznosu od 900.336,00€, gotovina i gotovinski ekvivalenti u iznosu od 8.192.362,00€ i aktivna vremenska razgraničenja-unaprijed plaćeni troškovi u iznosu od 165.263,00€, a u pasivi su iskazani kapital i rezerve u iznosu od 10.565.751€ (državni kapital u iznosu od 3.349.692,00€, revalorizaciona rezerva u iznosu od 246.651,00€ i neraspoređeni dobitak u iznosu od 6.969.408,00€), dugoročne obaveze u iznosu od 314.482,00€ i kratkoročne obaveze u iznosu od 964.206,00€ (kratkoročne obaveze iz poslovanja u iznosu od 903.074,00€ i kratkoročne finansijske obaveze u iznosu od 60.572,00€ i PVR (obračunate obaveze) u iznosu od 560,00€.

Revizijom je utvrđeno da podaci iskazani u Bilansu stanja odgovaraju podacima evidentiranim u poslovnim knjigama, osim iznosa koji se odnosi na neraspoređeni dobitak tekuće godine (2.490.829,00€) i koji je pravilno iskazan u Bilansu stanja, ali isti nije evidentiran u Glavnoj knjizi jer nijesu izvršena zaključna knjiženja. Agencija je uz Izjašnjenje na Preliminarni izvještaj o reviziji dostavila dokaz da je u 2024.godini (u toku postupka revizije), sprovela zaključna knjiženja u poslovnim knjigama za 2023.godinu.

Bilans uspjeha

Matični broj 0 2 3 8 6 4 9 šifra djelatnosti 8 4 1 1

NAZIV PRAVNOG LICA Agencija za civilno vazduhoplovstvo

SJEDIŠTE PRAVNOG LICA Podgorica,

Iskaz o ukupnom rezultatu / Bilans uspjeha

(Metoda po prirodi troška)

u periodu od 0 1 0 1 2 3 do 3 1 1 2 2 3

red. Br.	pozicija	tekuća godina	prethodna godina
1	Prihod	**7.127.832**	**6.807.959**
2	Poslovni prihodi	6.864.093	6.803.890
3	Ostali poslovni dobici	263.739	4.069
4	Rashodi	**-4.460.664**	**-3.877.861**
5	Troškovi materijala	-35.397	-43.349
6	Troškovi zaposlenih	-2.698.324	-2.226.275
7	Amortizacija	-140.757	-272.741
8	Umanjenje vrijednosti nekretnina, postrojenja i opreme		
9	Ostali poslovni rashodi	-1.586.186	-1.335.496
	Profit od poslovnih aktivnosti	**2.667.168**	**2.930.098**
10	Neto finansijski prihod (-82+2.653)	2.571	4.003
11	Ostali rashodi	-178.910	33.869
13	Neto dobitak/gubitak od diskontinuiranog		
	Neto profit za obračunski period	**2.490.829**	**2.967.970**
	Pripada:		
	Vlasnicima kapitala pravnog lica		
	Manjinski interes		

Lice odgovorno za sastavljanje bilansa — Radulović Lidija

Rukovodilac pravnog lica — Scekic Ivan

U Podgorica 20.03.2024

Subjekt revizije je u Bilansu uspjeha (metoda po prirodi troška), za period od 01.01.2023. godine do 31.12.2023. godine, iskazao prihode u iznosu od 7.130.403,00€ (poslovni prihodi u iznosu od 6.864.093,00€, ostali poslovni dobici u iznosu od 263.739,00€ i neto finansijski prihod u iznosu od

2.571,00€), rashode u iznosu od 4.639.574,00€ (troškovi materijala u iznosu od 35.397,00€, troškovi zaposlenih u iznosu od 2.698.324,00€, amortizacija u iznosu od 140.757,00€, ostali poslovni rashodi u iznosu od 1.586.186,00€ i ostali rashodi u iznosu od 178.910,00€) i poslovni rezultat (višak prihoda nad rashodima) u iznosu od 2.490.829,00€.

Revizijom je utvrđeno da podaci iskazani u Bilansu uspjeha odgovaraju podacima evidentiranim u Glavnoj knjizi.

Iskaz o tokovima gotovine

Matični broj 0 2 6 3 8 6 4 9 šifra djelatnosti 8 4 1 1
NAZIV PRIVREDNOG DRUŠTVA Agencija za civilno vazduhoplovstvo
SJEDIŠTE PRIVREDNOG DRUŠTVA Podgorica

Iskaz o tokovima gotovine (direktna metoda)

u periodu od 0 1 0 1 2 3 do 3 1 1 2 2 3

red. Br	Gotovinski tokovi iz operativnih aktivnosti	tekuća godina	prethodna godina
1	Gotovinska primanja od poslovne aktivnosti	6.744.507	6.375.866
2	Gotovinske isplate dobavljačima i zaposlenima	-4.170.263	-3.466.357
3	Gotovina generisana iz poslovnih aktivnosti		
4	Odlivi gotovine na ime plaćene kamate	-82	-344
5	Odlivi gotovine na ime plaćenog poreza na dobit		
6	Odlivi gotovine na ime isplaćenih dividendi		
	Neto gotovina iz operativnih aktivnosti	**2.574.162**	**2.909.165**
	Gotovinski tokovi iz aktivnosti investiranja		
7	Prilivi od prodaje postrojenja i opreme	3.737	
8	Prilivi od prodaje dugoročnih ulaganja		
9	Prilivi od primljene kamate	2.653	4.378
	Povraćaj kratk. Plasmana	2.980	
11	Odliv po osnovu kupovine imovine, postrojenja i opreme	-78.758	-46.093
12	Odliv po osnovu kupovine imovine u svrhu investiranja		
13	Odlivi po osnovu ostalih investiranja(dugoročni plasman)		
14	Troškovi razvoja za kratkoročne plasmane		
	Neto gotovina iz aktivnosti investiranja	**-69.388**	**-41.715**
	Gotovinski tokovi iz aktivnosti finansiranja		
15	Priliv od emitovanja akcijskog kapitala		
16	Prilivi od dugoročnog uzajmljivanja		
17	Odlivi na ime ponovne kupovine sopstvenih akcija		
18	Odliv po osnovu povraćaja pozajmljenih sredstava		-30.286
19	Odliv po osnovu obaveza za finansijski lizing		
20	Odlivi po osnovu troškova transakcija		
	Neto gotovina od aktivnosti finasiranja		**-30.286**
21	Neto povećanje/smanjenje gotovine i gotovinskih ekvivalenata	**2.504.774**	**2.837.164**
22	Gotovina i gotovinski ekvivalenti na početku perioda	**6.587.924**	**3.750.760**
23	Efekti kursnih razlika na kraju perioda		
	Gotovina i gotovinski ekvivalenti na kraju perioda	**9.092.698**	**6.587.924**

Lice odgovorno za sastavljanje bilansa
Radulović Lidija

Rukovodilac pravnog lica
Ivan Scekic

U dana Podgorica 20.03.2024

U Iskazu o tokovima gotovine iskazana su gotovinska primanja od poslovnih aktivnosti u iznosu 6.744.507,00€, isplate dobavljačima i zaposlenima u iznosu od 4.170.263,00€ i odlivi gotovine na ime plaćene kamate u iznosu od

82,00€, pa neto gotovina iz operativnih aktivnosti iznosi 2.574.162,00€, prilivi od prodaje postrojenja i opreme iznose 3.737,00€, prilivi od primljene kamate iznose 2.653,00€, povraćaj kratkoročnih plasmana iznosi 2.980,00€, odlivi po osnovu kupovine imovine, postrojenja i opreme iznose 78.758,00€, pa je neto gotovina iz aktivnosti investiranja umanjena za 69.388,00€, dok gotovinskih tokova iz aktivnosti finansiranja nije bilo. Gotovina i gotovinski ekvivalenti na početku perioda iskazani su u iznosu od 6.587.924,00€, dok su gotovina i gotovinski ekvivalenti na kraju perioda iskazani u iznosu od 9.092.698,00€. Shodno navedenom, neto povećanje gotovine i gotovinskih ekvivalenata je iskazano u iznosu od 2.504.774,00€.

Revizijom je utvrđeno da gotovina na početku i na kraju izvještajnog perioda iskazana u Iskazu o tokovima gotovine Agencije odgovara istoj evidentiranoj u Glavnoj knjizi i iskazanoj u Finansijskom izvještaju (Bilansu stanja), dok neto gotovina iz operativnih aktivnosti (gotovinska primanja od poslovne aktivnosti i isplate dobavljačima i zaposlenima) ne odgovara podacima evidentiranim u Glavnoj knjizi jer su gotovinska primanja od poslovne aktivnosti i gotovinske isplate dobavljačima i zaposlenima iskazana u manjem iznosu za 44.994,00€ (što je potvrđeno i putem e mailom od strane subjekta revizije).

- **Subjekt revizije treba da u Iskazu o tokovima gotovine iskazuje podatke o tokovima gotovine koji odgovaraju istim evidentiranim u poslovnim knjigama.**

3.6.1 Bilans stanja – aktiva

Popis i evidentiranje stalne imovine

Revizijom je utvrđeno da Agencija obezbjeđuje vođenje imovine kroz Glavnu knjigu na klasi O, u skladu sa Pravilnikom o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva i druga pravna lica, kao i analitičku evidenciju imovine kroz poseban program.

Uvidom u analitičku evidenciju imovine utvrđeno je da ista sadrži sljedeće podatke o osnovnim sredstvima: inventarni broj, naziv osnovnog sredstva, količinu, nabavnu vrijednost, rezidualnu vrijednost, ispravku vrijednosti, stopu amortizacije, iznos amortizacije, sadašnju vrijednost i td.

Subjekt revizije je donio interno Uputstvo o popisu i evidenciji državne imovine u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo br. 01/2-173/1-17 od 02.02.2017. godine, kojim je propisano da se popis imovine vrši u skladu sa Uredbom o načinu vođenja evidencije pokretnih i nepokretnih stvari i o popisu stvari u državnoj svojini i Uputstvom o bližem načinu vršenja popisa pokretnih i nepokretnih stvari u državnoj svojini, dok se nabavka imovine vrši u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.

Komisija za popis nepokretnih i pokretnih stvari i drugih dobara koje koristi Agencija za 2023.godinu, imenovana je Odlukom VD direktora Agencije 19.12.2023.godine, sa obavezom da izvrši popis imovine (nepokretne i

pokretne), gotovine, sredstava na žiro računima, kao i popis potraživanja i obaveza, kao i da sačini Izvještaj sa popisnim listama.

Komisija za popis je sačinila popisne liste imovine na propisanim obrascima, kao i Izvještaj o izvršenom popisu sredstava i obaveza Agencije sa stanjem na dan 31.12.2023. godine (od 29.02.2023.godine) u skladu sa članom 13 Uredbe o načinu vođenja evidencije pokretnih i nepokretnih stvari u državnoj svojini i internim Uputstvom. U Izvještaju o popisu iskazana je nabavna, otpisana i sadašnja vrijednost osnovnih sredstava sa stanjem na dan 31.12.2023. godine, gotovina u blagajni, depoziti na žiro i deviznim računima, stanje oročenih sredstava, obaveze i potraživanja, kao i predlog za otpis.

Revizijom je utvrđeno da je u Izvještaju o izvršenom popisu iskazana imovina umanjena za rashodovanu opremu po Odluci Savjeta Agencije od 28.02.2023. godine, koja se odnosi na otpisana sredstva shodno predlogu za otpis Komisije za popis sredstava iz 2022.godine iz razloga što je naknadno, odnosno prilikom sačinjavanja završnog računa za 2023.godinu utvrđeno da nije proknjižen navedeni otpis, kako je pojašnjeno od strane subjekta revizije. S tim u vezi, izvršeno je isnjižavanje nabavne vrijednosti u iznosu od 7.061,56€ i ispravke vrijednosti u iznosu od 4.558,66€.

Komisija za popis je u Izvještaju o popisu za 2023. godinu, između ostalog, predložila otpis opreme (računarske opreme, kancelarijskog namještaja i ostale opreme) knjigovodstvene vrijednosti 2.133,11€ (nabavne vrijednosti 5.180,69€ i ispravke vrijednosti u iznosu od 3.047,58€), zbog neracionalnosti i nemogućnosti dalje upotrebe iste. S tim u vezi, Savjet Agencije je donio Odluku o otpisu osnovnih sredstava koja su dotrajala i nijesu u upotrebi, na osnovu predloga za otpis Komisije za popis od 18.03.2024. godine. Uvidom u Glavnu knjigu subjekta revizije utvrđeno je da su navedena sredstva otpisana.

Savjet Agencije je donio Odluku o usvajanju Izvještaja Komisije o popisu nepokretnih i pokretnih sredstava i drugih dobara koje koristi Agencija za civilno vazduhoplovstvo na dan 31.12.2023.godine sa popisnim listama (18.03.2024.godine).

Shodno podacima evidentiranim u Glavnoj knjizi, nabavna vrijednost imovine Agencije na dan 31.12.2023. godine (nakon otpisa) iznosi 1.548.677,46€, ispravka vrijednosti 375.387,99€, dok sadašnja vrijednost iznosi 1.173.289,47€ i istu čine: nematerijalna imovina, čija je nabavka vrijednost na dan 31.12.2023. godine iznosila 78.838,97€, ispravka vrijednosti 45.180,08€ i sadašnja vrijednost 33.658,89€, građevinski objekti, čija je nabavka vrijednost na dan 31.12.2023. godine iznosila 1.016.000,00€, ispravka vrijednosti 137.160,00€ i sadašnja vrijednost 878.840,00€, vozila, čija je nabavka vrijednost na dan 31.12.2023. godine iznosila 72.002,40€, ispravka vrijednosti 40.179,04€ i sadašnja vrijednost 31.823,36€, računarska oprema, čija je nabavka vrijednost na dan 31.12.2023. godine iznosila 145.216,79€, ispravka vrijednosti 78.915,00€ i sadašnja vrijednost 66.301,79€, kancelarijski namještaj, čija je nabavka vrijednost na dan 31.12.2023. godine iznosila 24.009,37€, ispravka vrijednosti 16.366,51€ i sadašnja vrijednost 7.642,86€, ostala oprema, čija je nabavka vrijednost na

dan 31.12.2023. godine iznosila 212.609,93€, ispravka vrijednosti 57.587,36€ i sadašnja vrijednost 155.022,57€.

U nastavku je dat tabelarni prikaz imovine Agencije evidentirane u Glavnoj knjizi:

Imovina	Nematerijalna imovina	Građevinski objekti	Kompjuterska oprema	Kancelarijski namještaj	Ostala oprema	Vozila	Ukupno
Nabavna vrijednost							
Stanje na dan 01.01.2023.	79.242,59	1.016.000,00	123.301,24	23.425,29	189.120,80	59.162,40	1.490.252,32
Povećanje (nabavke)	0,00	0,00	29.887,00	1.084,64	26.855,75	20.900,00	78.727,39
Smanjenje (prodaja, rashodovanje i otpis)	403,62	0,00	7.971,45	500,56	3.366,62	8.060,00	20.302,25
Stanje 31.12.2023.	**78.838,97**	**1.016.000,00**	**145.216,79**	**24.009,37**	**212.609,93**	**72.002,40**	**1.548.677,46**
Ispravka vrijednosti							
Stanje na dan 01.01.2023.	29.573,73	91.440,00	49.023,26	10.849,39	37.815,00	29.581,20	248.282,58
Amortizacija	15.848,53	45.720,00	35.870,35	5.892,55	20.783,34	16.642,94	140.757,71
Smanjenje (prodaja, rashodovanje i otpis)	242,18	0,00	5.978,61	375,43	1.009,98	6.045,00	13.651,20
Stanje 31.12.2023.	**45.180,08**	**137.160,00**	**78.915,00**	**16.366,51**	**57.588,36**	**40.179,14**	**375.389,09**
Neto sadašnja vrijednost							
Sadašnja vrijednost na dan 01.01.2023.	49.668,86	924.560,00	74.277,98	12.575,90	151.305,80	29.581,20	1.241.969,74
Sadašnja vrijednost na dan 31.12.2023.	**33.658,89**	**878.840,00**	**66.301,79**	**7.642,86**	**155.021,57**	**31.823,26**	**1.173.288,37**

Revizijom je utvrđeno da podaci evidentirani u Glavnoj knjizi subjekta revizije ne odgovaraju istim evidentiranim u analitičkoj evidenciji imovine u ukupnom iznosu za 2.503,62€ (po sadašnjoj vrijednosti). S tim u vezi, dato je pojašnjenje od strane subjekta revizije putem e maila, kojim je ukazano da isti koristi program za evidenciju o osnovnim sredstvima, kao i program Glavne knjige, koji međusobno nijesu integrisani, već se odvojeno vrši registracija kroz Glavnu knjigu u odnosu na Knjigu osnovnih sredstava. Program osnovnih sredstava ostavlja mogućnost kreiranja više izvještaja, a jedan od tih je obračun amortizacije koji sadrži određene nedostatke, odnosno u slučaju otuđenja, odnosno prodaje nekog sredstva, isto ostaje u tom obračunu sve do kraja te godine. Usled navedenih okolnosti prometi, odnosno zbirovi kolona iz tog izvjestaja sadrže i podatke o nabavnoj vrijednosti, otpisanoj vrijednosti i sadasnjoj vrijednosti i za otuđena sredstva, pa se iz navedenih razloga podaci ne mogu računski upoređivati sa podacima iz Glavne knjige u toj godini. Kada se formira početno stanje u narednoj godini podaci se iz Knjige osnovnih sredstava podudaraju s podacima iz Glavne knjige.

U analitičkoj evidenciji osnovnih sredstava evidentirano je i prodato vozilo, sadašnje knjigovodstvene vrijednosti 2.015,00€, dok je u Glavnoj knjizi izvršena ispravka amortizacije za vozila (umanjenje za 486,83) radi usaglašavanja sa Knjigom osnovnih sredstava.

Nematerijalna imovina Agencije odnosi se na: web portal, knjigovodstveni program, anti virus softver, softver za backup podataka, softver DMS, softver za generisanje ispita za pilote i td.

Vezano za građevinske objekte, u postupku revizije prezentiran je list nepokretnosti br. 7511 koji se odnosi na poslovnu zgradu ACV, u kojem se navodi da je ista u svojini Agencije za civilno vazduhoplovstvo.

Uvidom u prezentiranu dokumentaciju, utvrđeno je da je Agencija u 2023.godini raspolagala sa 8 vozila, pri čemu je izvršila prodaju jednog vozila i nabavku jednog vozila.

Revizijom je utvrđeno da podaci iskazani u Izvještaju o izvršenom popisu sredstava i obaveza Agencije u dijelu koji se odnosi na obračun amortizacije, popis potraživanja i obaveza prema dobavljačima u zemlji ne odgovaraju istim evidentiranim u Glavnoj knjizi subjekta revizije. Naime, iznos ukupne amortizacije je iskazan u Izvještaju o popisu u iznosu od 141.244,54€, što odgovara istoj evidentiranoj u Glavnoj knjizi (prije usaglašavanja sa Knjigom osnovnih sredstava tj. umanjenja od 486,83€), ali struktura obračuna amortizacije po vrsti osnovnog sredstva evidentirana u Glavnoj knjizi nije usaglašena sa istom iskazanom u Izvještaju o izvršenom popisu. Takođe, shodno Izvještaju o izvršenom popisu, potraživanja prije otpisa (ispravke potraživanja) iznose 2.136.550,60€, dok su ista u Glavnoj knjizi evidentirana u iznosu od 2.143.738,28€, pri čemu ni struktura potraživanja po popisu ne odgovara istoj evidentiranoj u Glavnoj knjizi, dok su u Izvještaju o izvršenom popisu dobavljači u zemlji iskazani u iznosu od 19.166,57€, a u Glavnoj knjizi evidentirani u iznosu od 24.736,12€. Navedene razlike su posljedica naknadnog evidentiranja podataka u Glavnoj knjizi (nakon izvršenog popisa).

- **Subjekt revizije treba da poslovne knjige usaglasi sa izvršenim popisom imovine i obaveza, u skladu sa članom 22 Zakona o računovodstvu i internim Uputstvom o izradi finansijskih iskaza i računovodstvene politike.**

Subjekt revizije je donio Odluku o korišćenju službenih vozila u Agenciji od 20.01.2010. godine (kao i dopune iste), kojom je propisan način korišćenja službenih vozila, upravljanje službenim vozilima, obaveze i ovlašćenja u vezi sa korišćenjem službenih vozila, kontrola njihove upotrebe, odgovornost, kao i druga pitanja u vezi sa korišćenjem službenih vozila u Agenciji. Istom je definisano ko ima pravo na korišćenje službenog vozila, kao i da pravo na korišćenje službenog vozila u trajanju od 24h ima direktor Agencije i pomoćnik direktora Agencije.

Uvidom u dokumentaciju vezanu za korišćenje službenih vozila Agencije, utvrđeno je da su pojedina lica mjesečno bila zadužena sa po dva vozila, kao i da je više lica koristilo isto vozilo tokom mjeseca i vršilo upisivanje potrebnih podataka u OK obrazac koji je izdat na ime jednog lica, što nije u skladu sa članom 17 Uredbe o uslovima i načinu korišćenja prevoznih sredstava u svojini Crne Gore, kojim je propisano da starješina organa ili drugo ovlašćeno lice izdaje nalog za korišćenje vozila-PN radi obavljanja određenog zadatka ili kao mjesečni nalog uz koji se izdaje nalog za kontrolu upotrebe službenih i drugih vozila i potrošnju goriva (OK obrazac), kao i da nalozi važe do završetka službenog puta ili drugog zadatka za koji su izdati, a najduže do isteka tekućeg mjeseca. U pojedinim slučajevima PN i OK obrasci nijesu potpisani od ovlašćenog lica.

- **Subjekt revizije treba da obezbijedi da se nalog za korišćenje vozila (obrazac PN) i nalog za kontrolu upotrebe službenog i drugog vozila i potrošnju goriva (obrazac OK), izdaju na ime zaposlenog koji**

koristi vozilo, uz korišćenje istih na način propisan članom 17 Uredbe o uslovima i načinu korišćenja prevoznih sredstava u svojini Crne Gore.

Takođe, u postupku revizije je utvrđeno da su nalozi za korišćenje vozila (obrazac PN) i nalozi za kontrolu upotrebe službenog i drugog vozila i potrošnju goriva (obrazac OK), potpisivani od strane istog lica (direktora, odnosno vd direktora), kao korisnik vozila i kao ovlašćeno lice, pa se konstatuje da subjekt revizije nije obezbijedio razdvajanje odgovornosti u tom dijelu.

- **Subjekt revizije treba da obezbijedi razdvajanje odgovornosti u dijelu korišćenja i kontrole upotrebe službenog vozila, u skladu sa odredbama člana 15 Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama.**

Revizijom je utvrđeno da je Agencija izvršila prodaju jednog službenog vozila, jer je isto bilo u lošem stanju i nije bilo racionalno da se održava. S tim u vezi, prezentirani su Odluka o pokretanju postupka prodaje motornog vozila Agencije 21.10.2022.godine i Rješenje o obrazovanju Komisije za sprovođenje postupka prodaje motornog vozila Agencije za civilno vazduhoplovstvo 26.10.2022.godine, kojom je definisano da Komisija treba da sprovede sve radnje i aktivnosti u postupku prodaje vozila prikupljanjem ponuda u skladu sa Uredbom o prodaji i davanju u zakup stvari u državnoj imovini. Procijenjena vrijednosti vozila od strane sudskog vještaka iznosila je 6.675,00€, dok je knjigovodstvena vrijednost vozila iznosila 2.015,00€. Komisija za sprovođenje postupka prodaje motornog vozila ACV je objavila prvi Poziv za prikupljanje ponuda za prodaju motornih vozila-sistemom zatvorenih koverti 14.11.2022. godine, a drugi poziv 14.12.2022. i nije bilo dostavljenih ponuda po nijednom pozivu. Iz razloga što na dva javna poziva nije bilo zainteresovanih lica, početna cijena vozila je umanjena Odlukom o umanjenju početne cijene u postupku pokretanja javne prodaje motornog vozila ACV 23.01.2023.godine, a u skladu sa članom 11 Uredbe o prodaji i davanju u zakup stvari u državnoj imovini. Treći poziv za javno nadmetanje (aukcijska prodaja) za prodaju motornog vozila je objavljen 23.01.2023.godine. Početna cijena je smanjena na 3.337,50€. Shodno Zapisniku o otvaranju ponuda po Pozivu od 27.01.2023.godine, ponude su dostavili 2 fizička i jedno pravno lice. Najveću ponuđenu cijenu u iznosu od 3.737,50€ je dostavilo jedno fizičko lice. Odluka o izboru najpovoljnije ponude za prodaju motornog vozila je donijeta 27.01.2023. godine, nakon čega je sa izabranim fizičkim licem zaključen Ugovor o kupoprodaji motornog vozila 03.02.2023. godine, a ugovoreni iznos uplaćen je na žiro račun Agencije istog dana.

Subjekt revizije nije prezentirao dokaze da je prodaju navedenog vozila izvršio uz saglasnost Vlade Crne Gore, već je obrazložio da su vozila u vlasništvu Agencije, koja je nezavisno pravno lice sa prenesenim javnim ovlašćenjem u skladu sa Zakonom o vazdušnom saobraćaju, na osnovu zaključenih međunarodnih ugovora, koji saglasno članu 9 Ustava CG imaju primat nad domaćim zakonodavstvom.

Shodno navedenom, konstatuje se da je Agencija izvršila prodaju službenog vozila, bez saglasnosti Vlade Crne Gore, što nije u skladu sa članom 4 Uredbe o prodaji i davanju u zakup stvari u državnoj imovini, kojim je, između ostalog, utvrđeno da o prodaji i davanju u zakup nepokretnih i pokretnih stvari u državnoj imovini odlučuje Vlada u skladu sa Zakonom o državnoj imovini. Agencija za civilno vazduhoplovstvo je osnovana od strane Vlade Crne Gore. U postupku revizije je utvrđeno da ista primjenjuje Zakon o državnoj imovini i da se u aktima vezanim za prodaju vozila, pozvala na određene odredbe Uredbe o prodaji i davanju u zakup stvari u državnoj imovini.

- **Subjekt revizije treba da prodaju stvari u državnoj imovini vrši u skladu sa članom 4 Uredbe o prodaji i davanju u zakup stvari u državnoj imovini, odnosno da prodaju vozila vrši uz saglasnost Vlade Crne Gore.**

Revizijom je utvrđeno da je subjekt revizije izvršio i nabavku jednog vozila otvorenim postupkom, shodno Ugovoru za nabavku novog putničkog vozila od 08.02.2023.godine, na iznos od 20.900,00€ sa uračunatim pdv-om.

Agencija je pored vozila, tokom 2023.godine izvršila nabavku ostale opreme u iznosu od 60.468,55€ i to: kompjuterska oprema u iznosu od 29.887,00€, kancelarijski namještaj u iznosu od 3.725,83€ i ostala oprema u iznosu od 26.855,72€.

U postupku revizije je utvrđeno da je Agencija organu uprave nadležnom za poslove imovine dostavila podatke o pokretnim i nepokretnim stvarima sa kojima raspolaže, u skladu sa odredbama člana 50 Zakona o državnoj imovini.

Potraživanja

Subjekt revizije je u poslovnim knjigama i finansijskom izvještaju iskazao potraživanja sa stanjem na dan 31.12.2023. godine u iznosu od 1.413.190,47€ i ista se odnose na: potraživanja od kupaca u zemlji i inostranstvu u ukupnom iznosu od 1.398.839,10€ i ostala potraživanja u ukupnom iznosu od 14.351,37€, pri čemu je u poslovnim knjigama evidentirana ispravka potraživanja prema kupcima u iznosu od 730.547,81€.

U nastavku je dat tabelarni pregled potraživanja na dan 31.12.2023. godine iskazani u Glavnoj knjizi subjekta revizije

r/b	račun	vrsta potraživanja	iznos
1	2213	druga potraživanja od zaposlenih	560,25
2	2214	potraživanja po osnovu akontacije za zarade	1.478,04
3	2215	potraživanja od zaposlenih	6.712,92
4	2282	potraživanja za ostale naknade zaposlenih	5.600,16
I		**Ostala potraživanja ukupno**	**14.351,37**
5	2283	potraživanja za terminalne naknade - SMATS-a	839.861,86
6	2287	potraživanja za rutne naknade - EUROCONTROL	842.533,28
7	2289	potraživanja za putničke naknade	445.803,38
8	22891	potraživanja za robne naknade	1.188,39
9	2296	ispravka vrijednosti potraživanja	-730.547,81
II		**Potraživanja od kupaca ukupno**	**1.398.839,10**
		UKUPNO (I+II)	**1.413.190,47**

Shodno internom Uputstvu Agencije o izradi finansijskih iskaza i računovodstvene politike od 26.12.2018. godine, potraživanja se ispravljaju otpisivanjem za iznose neizvijesnosti naplate potraživanja od kupaca. Na dan bilansiranja Agencija vrši procjenu naplate potraživanja i ukoliko se procijeni da potraživanja nije moguće naplatiti u iznosima iz računovodstvene evidencije vrši se obračun obezvređenja potraživanja. Svođenje registrovanih potraživanja na iznos naplativih potraživanja vrši se direktnim ili indirektnim umanjenjem registrovanih potraživanja. Potraživanja koja nijesu naplaćena u roku od 180 dana od dana nastanka dužničko povjerilačkog odnosa, odnosno od dana kada je dužnik bio obavezan ista izvršiti, u računovodstvenim evidencijama Agencije otpisuju se u obimu 50% iznosa nenaplaćenih potraživanja na taj dan, a najdalje na dan bilansa stanja, a koja nijesu naplaćena u roku od 360 dana od dana nastanka dužničko povjerilačkog odnosa, otpisuju se u obimu 100% iznosa nenaplaćenih potraživanja na taj dan, a najdalje na dan bilansa stanja. U slučajevima kada se jednom otpisana potraživanja naplate u narednom periodu, te naplate potraživanja se priznaju u bilansu uspjeha kao prihodi.

Vezano za **ispravku potraživanja prema kupcima, evidentiranu u poslovnim knjigama Agencije u iznosu od 730.547,81€**, dato je obrazloženje subjekta revizije u kojem se navodi da je u pitanju ispravka potraživanja od kupaca, odnosno otpis nenaplaćenih potraživanja (indirektni otpis) po modelu predviđenom Uputstvom o izradi finansijskih iskaza i računovodstvene politike Agencije. Obračun je vršen po svakom dužniku pojedinačno i po svakom računu. Otpis se odnosi na potraživanja od SMATS-e po osnovu potraživanja za terminalne naknade u iznosu 555.592,03€ i na potraživanja po osnovu putničkih i robnih naknada u iznosu od 174.955,78€, što je detaljnije pojašnjeno u dijelu Izvještaja koji se odnosi na prihode od ukidanja rezervisanja terminalnih naknada i rashode po osnovu usklađivanja vrijednosti potraživanja.

U postupku revizije je prezentirana analitika računa 2296-ispravka potraživanja i utvrđeno je da su u dijelu potraživanja za putničke naknade indirektnom metodom otpisana potraživanja prema nekim ino kupcima za koje je utvrđeno da isti ni tokom 2023. godine nijesu vršili uplate putničkih naknada Agenciji i prema kojima su ostala potraživanja za cijelu 2023. godinu (WIZZ AIR LTD HUNGARY, EASY JET AIRLINE, EASY JET EUROPE, WIZZ AIR UK LIMITED). Subjekt revizije nije prezentirao dokaze o slanju opomena za izmirenje duga predmetnim kompanijama/opomene pred utuženje, niti Odluku Savjeta o izvršenom otpisu odnosno ispravci vrijednosti potraživanja od kupaca.

Potraživanja za terminalne naknade, odnose se na potraživanja prema Kontroli letenja Srbije i Crne Gore SMATSA DOO Beograd, za naplatu terminalnih naknada koje naplaćuje SMATSA od operatora vazduhoplova, za pružanje usluga kontrole letenja za vazduhoplove koji polijeću sa Aerodroma Podgorica i Aerodroma Tivat (10% od iznosa terminalnih naknada pripada Agenciji shodno Odluci o načinu obračuna terminalne naknade za korišćenje usluga u vazdušnoj plovidbi). Potraživanja se evidentiraju na osnovu izvještaja SMATS-e o fakturisanim i naplaćenim terminalnim naknadama po kvartalima

u toku godine i potpisanim aneksima sporazuma sa SMATS-om o regulisanju međusobnih prava i obaveza po osnovu učešća u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada u kojima SMATSA po kvartalima izvještava o iznosu fakturisanih i naplaćenih naknada za izvještajni period/kvartal.

Uvidom u poslovne knjige subjekta revizije utvrđeno je da su potraživanja za terminalne naknade na dan 01.01.2023. godine iznosila 820.039,71€, da su za 2023. godinu evidentirana potraživanja u iznosu od 328.814,13€, iako su shodno potpisanim aneksima sporazuma sa SMATS-om ista za 2023. godinu iznosila ukupno 330.414,07€. U poslovnim knjigama subjekt revizije je izvršio korekcije knjiženja određenog iznosa potraživanja za terminalne naknade za 2023. godinu, za šta su prezentirane dostavljena analitička kartica SMATS-e i knjižna odobrenja SMATS-e upućena kupcima po osnovu otkazanog leta, iz razloga što je dva puta fakturisan račun, nije trebalo da se fakturiše let i sl.

Tokom 2023.godine, SMATSA je Agenciji po osnovu raspodjele terminalnih naknada uplatila iznos od 308.991,98€ koji predstavlja dio naplaćenih potraživanja po kvartalima 2023. godine (dio naplaćenih terminalnih naknada fakturisanih u kvartalima 2023. godine na koje se izvještavanje odnosi, ali i naknadno naplaćene naknade koje su fakturisane ranijih godina 2008-2022. godine). Navedene uplate terminalnih naknada izvršene su shodno zaključenim aneksima sporazuma i to za tri kvartala 2023. godine, dok su terminalne naknade po aneksu IV sporazuma naplaćene u 2024. godini.

Na kraju godine potraživanja za terminalne naknade iznosila su 839.861,86€ i ista se odnose na preostali iznos nenaplaćenih potraživanja za naknade fakturisane 2023. godine, ali i na potraživanja iz ranijih izvještajnih perioda i ista su potvrđena IOS-om SMATSE, koja potvrđuje da prema Agenciji ima obaveze u navedenom iznosu. Subjekt revizije je izvršio ispravke potraživanja prema SMATS-i za iznos od 555.592,03€, primjenjujući donijete interne računovodstvene politike, što je u poslovnim knjigama evidentirano na računu 2296.
U postupku revizije nijesu prezentirane posebne analitičke evidencije potraživanja po osnovu terminalnih naknada koje se uplaćuju od strane SMATSA, za 2023.godinu i za ranije godine, već subjekt revizije evidentiranje potraživanja za terminalne naknade u Glavnoj knjizi, korekcije i ispravke istih, vrši na osnovu dokumentacije i evidencija SMATS-e (analitičkih evidencija, knjižnih odobrenja, izvještaja o popisu, izvještaja o fakturisanim i naplaćenim naknadama, zaključenim aneksima sporazuma itd), pri čemu SMATSA po kvartalima, pored uplata terminalnih naknada fakturisanih i naplaćenih za kvartal godine za koji izvještava, vrši i uplatu onih terminalnih naknada koje su fakturisane ranijih godina, a naplaćene u kvartalu na koji se izvještavanje odnosi.

- **Subjekt revizije treba da obezbijedi vođenje posebne analitičke evidencije potraživanja za terminalne naknade pojedinačno za svaku poslovnu godinu, u cilju praćenja i procjene naplativosti istih, budući da primjenjuje računovodstvene politike otpisa nenaplaćenih potraživanja.**

Potraživanja po osnovu rutnih naknada (EUROCONTROL) **–** iskazana su u poslovnim knjigama i Bruto bilansu subjekta revizije na dan 31.12.2023. godine u iznosu od 842.532,28€. Potraživanja za rutne naknade odnose se na potraživanja prema Centralnoj jedinici za naplatu rutnih naknada Eurocontrol-a (Evropska organizacija za sigurnost vazdušne plovidbe) po osnovu naplate dijela rutnih naknada, shodno Protokolu o instrukcijama za raspodjelu rutnih naknada između učesnika u zajedničkoj naplatnoj zoni Srbije-Crne Gore-KFOR.
Revizijom je utvrđeno da se subjekt revizije pri iskazivanju potraživanja za rutne naknade oslanja na izvještaje o izvršenim naplatama naknada (izvodima ETNE dostavljenim od Eurocontrola) i na uplate sredstava po osnovu rutnih naknada od strane Eurocontrol-a, koje se vrše tokom godine (prilivi na deviznom CKB računu).
U postupku revizije, na osnovu prezentirane dokumentacije i evidencija, utvrđeno je da je subjekt revizije u poslovnim knjigama evidentirao potraživanja po osnovu naplaćenih rutnih naknada koje se odnose na 2023. godinu i naplaćenih rutnih naknada iz ranijih godina (prihodi po osnovu rutnih naknada iz prethodnih godina) i po osnovu nenaplaćenih rutnih naknada koje se odnose na 2023. godinu i ranije godine, a koje nijesu uplaćene Agenciji u 2023. godini, a subjekt revizije ih je evidentirao na osnovu izvoda ETNE, da bi bili iskazani prihodi u punom iznosu u godini na koju se isti odnose.
Na osnovu prezentirane dokumentacije (bančinih izvoda deviznog računa, izvoda ETNE i evidencija iz poslovnih knjiga), utvrđeno je da su potraživanja za rutne naknade u poslovnim knjigama na dan 01.01.2023. godine iskazana u iznosu od 945.246,11€, da su potraživanja po osnovu rutnih naknada za 2023. godinu evidentirana u iznosu od 5.331.201.61€ (potraživanja po osnovu rutnih naknada naplaćenih u 2023. godini u iznosu od 4.660.474,21€ i nenaplaćena potraživanja u iznosu od 670.727,40€), da je Eurocontrol Agenciji po osnovu rutnih naknada u 2023. godini uplatio iznos od 5.433.914,44€ (od čega se iznos od 773.440,23€ odnosi na zatvaranje početnog stanja potraživanja/prihode iskazane 2022. godine, dok se rutne naknade u iznosu od 4.660.474,21€ odnose na prihode evidentirane 2023. godine), tako da su potraživanja za rutne naknade prema Eurocontrol-u u poslovnim knjigama na kraju 2023. godine iskazana u iznosu od 842.533,28€, što je i potvrđeno ovjerenim IOS-om dostavljenim od strane Eurocontrol-a.

Potraživanja za putničke i robne naknade odnose se na potraživanja od operatora aerodroma i domaćih i ino vazdušnih prevoznika po osnovu naplate naknade po toni prevezenog tereta (robne naknade) i naknade po odlazećem putniku u vazdušnom saobraćaju (putničke naknade) i ista se evidentiraju shodno fakturama Agencije ispostavljenim operatoru aerodroma i vazdušnim prevoznicima sačinjenim na osnovu izvještaja o prevezenom teretu i izvještaja o broju putnika prethodno dostavljenih od strane operatora aerodroma. U postupku revizije je utvrđeno da su potraživanja za putničke naknade za 2023. godinu u poslovnim knjigama veća za iznos od 3.933,72€, nego što su iskazani prihodi po ovom osnovu, zbog greške u knjiženju jer su navedeni prihodi iskazani kao prihodi od robnih naknada, usled čega su potraživanja za robne naknade manja za navedeni iznos.

U poslovnim knjigama subjekta revizije su na kraju godine potraživanja za putničke naknade iznosila 445.803,38€, dok su potraživanja za robne naknade iznosila 1.188,39€, ali su ista umanjena za iznos od 174.955,78€ po osnovu indirektnog otpisa nenaplaćenih potraživanja, shodno računovodstvenim politikama subjekta revizije (prenešeno na račun 2296 - ispravka vrijednosti nenaplaćenih potraživanja), što je detaljnije pojašnjeno u dijelu Izvještaja koji se odnosi na rashode po osnovu usklađivanja vrijednosti potraživanja.
U postupku revizije nijesu prezentirani IOS-i sa domaćim i ino kupcima po osnovu usaglašavanja potraživanja za robne i putničke naknade, već je dato obrazloženje subjekta revizije da su većinom u pitanju inostrani vazdušni prevoznici (90%), da imaju kašnjenja u naplati nekada po par mjeseci, da većinom u telefonskoj komunikaciji pokušavaju da dođu do kupaca i ukažu na potrebu izmirivanja obaveza, a kod većine inostranih avio prevoznika nije lako doći do direktnog kontakta.[4]

Ostala potraživanja u iznosu od 14.351,37€ odnose se na: potraživanja zaposlenih u iznosu od 560,25€, po osnovu više uplaćene zarade za jedno lice, koja je greškom obračunata za cijeli mjesec 2023.godine, umjesto za kraći period, potraživanja po osnovu akontacija za zarade zaposlenih u iznosu od 1.478,04€, potraživanja za ostale naknade radnicima u iznosu od 5.600,16€ i potraživanja od zaposlenih u iznosu od 6.712,92€.
Potraživanja po osnovu akontacija za zarade zaposlenih u iznosu od 1.478,04€ evidentirana su po početnom stanju na osnovu potraživanja za akontacije zarada za dva zaposlena. Revizijom je utvrđeno da je Agencija tokom 2023.godine, određenim zaposlenima vršila isplate akontacije zarada, što je u Glavnoj knjizi evidentirano na računu 4500-obaveze za neto zarade, iz razloga što zaposleni iste ne vraćaju/uplaćuju, već se prilikom isplate zarada vrši umanjenje neto zarade za iznos ranije isplaćenih akontacija, što je dokumentovano pisanim zabilješkama prilikom obračuna zarada. Agencija nije prezentirala dokaze da obezbjeđuje pomoćnu evidenciju isplate navedenih akontacija i povraćaja istih (excel tabele ili slično).

Potraživanja od zaposlenih u iznosu od 6.712,92€, odnose se na potraživanja od zaposlenih zbog više obračunatih i isplaćenih zarada u januaru i februaru 2022. godine, kada je nastupio program "Evropa SAD", polazeći od mišljenja da se usled poreskih efekata koji nastupaju uvođenjem navedenog programa, radi regulisanja određenih razlika u zaradama, efekti ukidanja doprinosa za zdravstveno osiguranje na teret poslodavca, usmjere na povećanje zarada zaposlenih u Agenciji, pri čemu je obračun i isplata zarada zaposlenima za navedene mjesece, vršen po obračunskoj vrijednosti koeficijenta koja nije bila prethodno usvojena od strane Savjeta, odnosno nije postojala zvanična odluka o istom (Savjet nije dao saglasnost u vezi sa istim). Navedena potraživanja iskazana su u 2022.godini i nijesu naplaćena ni u 2023. godini.
Potraživanja za ostale naknade radnicima u iznosu od 5.600,16€ evidentirana su po osnovu Sporazuma o regulisanju međusobnih odnosa u vezi vraćanja stipendije, zaključenog sa fizičkim licem sa kojim je Agencija imala zaključen Ugovor o stipendiranju lica van radnog odnosa, po osnovu kojeg je lice od Agencije primalo stipendiju za školovanje i obavezalo se da će nakon

[4] E mail obrazloženje od strane savjetnika za finansijske i računovodstvene poslove od 11.06.2024. godine

završenog školovanja sa Agencijom zaključiti ugovor o radu i da će ostati u radnom odnosu kod davaoca stipendije – Agencije, najmanje pet godina. Shodno prezentiranoj dokumentaciji, primalac stipendije nije ispunio obavezu da ostane pet godina u radnom odnosu kod Agencije, pa je sa istim zaključen Sporazum o regulisanju međusobnih odnosa u vezi vraćanja stipendije u ratama, pri čemu je primalac stipendije dva puta podnosio zahtjev za odlaganje početka otplate, shodno čemu je sa istim Agencija zaključivala anekse sporazuma o odlaganju isplate. Potraživanja u iznosu od 5.600,16€ se odnose na zaostale rate od lica po osnovu nevraćene stipendije i iste nijesu uplaćivane u 2023. godini.

- **Subjekt revizije treba da preduzme potrebne aktivnosti u dijelu naplate sredstava koje potražuje shodno zaključenim sporazumima i usled obračuna istih bez pravnog osnova, a za isplate akontacija zarada zaposlenima treba da vodi pomoćne analitičke evidencije radi praćenja potraživanja istih.**

Uvidom u interna akta Agencije, utvrđeno je da ista nije utvrdila mogućnost stipendiranja školovanja lica koja nijesu zaposlena u Agenciji, odnosno nije utvrdila ko ostvaruje pravo i na koji način se ostvaruje pravo na stipendiranje školovanja za lica van radnog odnosa, iako je shodno Ugovoru o stipendiranju lica van radnog odnosa, vršila isplate istih.

- **Subjekt revizije treba da, mogućnost isplate sredstava po osnovu stipendiranja školovanja lica, uredi internim procedurama/aktima vodeći računa o osnovu i pravu lica na isplatu iste.**

Novčana sredstva na računima kod poslovnih banaka

Uvidom u poslovne knjige i prezentiranu dokumentaciju, utvrđeno je da je Agencija u 2023. godini imala 8 otvorenih žiro računa i to 4 tekuća i 4 devizna žiro računa.

U Bilansu stanja za 2023. godinu Agencija je iskazala gotovinu i gotovinske ekvivalente u iznosu od 8.192.362,00€, a isti se odnose na depozite na žiro računima kod poslovnih banaka u iznosu od 8.189.281,24€ i gotovinu u blagajni u iznosu od 3.081,16€.

Uvidom u poslovne knjige utvrđeno je da je Agencija iskazala depozite na računima kod poslovnih banaka na dan 01.01.2023. godine u iznosu od 3.883.566,52€, dok su isti na dan 31.12.2023. godine iskazani u iznosu 8.189.281,24€, što je u postupku revizije potvrđeno bančinim izvodima.

Uvidom u prezentiranu dokumentaciju, utvrđeno je da su sa **tekućih** žiro računa vršena plaćanja koja se odnose na: zarade zaposlenima, naknade i ostali troškovi iz poslovanja Agencije, kao i prenosi sredstava po osnovu ugovora - traganje i spašavanje, dok su prilivi sredstava ostvareni po osnovu uplate naknada - prihoda koje Agencija ostvaruje obavljanjem zakonom propisanih nadležnosti-naknade za izdavanje certifikata, dozvola, ovlašćenja itd. , robnih i putničkih naknada od strane kupaca u zemlji itd..

Uvidom u prezentiranu dokumentaciju, utvrđeno je da su na **deviznim** žiro računima vršene uplate koje su se odnosile na: uplate rutnih (Eurocontrol) i

terminalnih naknada (SMATSA), uplate putničkih i robnih naknada od strane ino kupaca i druge uplate, dok se odliv sredstava odnosio na isplate ino dobavljačima, isplate bančine provizije itd..
Subjekt revizije je tokom 2023. godine vršio prenose sredstava sa deviznog računa na tekući račun poslovne banke u ukupnom iznosu od 3.150.000,00€, što je i evidentirano u poslovnim knjigama na računu 2449 – prelazni devizni račun. Takođe, uvidom u prezentiranu dokumentaciju utvrđeno je da je tokom 2023. godine subjekt revizije sa tekućeg računa poslovne banke izvršio podizanje gotovine u iznosu od 50.100,00€, radi isplata troškova službenih putovanja, naknada i ostalih isplata, što je u poslovnim knjigama evidentirano na računu 2419 – prelazni račun.
U postupku revizije prezentirani su kartoni deponovanih potpisa o raspolaganju sredstvima na žiro računima (direktor Agencije i samostalni savjetnik za finansijsko-računovodstvene poslove).

Oročena sredstva
Agencija je u Glavnoj knjizi evidentirala oročena sredstva na dan 31.12.2023.godine u iznosu od 900.336,32€, koja su po početnom stanju iznosila 2.701.350,75€. U toku 2023. godine na zahtjev Agencije, podignut je depozit koji je ista položila u banke u ranijem periodu, u iznosu od 1.800.000,00€, shodno ugovorima o oročenom depozitu sa Hipotekarnom bankom u iznosu od 900.000,00€ (br. ugovora 101-314 od 16.02.2018.godine) i 550.000,00€ (br. ugovora 101-315 od 16.02.2018.godine) i sa Prvom bankom u iznosu od 350.000,00€ (po Ugovoru o oročenom depozitu od 18.09.2019. godine u iznosu od 250.000,00€ i Ugovoru od 30.09.2019. godine u iznosu od 100.000,00€). Subjekt revizije oročena sredstva ima i kod Erste banke shodno ugovorima o oročenom depozitu od 27.07.2021.godine u iznosu od 900.000,00€. Usaglašavanjem stanja sa bankom (na osnovu IOS-a) izvršena je korekcija početnog stanja, umanjenje za 1.014,43€.

Blagajničko poslovanje

Agencija je donijela interno Uputstvo o blagajničkom poslovanju, kojim je uredila način i uslove blagajničkog poslovanja. U postupku revizije prezentirana je Odluka kojom je utvrđen blagajnički maksimum u iznosu od 4.000,00€, kao i saglasnost Poreske Uprave Crne Gore, na iznos blagajničkog maksimuma od 4.000,00€. Revizijom je utvrđeno da je Agencija poštovala navedeni blagajnički maksimum.
Agencija obezbjeđuje blagajničko poslovanje kroz jednu blagajnu (centralnu) i vodi pomoćnu evidenciju blagajničkog poslovanja kroz dnevnik blagajne. Revizijom je utvrđeno da je Agencija gotovinske transakcije u dnevniku blagajne evidentirala hronološki, odnosno danom nastanka istih.

Uvidom u blagajničku dokumentaciju utvrđeno je da je stanje gotovine na dan 01.01.2023. godine iznosilo 3.006,02€, tokom godine evidentiran je priliv u blagajnu u iznosu od 90.494,20€, gotovinske isplate u iznosu od 90.419,06€, dok je saldo gotovine na dan 31.12.2023.godine iznosio 3.081,16€.
Revizijom je utvrđeno da se priliv gotovine u iznosu od 50.100,00€ odnosi na novčana sredstva podignuta sa žiro računa Agencije, dok je priliv gotovine u

iznosu od 40.394,20€ evidentiran po osnovu povraćaja novca u blagajnu, nakon pravdanja putnih naloga (povraćaj datih akontacija).
Revizijom je utvrđeno da su tokom 2023.godine iz blagajne izvršene gotovinske isplate u iznosu od 90.419,06€, od kojih se iznos od 40.394,20€ odnosi na isplatu akontacija za službena putovanja, dok su isplate u iznosu od 50.024,86€ izvršene to po osnovu: troškova ostalog materijala u iznosu od 122,00€, troškova goriva u iznosu od 46,00€, ugovora o djelu u iznosu od 450,00€, ostalih ličnih rashoda i naknada u iznosu od 45.345,26€, troškova transportnih usluga u iznosu od 2.392,20€, troškova neproizvodnih usluga u iznosu od 63,31€, troškova reprezentacije u iznosu od 1.525,99€ i ostalih nematerijalnih troškova u iznosu od 79,50€.
Troškovi ostalog materijala u iznosu od 122,00€ odnose se na kupovinu potrošnog materijala, audio i dodatne računarske opreme i isti su adekvatno dokumentovani.
Troškovi u iznosu od 46,00€ odnose se na nabavku goriva i isti su dokumentovani računima.
Troškovi u iznosu od 450,00€ odnose se na isplatu naknada po osnovu dva ugovora o djelu za održavanje radionice za pilote i isti su adekvatno dokumentovani.

Agencija je na ime ostalih ličnih rashoda i naknada izvršila gotovinske isplate u iznosu od 45.345,26€ po osnovu troškova vezanih za službena putovanja. Dio navedenih troškova u iznosu od 30.204,06€ odnosi se na dnevnice za službena putovanja (dnevnice za službena putovanja u inostranstvu u iznosu od 29.015,06€ i dnevnice za službena putovanja u zemlji u iznosu od 1.189,00€).

Uvidom u naloge za službena putovanja zaposlenih u Agenciji, kojim su pravdani troškovi službenih putovanja u zemlji i inostranstvu utvrđeno je da, isti ne sadrže potpis nalogodavca u dijelu naloga koji se odnosi na obračun troškova nastalih na službenom putovanju, dio putnih naloga je pravdan sa zakašnjenjem, za dio putnih naloga nedostaje izvještaj sa službenog putovanja ili je isti podnijet sa zakašnjenjm, što nije u skladu sa odredbama Uredbe o naknadi troškova zaposlenih u javnom sektoru. Takođe, revizijom je utvrđeno i da je dio putnih naloga potpisivan od strane Direktora Agencije u svojstvu nalogodavca i podnosioca računa.

- **Subjekt revizije treba da troškove službenih putovanja obračunava i isplaćuje na osnovu putnih naloga koji sadrže sve potrebne elemente, u skladu sa Uredbom o naknadi troškova zaposlenih u javnom sektoru.**

- **Preporučuje se subjektu revizije da obezbijedi da putne naloge ne potpisuje isto lice u ulozi nalogodavca i podnosioca računa.**

Agencija je na ime troškova hotela i boravišnih taksi izvršila gotovinske isplate u iznosu od 6.961,77€, na ime usluga prevoza u zemlji i inostranstvu u iznosu od 7.547,13€, dok su na ime troškova goriva i upotrebe sopstvenog vozila u službene svrhe izvršene gotovinske isplate u iznosu od 433,17€ i na ime putničkog zdravstvenog osiguranja i viza u iznosu od 200,13€. Navedeni troškovi su adekvatno dokumentovani.

Gotovinske isplate po osnovu troškova transportnih usluga u iznosu od 2.392,20€, odnose se na troškove prevoza članovima Savjeta Agencije u iznosu od 750,00€ (navedeni troškovi isplaćeni su na osnovu Odluke o utvrđivanju prava i odobravanju sredstava za naknadu troškova prevoza članovima Savjeta za dolazak na sjednice Savjeta, od 20.12.2021. godine), troškove poštanskih usluga u iznosu od 1.638,70€ i troškove parking usluga u iznosu od 3,50€. Navedeni troškovi su adekvatno dokumentovani.

Gotovinske isplate po osnovu troškova neproizvodnih usluga u iznosu od 63,31€, odnose se na notarske usluge u iznosu od 13,31€ i naknade za polaganje stručnog ispita za jednog zaposlenog u iznosu od 50,00€. Navedeni troškovi su adekvatno dokumentovani.

Gotovinske isplate po osnovu troškova reprezentacije u iznosu od 1.525,99€ odnose se na troškove reprezentacije na ime ugostiteljskih usluga. Navedeni troškovi su adekvatno dokumentovani.

Gotovinske isplate na ime ostalih nematerijalnih troškova u iznosu od 79,50€ evidentirane su po osnovu isplaćene naknade za obuku zaposlenog, što je adekvatno dokumentovano.

Aktivna vremenska razgraničenja

U poslovnim knjigama Agencije evidentirana su Aktivna vremenska razgraničenja na dan 31.12.2023. godine u iznosu od 165.262,65€ i ista se odnose na: osiguranje u iznosu od 27.905,75€ (kolektivno osiguranje u iznosu od 7.189,25€, osiguranje od požara, izliva vode, provale, krađe i td. u iznosu od 3.203,92€, dopunsko dobrovoljno zdravstveno osiguranje u iznosu od 17.512,58€), kontribucije Eurocontrola u iznosu od 116.985,25€ i na godišnje obnavljanje licenci u iznosu od 20.371,65€.
Aktivna vremenska razgraničenja su dokumentovana ugovorima i fakturama i predstavljaju dio faktura koji se odnosi na 2024. godinu.

3.6.2 Bilans stanja – pasiva

Kapital

Kapital je u Glavnoj knjizi Agencije iskazan u iznosu od 8.074.921,75€ iako isti iznosi 10.565.751,41€, jer nijesu sprovedena zaključna knjiženja, što je pojašnjeno u dijelu Izvještaja koji se odnosi na Bilans stanja.
Kapital se odnosi na: kapital javnih preduzeća koje osniva država u iznosu od 3.349.691,75€, revalorizacione rezerve u ukupnom iznosu od 246.651,25€, neraspoređenu dobit iz ranijeg perioda u iznosu od 4.478.578,75€ i neraspoređenu dobit iz tekućeg perioda (za 2023.godinu) u iznosu od 2.490.829,66€. Revalorizacione rezerve po početnom stanju su iznosile 247.893,60€. Iste su u 2023. godini umanjene za sadašnju vrijednost računarske opreme koja je otpisana u iznosu od 1.242,35€.
Promjene na kapitalu su prikazane u Izvještaju o promjenama na kapitalu.

Dugoročna rezervisanja

Agencija je dugoročna rezervisanja bliže uredila svojim računovodstvenim politikama. Ista su evidentirana u poslovnim knjigama Agencije sa stanjem na dan 31.12.2023.godine u iznosu od 314.481,54€ i odnose se na: rezervisanja za otpremnine prilikom odlaska u penziju u iznosu od 103.316,08€, rezervisanja za jubilarne nagrade u iznosu od 35.737,85€ i rezervisanja za ostale vjerovatne troškove u iznosu od 175.427,61€.

Rezervisanja za otpremnine prilikom odlaska u penziju i rezervisanja za jubilarne nagrade su iskazane u poslovnim knjigama shodno Izvještaju o obračunu po MRS 19 od ovlašćene aktuarke, izvršenom za 45 zaposlenih u Agenciji. Početno stanje u iznosu od 72.456,82€ je uvećano za 30.859,26€ shodno navedenom Izvještaju u kojem se navodi da ukupne rezervacije za otpremnine prilikom odlaska u penziju na dan 31.12.2023. godine iznose 103.316,08€, dok je početno stanje rezervacija za jubilarne nagrade u iznosu od 31.798,53€ uvećano za 3.939,32€, jer shodno aktuarskom Izvještaju rezervacije za jubilarne nagrade na dan 31.12.2023. godine iznose 35.737,85€.

Rezervisanja za ostale vjerovatne troškove odnose se na sudske postupke koji se vode protiv Agencije za dva lica i iskazana su u iznosu od 175.427,61€ na osnovu procjene advokata o uspjehu u sporu.

Naime, na osnovu prvostepene nepravosnažne presude, za jedno lice se procjenjuje da je uspjeh tužioca 20%, tj. očekuje se da će se spor riješiti u korist Agencije. S obzirom da su troškovi postupka 125.268,00€, rezervacija je izvršena na način što je taj iznos ukupnih troškova pomnožen sa 20% (125.268,00€ *20%=25.053,00€), a za drugo lice je procjena gubitka spora 50%, pa je rezervacija izvršena na sljedeći način: 50.213,00€ *50%=25.106,00€.
Osim navedenih sporova, vode se još 9 postupaka protiv Agencije od strane zaposlenih, ali rezervisanja nijesu izvršena jer advokat nije dao ni grubu procjenu u vezi istih s obzirom da za njih nije znao ni iznos potraživanja tužioca.
Shodno navedenom, konstatuje se da je Agencija u poslovnim knjigama evidentirala rezervisanja za ostale vjerovatne troškove, koja se odnose na sudske postupke koji se vode protiv Agencije za dva lica u iznosu od 175.427,61€ na osnovu procjene advokata o uspjehu u sporu, pri čemu je procijenjena vjerovatnoća da Agencija izgubi spor za jedno lice 20%, a za drugo lice 50%. Navedeno nije u skladu sa MRS 37, kojim je definisano da se priznaju samo rezervisanja ako se smatra da postoji velika verovatnoća da će spor biti izgubljen, što će prouzrokovati veliki odliv sredstava po okončanju spora, dok se obaveze po sudskom sporu čiji je ishod neizvjestan ne prikazuju na rezervisanja, već se vrši objelodanjivanje u napomenama uz finansijske izvještaje.

- **Subjekt revizije treba da rezervisanja za sudske sporove vrši u skladu sa MRS 37.**

Kratkoročne obaveze

Kratkoročne obaveze su iskazane u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 963.646,29€ i odnose se na: obaveze po anuitetima odnosno po otplatama u iznosu od 60.571,82€, obaveze prema dobavljačima u zemlji i inostranstvu u iznosu od 147.975,97€, obaveze po osnovu zajedničkih poslova SAR u iznosu od 755.000,00€ i obaveze za poreze i doprinose za komisije i sl. u iznosu od 98,50€.

Revizijom je utvrđeno da je Agencija u poslovnim knjigama evidentirala pretplate na računima obaveza u iznosu od 1.921,33€, koje su uticale na umanjenje stvarnog stanja obaveza po osnovu poreza i doprinosa za komisije i sl., za iznos od 2.019,83€, s obzirom da je krajnje stanje istih na kraju 2023.godine iskazano u iznosu od 98,50€.

- **Subjekt revizije treba da tokom godine vrši usaglašavanje obaveza evidentiranih u poslovnim knjigama, kako ne bi iskazivao pretplate na kraju finansijske godine, kao i da nastale pretplate evidentira na račun grupe 15 - dati avansi, kako iste ne bi uticale na umanjenje stvarnog stanja obaveza na kraju godine.**

Obaveze po anuitetima iskazane po početnom stanju u Glavnoj knjizi u iznosu od 60.571,82€ odnose se na preostalu obavezu za kredit od Eurocontrola. Subjekt revizije je dobio kredit od Eurocontrola (COVID-19 paket finansijskih olakšica) u iznosu od 565.633,91€ sa kamatnom stopom od 1.5% plus Euribor, sa rokom otplate do marta 2022.godine i planom otplate kredita počev od novembra 2020.godine. U toku postupka revizije Eurokontrol je dopisom koji je zaveden od strane Agencije na dan 27.03.2024. godine, potvrdio da su obaveze Crne Gore prema Eurocontrolu u vezi sa Covid – 19 kreditom u potpunosti ispunjene od 31.03.2022. godine. S tim u vezi, Agencija je dužna da u 2024. godini sprovede odgovarajuća knjiženja u poslovnim knjigama u cilju zatvaranja navedene obaveze.

Obaveze prema dobavljačima u zemlji iskazane su u poslovnim knjigama u iznosu od 24.736,12€ i odnose se na: porez na nepokretnost u iznosu od 7.893,99€, usluge mobilne telefonije u iznosu od 7.756,38€, avio karte u iznosu od 2.182,28€, održavanje informacionih sistema u iznosu od 1.195,88€, kancelarijski namještaj u iznosu od 1.436,03€ i td.

Obaveze prema dobavljačima u inostranstvu iskazane u iznosu od 123.239,85€ se odnose na: kontribucije prema Eurokontrolu u iznosu od 116.985,15€, angažovanje eksperata iz Direktorata CV Republike Srbije (po ps) u iznosu od 2.335,00€, nabavku IT opreme (po ps) u iznosu od 2.067,24€ i na obuke za pilote u iznosu od 1.895,50€. Obaveze su umanjene za 43,04€ (pretplata po ps).

Subjekt revizije je u postupku revizije prezentirao analitičku evidenciju dobavljača i dio izvoda otvorenih stavki (usaglašavanje obaveza), koji se većinom odnose na dobavljače čiji je saldo nula.

Obaveze po osnovu zajedničkih poslova SAR su iskazane u iznosu od 755.000,00€ na osnovu zaključenog Ugovora o uplati finansijskih sredstava za potrebe traganja i spašavanja u civilnom vazduhoplovstvu zaključenog 29.12.2023. godine sa Ministarstvom unutrašnjih poslova CG u iznosu od 330.000,00€; Sporazumom o saradnji u traganju i spašavanju zaključenog 28.12.2023. godine sa Gorskom službom spašavanja CG u iznosu od 60.000,00€, Aneksa IV Sporazuma o saradnji u oblasti traganja i spašavanja vazduhoplova u vezi sa uplatom finansijskih sredstava za potrebe traganja i spašavanja u civilnom vazduhoplovstvu zaključenog 27.12.2023. godine sa Generalnim sekretarijatom Vlade u iznosu od 150.000,00€ (a na osnovu člana 6 Sporazuma o saradnji u oblasti traganja i spašavanja vazduhoplova zaključenog 28.07.2014.godine) i na osnovu Aneksa VI Sporazuma o saradnji u oblasti traganja i spašavanja vazduhoplova na moru zaključenog 28.12.2023. godine sa Upravom pomorske sigurnosti i upravljanja lukama u iznosu od 215.000,00€ (a na osnovu Sporazuma o saradnji u oblasti traganja i spašavanja vazduhoplova na moru zaključenog 29.09.2017.godine).
Agencija je u 2023.godina izmirila obaveze tj. uplatila sredstva u iznosu od 680.000,00€: Upravi pomorske sigurnosti i upravljanje lukama u iznosu od 130.000,00€, Ministarstvu unutrašnjih poslova u iznosu od 450.000,00€ i Generalnom sekretarijatu Vlade u iznosu od 100.000,00€, na osnovu aneksa i sporazuma o saradnji u oblasti traganja i spašavanja zaključenih krajem 2022.godine.

Revizijom je utvrđeno da Agencija svake godine na osnovu zaključenih ugovora i sporazuma o saradnji sa organima iz oblasti traganja i spašavanja vazduhoplova (Ministarstvom unutrašnjih poslova, Gorskom službom spašavanja, Generalnim sekretarijatom Vlade itd.), istim dodjeljuje značajna sredstva za nabavku opreme, stručno osposobljavanje i usavršavanje lica i organizovanje vježbi koje se odnose na traganje i spašavanje vazduhoplova. Shodno pojašnjenju subjekta revizije, sredstva se dodjeljuju na osnovu procjene direktora Agencije i u konsultaciji sa direktorom ANS sektora, polazeći od dostavljenih informacija o potrebi za sredstvima od organa uključenih u navedene poslove, a nakon održanih sastanaka sa istima. Subjekt revizije nije internim aktom uredio proceduru i kriterijume za dodjelu navedenih sredstava.

- **Preporučuje se subjektu revizije da internim aktom uredi način dodjele sredstava za potrebe traganja i spašavanja u civilnom vazduhoplovstvu (proceduru i kriterijume) u cilju transparentnog odlučivanja o raspodjeli navedenih sredstava.**

Pasivna vremenska ograničenja

Pasivna vremenska razgraničenja su u Glavnoj knjizi Agencije iskazana u iznosu od 560,25€ na osnovu Rješenja pomoćnika direktora od 20.02.2024. godine i odnose se na nalog zaposlenom u Agenciji da izvrši povraćaj više uplaćenih sredstava po osnovu zarade od redovnog rada koju je Agencija greškom uplatila istom zbog pogrešno izvršenog obračuna njegove zarade za oktobar 2023. godine.

3.6.3 Prihodi

Shodno prezentiranim evidencijama iz poslovnih knjiga Agencije, ukupni prihodi Agencije u iznosu od 7.130.485,91€ odnose se na prihode koje Agencija ostvaruje shodno članu 13 stav 1 tačka 2, 3 i 4 Zakona o vazdušnom saobraćaju (prihodi od rutnih, terminalnih, putničkih i robnih naknada) u ukupnom iznosu od 6.819.763,42€, prihode od obavljanja zakonom propisanih nadležnosti (član 6 Zakona o vazdušnom saobraćaju) u ukupnom iznosu od 44.330,00€, prihode od ukidanja rezervisanja terminalne naknade u iznosu od 194.355,35€, prihode od rutnih naknada iz prethodnih izvještajnih godina u iznosu od 66.996,47€, prihode od pozitivnih kamata na oročena sredstva u iznosu od 2.653,22€, prihode od prodaje opreme u iznosu od 1.722,50€ i ostale prihode u iznosu od 664,95€.

U nastavku je dat tabelarni prikaz prihoda evidentiranih u poslovnim knjigama Agencije

R/b	Račun	Vrsta prihoda	Iznos	%učešća
1	6022	prihodi od rutnih naknada - Eurocontrol	5.264.205,14	73,83
2	6023	prihodi od terminalnih naknada	328.814,13	4,61
3	6028	prihodi od putničkih nakanda	1.219.785,91	17,11
4	6029	prihodi od robnih naknada	6.958,24	0,10
5	6122-6123	prihodi od naknada od obavljanja zakonom propisanih nadležnosti Agencije	44.330,00	0,62
6	6590-6592	ostali prihodi	664,95	0,01
7	6620-6624	prihodi od kamata	2.653,22	0,04
8	6701	dobici od prodaje nekretnina, postrojenja, opreme	1.722,50	0,02
9	6784	prihodi od ukidanja rezervisanja terminalne naknade	194.355,35	2,73
10	6920	prihodi od rutnih naknada iz prethodnih izvještajnih perioda	66.996,47	0,94
UKUPNO			**7.130.485,91**	**100,00**

Shodno prezentiranim podacima, konstatuje se da najveće učešće u ukupnim prihodima koje ostvaruje Agencija imaju prihodi iz međunarodnih izvora, odnosno prihodi od EUROCONTROLA po osnovu rutnih naknada, sa oko 74,00% učešća.

Poslovni prihodi (račun 602)

Prihodi evidentirani u poslovnim knjigama Agencije u iznosu od 6.819.763,42€ odnose se na prihode od rutnih naknada - EUROCONTROL u iznosu od 5.264.205,14€, prihode od terminalnih naknada-SMATSA u iznosu od 328.814,13€, prihode od putničkih naknada u iznosu od 1.219.785,91€ i prihode od robnih naknada u iznosu od 6.958,24€.

Prihodi od rutnih naknada (račun 6022)

Prihodi po osnovu rutnih naknada odnose se na prihode koje Agenciji uplaćuje EUROCONTROL (Evropska organizacija za sigurnost vazdušne plovidbe) po osnovu potpisanog Protokola o instrukcijama za raspodjelu rutnih naknada.
Shodno članu 13 stav 1 tačka 2 Zakona o vazdušnom saobraćaju, sredstva za rad Agencije obezbjeđuju se iz dijela rutne naknade dok je članom 112 stav 5

i 6 ovog Zakona propisao da pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi ima pravo na rutnu i terminalnu naknadu i druge naknade koje plaćaju korisnici usluga i da se visina rutne naknade utvrđuje u skladu sa međunarodnim ugovorom.

Agencija uporedo sa postupkom pripreme i izrade Finansijskog plana i Programa rada, ima obavezu izrade i dostavljanja prijedloga izvještajnih tabela EUROCONTROL-u, koje na kraju prihvata i potvrđuje Stalna misija EUROCONTROL-a.
U zajedničkoj naplatnoj zoni „Serbia-Montenegro-KFOR" učestvuju četiri entiteta: Agencija za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore (ACV), Direktorat za civilno vazduhoplovstvo Republike Srbije (DCV), Kontrola letenja Srbije i Crne Gore SMATSA doo Beograd i HungaroControl (Mađarski pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi koji, u ime Međunarodnih bezbjednosnih snaga na Kosovu (KFOR), pruža usluge vazdušne plovidbe u vazdušnom prostoru iznad Kosova), a prihodi od rutnih naknada utvrđuju se prema troškovnim bazama u zajedničkoj naplatnoj zoni „Srbija-Crna Gora-KFOR“, pri čemu su entiteti, u izradi troškovne baze dužni da se striktno pridržavaju Načela za utvrđivanje jedinične cijene za rutne naknade koje je propisao Eurocontrol i koje su države prihvatile članstvom. Jedinica rutne naknade (Unit Rate) predstavlja instrument kojim se izražava planirani godišnji prihod od rutnih naknada i za zajedničku zonu naplate za narednu godinu i utvrđuje se na osnovu prognoze saobraćaja za narednu godinu i detaljnog pregleda planiranih troškova svakog od entiteta za narednu godinu. Navedeni podaci, kao tzv. „troškovna baza", pripremaju se i dostavljaju Centralnom birou za naplatu rutnih naknada EUROCONTROL-a u tzv. „izvještajnim tabelama". Do jedinične cijene za rutne naknade na osnovu koje se naplaćuju usluge, dolazi se sabiranjem troškovnih baza zajedničke naplatne zone Srbije-Crne Gore - KFOR-a u skladu sa metodom pune naknade troškova, a za potrebe utvrđivanja konačne jedinične cijene na ovako sabrane troškovne baze dodaju se EUROCONTROL troškovi, utvrđeni u skladu sa istim pravilima.
Na osnovu elemenata troškovne baze, odnosno odgovarajuće raspodjele ostvarenih i planiranih troškova/prihoda između entiteta, usaglašavanjem i potpisivanjem, od strane sva četiri entiteta, zajedničkog dokumenta o raspodjeli rutnih naknada za narednu godinu — Protokol o instrukcijama za raspodjelu rutnih naknada za sledeću godinu, vrši se utvrđivanje tzv. „ključa raspodjele" prihoda od rutnih naknada za sledeću godinu.

Agencija za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore, Direktorat za civilno vazduhoplovstvo Republike Srbije, Kontrola letenja Srbije i Crne Gore SMATSA d.o.o i u ime Međunarodnih bezbjednosnih snaga na Kosovu (KFOR), HungaroControl, potpisale su Protokol o instrukcijama za raspodjelu rutnih naknada za 2023. godinu, na osnovu kojeg je Agenciji za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore opredijeljeno je 4,428% od ukupnih plaćenih rutnih naknada, za Zonu naplate Srbija-Crna Gora-KFOR za 2023. godinu.

Prihodi od rutnih naknada u 2023. godini u poslovnim knjigama subjekta revizije iskazani su u iznosu od 5.264.205,14€ a njihovo evidentiranje je vršeno na osnovu izvještaja o izvršenim naplatama naknada (izvodima ETNE), a naplata rutnih naknada vrši se na deviznom računu Agencije. Uvidom u prezentiranu dokumentaciju utvrđeno je da je po osnovu rutnih naknada za 2023. godinu, Eurocontrol Agenciji tokom godine uplatio iznos od

4.593.636,65€, dok iznos od 670.568,49€ nije naplaćen do kraja 2023. godine, njihova naplata uslijedila je 2024. godine, a isti se evidentiraju u 2023. godini, na osnovu dostavljenih izvještaja o izvršenim naplatama naknada dostavljenim od Eurocontrola, da bi se iskazali prihodi u punom iznosu u godini na koju se odnose.

Prihodi od terminalnih naknada (račun 6023)

Članom 13 stav 1 tačka 2 Zakona o vazdušnom saobraćaju propisano je da se sredstva za rad Agencije obezbjeđuju između ostalog i iz dijela terminalne naknade, dok je članom 112 stav 7 ovog zakona utvrđeno da način obračuna terminalne naknade i visinu dijela terminalne naknade utvrđuje Vlada.
Vladinom Odlukom o načinu obračuna terminalne naknade za korišćenje usluga u vazdušnoj plovidbi („Službeni list CG“ broj 53/19) propisan je način obračuna terminalne naknade za korišćenje usluga u vazdušnoj plovidbi, koju plaća pravno ili fizičko lice koje vrši operacije vazduhoplovom pružaocu usluga u vazdušnoj plovidbi za vazduhoplove koji polijeću sa ili slijeću na Aerodrom Podgorica (LYPG) i Aerodrom Tivat (LYTV) i iznos dijela naknade koji je prihod Agencije za civilno vazduhoplovstvo.
Zakonom je propisano da ove naknade plaćaju korisnici usluga u vazdušnoj plovidbi i njihov iznos se utvrđuje u skladu sa članom 9 Odluke o načinu obračuna terminalne naknade za korišćenje usluga u vazdušnoj plovidbi kojim je utvrđeno da dio terminalne naknade u iznosu od 10% je prihod Agencije za civilno vazduhoplovstvo.

Polazeći od navedenih zakonskih i podzakonskih odredbi, Kontrola letenja Srbije i Crne Gore - SMATSA DOO Beograd i Agencija za civilno vazduhoplovstvo, potpisuju sporazum o regulisanju prava i iznosu dijela terminalnih naknada Agenciji. S tim u vezi, prezentiran je Sporazum o regulisanju međusobnih prava i obaveza po osnovu učešća u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada za 2023. godinu, od 26.01.2023. godine. Predmet ovog Sporazuma je regulisanje međusobnih prava i obaveza strana potpisnica po osnovu učešća Agencije u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada koje naplaćuje SMATSA DOO od operatora vazduhoplova, za pružanje usluga kontrole letenja za vazduhoplove koji polijeću sa Aerodroma Podgorica (LYPG) i Aerodroma Tivat (LYTV) za 2023. godinu. Shodno Sporazumu, SMATSA DOO će Agenciji plaćanje terminalnih naknada, vršiti od naplaćenih terminalnih naknada, u skladu sa izvještajima o fakturisanim i naplaćenim terminalnim naknadama i sredstva će uplatiti na račun Agencije nakon potpisivanja aneksa sporazuma koji će se zaključiti na osnovu izvještaja. Shodno zaključenom Sporazumu strane potpisnice su, na osnovu izvještaja o fakturisanim i naplaćenim terminalnim naknadama, zaključivale anekse Sporazuma za određeni kvartal 2023. godine, koji su prezentirani u postupku revizije. Uvidom u prezentiranu dokumentaciju utvrđeno je da SMATSA kvartalno Agenciji vrši uplatu 10% od naplaćenih terminalnih naknada za kvartal za koji se izvještavanje/aneks Sporazuma odnosi, ali i dio terminalnih naknada fakturisanih ranijih godina koje su u tom izvještajnom periodu odnosno kvartalu naknadno naplaćene.

Shodno prezentiranim aneksima Sporazuma, utvrđeno je da je SMATSA za 2023. godinu fakturisala terminalne naknade u iznosu od 3.304.140,70€, a

shodno članu 9 Odluke prihod Agencije po ovom osnovu za 2023. godinu je iznos od 330.414,07€ (10% od terminalnih naknada). Shodno zaključenim aneksima Sporazuma i izvještajima o naplaćenim terminalnim naknadama, SMATS-a se Agenciji obavezala da uplati iznos od 327.386,93€ po osnovu dijela naplaćenih terminalnih naknada za 2023. godinu i dijela naknadno naplaćenih terminalnih naknada fakturisanih prethodnih godina.

Uvidom u poslovne knjige subjekta revizije utvrđeno je da su prihodi od terminalnih naknada iskazani u iznosu od 328.814,13€ što je za određeni iznos manje u odnosu na prihode koji Agenciji pripadaju shodno zaključenim aneksima Sporazuma, za šta je prezentirana dokumentacija po osnovu koje je subjekt revizije u poslovnim knjigama sproveo korekcije knjiženja prihoda za terminalne naknade za 2023. godinu (dostavljena analitička kartica SMATS-e i knjižna odobrenja SMATS-e upućena kupcima po osnovu otkazanog leta, iz razloga duplog fakturisanja računa, nije trebalo da se fakturiše let i sl).

Takođe u postupku revizije je, na osnovu prezentirane dokumentacije, utvrđeno da je uplata terminalnih naknada vršena od strane SMATSA kvartalno, na devizni žiro račun Agencije na koji su uplaćene tokom godine terminalne naknade u ukupnom iznosu od 308.991,98€, a shodno aneksima Sporazuma za 2023. godinu SMATS-a se obavezala uplatiti iznos od 327.386,93€. Na osnovu prezentirane dokumentacije je utvrđeno da je SMATS-a u 2023. godini uplatila iznos 308.991,98€ od čega je iznos od 79.877,58€ uplaćen shodno aneksu Sporazuma za IV kvartal 2022. godine, dok je iznos od 229.114,40€ uplaćen i odnosi se na terminalne naknade koje se SMATS-a obavezala uplatiti Agenciji za I, II i III kvartal 2023. godine. Preostali iznos terminalnih naknada 98.272,52€ koje se SMATS-a obavezala uplatiti po aneksu sporazuma za IV kvartal 2023. godine, uplaćen je početkom 2024. godine.
Subjekt revizije nije prezentirao posebne analitičke evidencije potraživanja prema SMATS-i po godinama, budući da SMATS-a vrši uplatu i terminalnih naknada fakturisanih naknada iz ranijih godina, čak i iz 2009. godine.

Prihodi od putničkih naknada (račun 6028)

Članom 13 stav 1 tačka 4 Zakona o vazdušnom saobraćaju propisano je da se sredstva za rad Agencije obezbjeđuju između ostalog i iz dijela naknade koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju u odlasku. Članom 13 stav 9 Zakona je propisano da visinu i način naplate ovih naknada propisuje Ministarstvo. Pravilnikom o visini i načinu naplate naknade po toni prevezenog tereta i po odlazećem putniku u vazdušnom saobraćaju ("Službeni list Crne Gore", br. 072/20 od 19.07.2020) propisana je visina i način naplate naknada koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju u odlasku (putnička naknada). Shodno članu 6 Pravilnika putničku naknadu plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju u odlasku, u iznosu od 0,98 EUR, a u transfernom odlasku 0,49 EUR.

Shodno članu 9 Pravilnika, naplata ovih naknada se vrši na način što Agencija dostavlja vazdušnim prevoznicima račun za isplatu putničke naknade sačinjen na osnovu izvještaja koji sadrži odvojene podatke o

putnicima vazdušnih prevoznika kojima operator aerodroma naplatu svih usluga obavlja periodično, na osnovu ugovora, putem posebnog računa u kojem su usluge obračunate ukupno za sve letove (izvještaji na PAX obrascima) i dostavlja račun operatoru aerodroma, na osnovu izvještaja koji sadrži odvojene podatke o putnicima vazdušnih prevoznika kojima operator aerodroma usluge naplaćuje za svaki let pojedinačno (izvještaji na PAX – AHCN obrascima). Izvještaj o broju putnika u civilnom vazdušnom saobraćaju u odlasku, po pojedinom vazdušnom prevozniku sačinjava operator aerodroma i dostavlja Agenciji, na dnevnom i mjesečnom nivou za obračunski period od 30 dana.

Uvidom u poslovne knjige utvrđeno je da je subjekt revizije prihode od putničkih naknada u 2023. godini iskazao u iznosu od 1.219.785,91€ i iste je evidentirao shodno izlaznim mjesečnim fakturama ispostavljenim operatoru aerodroma i domaćim i ino vazdušnim prevoznicima kojim obračunava iznos putničkih naknada za period za koji se obračun naknada vrši, sa tabelarnim desetodnevnim pregledom o broju putnika za navedene periode.
Uvidom u prezentirane izlazne fakture utvrđeno je da su iste izrađivane na mjesečnom nivou, krajem mjeseca za prethodni mjesec, osim za mjesec avgust za koji je fakturisanje odrađeno početkom oktobra 2023. godine.

Izradi faktura prethodila je dostava izvještaja od strane operatora aerodroma koje su Agenciji dostavljani mjesečno elektronski, što nije u skladu sa članom 4 stav 3 Pravilnika. Subjekt revizije je u vezi sa navedenim, dao obrazloženje da operatori aerodroma dostavljaju desetodnevne i mjesečne izvještaje elektronski, sa zvaničnih e mail adresa, da su na samom početku naplate robnih i putničkih naknada operatori dostavljali izvještaje putem pošte na mjesečnom nivou, ali su prestali jer smatraju da je mail zvanična komunikacija i da je slanje putem pošte dodatan posao i trošak.[5]

Članom 4 stav 3 Pravilnika o visini i načinu naplate naknade po toni prevezenog tereta i po odlazećem putniku u vazdušnom saobraćaju ("Službeni list Crne Gore", br. 072/20 od 19.07.2020), utvrđeno je da operator aerodroma sačinjava mjesečni izvještaj za obračunski period od 30 dana i dostavlja Agenciji potpisan od strane odgovornog lica operatora aerodroma, najkasnije u roku od sedam dana od dana isteka obračunskog perioda. S tim u vezi, obaveza Agencije je da obezbijedi da izradi izlaznih faktura prethode mjesečni izvještaji operatora aerodroma potpisani od strane odgovornog lica operatora aerodroma, kako je to propisano Pravilnikom, koji se između ostalog mogu dostaviti i skenirani putem e-mail komunikacije.

U postupku revizije je, na određenom slučajno odabranom uzorku izlaznih faktura izvršena provjera obračuna putničkih naknada od strane Agencije i utvrđeno je da se u obračunu istih Agencija pridržavala člana 6 Pravilnika.
Naplata putničkih naknada vrši se na tekućem i deviznom žiro računu zavisno da li se radi o domaćim ili ino kupcima-vazdušnim prevoznicima.
Uvidom u prezentiranu dokumentaciju i evidencije je utvrđeno da su prihodi od putničkih naknada iskazani manje u odnosu na iskazana potraživanja za

[5] E mail obrazloženje savjetnika za finansijske i računovodstvene poslove 11.06.2024. godine

2023. godinu za iznos od 3.933,72€ iz razloga greške u knjiženju (knjižen greškom prihod u iznosu od 3.933,72€ kao prihod od robnih naknada, a odnosi se na putničke naknade).
Na osnovu prezentirane dokumentacije utvrđeno je da određeni broj ino vazdušnih prevoznika nije vršio uplate naknada po ispostavljenim fakturama Agenciji cijele godine, te je cjelokupan iznos fakturisanih putničkih naknada prema istima ostao nenaplaćen, npr: WIZZ AIR HUNGARY 99.595,44€, WIZZ AIR MALTA 43.916,74€, EASY JET AIRLINE 23.450,42€, WIZZ AIR UK LIMITED 15.573,18€, EASY JET EUROPE 9.150,26€ itd. Subjekt revizije nije prezentirao dokaze o slanju opomena za izmirenje duga predmetnim kompanijama/opomene pred utuženje.

Prihodi od robnih naknada (račun 6029)

Članom 13 stav 1 tačka 3 Zakona o vazdušnom saobraćaju propisano je da se sredstva za rad Agencije obezbjeđuju između ostalog i iz dijela naknade koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju. Visina i način naplate ovih naknada propisana je Pravilnikom o visini i načinu naplate naknade po toni prevezenog tereta i po odlazećem putniku u vazdušnom saobraćaju ("Službeni list Crne Gore", br. 072/20 od 19.07.2020) kojim je utvrđeno da robna naknada koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju iznosi 20,00 EUR po toni.

Shodno članu 3 Pravilnika, naplata robne naknade vrši se na osnovu izvještaja o prevezenom teretu u civilnom vazdušnom saobraćaju po toni, kojeg sačinjava operator aerodroma za svakog vazdušnog prevoznika pojedinačno. Izvještaj se dostavlja Agenciji dnevno, elektronskim putem, a na osnovu njega operator aerodroma sačinjava mjesečni izvještaj za obračunski period od 30 dana i dostavlja Agenciji. Na osnovu izvještaja (izvještaja na obrascima CAR 1) Agencija sačinjava račune za isplatu robne naknade i dostavlja vazdušnim prevoznicima i račune koje dostavlja operatoru aerodroma (na osnovu izvještaja na obrascima CAR2).

Uvidom u poslovne knjige subjekta revizije utvrđeno je da su prihodi od robnih naknada iskazani u iznosu od 6.958,24€. U postupku revizije je pregledom prezentirane dokumentacije, utvrđeno da se prihodi u iznosu 3.933,72€ ne odnose na robne već na putničke naknade i da su greškom evidentirani na računu robnih naknada.

Prihodi od robnih naknada evidentirani su na osnovu mjesečnih izlaznih faktura Agencije ispostavljanih domaćim i ino vazdušnim prevoznicima i računa ispostavljanih operatoru aerodroma. Uz račune su tabelarni pregledi o desetodnevnim podacima o količini prevezenog tereta u kologramima.
Izradi faktura prethodila je dostava izvještaja od strane operatora aerodroma koji su Agenciji dostavljani mjesečno elektronski, što nije u skladu sa članom 8 stav 3 Pravilnika. Za navedeno dato je obrazloženje subjekta revizije koje je pojašnjeno u dijelu koji se odnosi na putničke naknade.[6]

[6] [6] E mail obrazloženje savjetnika za finansijske i računovodstvene poslove 11.06.2024. godine

U postupku revizije je, na određenom slučajno odabranom uzorku izlaznih faktura izvršena provjera obračuna robnih naknada od strane Agencije i utvrđeno je da se u obračunu istih Agencija pridržavala člana 2 Pravilnika odnosno da je istu obračunavala u iznosima 0,02€ po kilogramu prevezenog tereta.
Naplata putničkih naknada vrši se na tekućem žiro računu Hipotekarne banke na kojem se vrši uplata naknada od strane domaćih kupaca i preko deviznog Hipotekarnog računa preko kojeg se vrši naplata naknada od strane ino kupaca – vazdušnih prevoznika.

Prihodi od naknada za izdavanje licenci, certifikata, uvjerenja, potvrda, godišnjih naknada u skladu sa Zakonom o vazdušnom saobraćaju (račun 612)

Zakonom o vazdušnom saobraćaju (članom 6) je propisana nadležnost Agencije koja se odnosi na izdavanje licenci, certifikata, uvjerenja, potvrda i godišnjih naknada. Agencija po osnovu navedenih nadležnosti ostvaruje prihode, koji su u Glavnoj knjizi evidentirani u ukupnom iznosu od 44.330,00€ i isti se odnose na prihode od: naknada izdavanja dozvola sertifikovanim ovlašćenim pilotima i drugim iz oblasti vazdušnog saobraćaja u iznosu od 330,00€, naknada za AOC u iznosu od 500,00€, naknada za certifikat i odobrenje za upotrebu aerodroma u iznosu od 25.125,00€, naknada za izdavanja odobrenja za početak radova u iznosu od 1.000,00€, izdavanja dozvola za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja i samoposluživanja u iznosu od 500,00€, naknada za upis vazduhoplova u Registar u iznosu od u iznosu od 370,00€, naknada za potvrdu o provjeri plovidbenosti za obezbjeđenje kontinuirane plovidbenosti u iznosu od 200,00€, naknada za odobravanje izmjene Programa održavanja vazduhoplova u iznosu od 280,00€, naknada za provjeru vazduhoplova radi utvrđivanja plovidbenosti i produženje važenja potvrde provjeri plovidbenosti u iznosu od 240,00€, naknada za izdavanje dozvola, sertifikata, ovlašćenja letačkoj posadi u iznosu od 13.635,00€, izdavanja ovlašćenja /uvjerenja osposobljavanju organizacije u iznosu od 150,00€ i na izdavanje ovlašćenja/uvjerenja osposobljavanju organizacije u iznosu od 2.000,00€

Navedeni prihodi se evidentiraju u Glavnoj knjizi Agencije na osnovu uplata od lica (pravnih ili fizičkih) koji podnose zahtjeve sa odgovarajućom dokumentacijom, koja je uglavnom propisana pravilnicima, pri čemu podnosilac zahtjeva treba da izvrši uplatu naknade prilikom predaje zahtjeva sa potrebnom dokumentacijom, koja se tek tada razmatra i na osnovu koje se donosi rješenje od strane direktora Agencije, nakon obrade i pregleda istog od ostalih ovlašćenih lica.

Visina naknada za utvrđivanje ispunjavanja uslova za izdavanje operativne licence, sertifikata, dozvola, odobrenja, uvjerenja i drugih isprava i sprovođenja godišnjeg kontinuiranog nadzora, odnosno provjere kontinuirane ispunjenosti uslova na osnovu kojih je izdat sertifikat, dozvola, odobrenje, uvjerenje i druge isprave u vazdušnom saobraćaju, propisana je Pravilnikom o visini naknada za izdavanje operativne licence, certifikata, odobrenja i dozvola u vazdušnom saobraćaju.

Revizijom je na osnovu uzorkom odabrane dokumentacije utvrđeno da je određeni broj podnosioca zahtjeva vršio uplate naknada za izdavanje operativne licence, certifikata, odobrenja i dozvola u vazdušnom saobraćaju, nakon podnošenja zahtjeva (u pojedinom slučaju uplata je izvršena nakon 6 mjeseci od podnošenja zahtjeva), kao i da su u određenom broju slučajeva rješenja donošena prije uplate naknade, što nije u skladu sa članom 20 Pravilnika o visini naknada za izdavanje operativne licence, certifikata, odobrenja i dozvola u vazdušnom saobraćaju, kojim je propisano da podnosilac zahtjeva dokaz o uplati dostavlja prilikom podnošenja zahtjeva za pružanje usluga (npr. za izdavanje crnogorske dozvole padobranom zahtjev je podnijet 14.06.2022.godine, uplata naknade je izvršena 23.01.2023.godine, dok je rješenje donijeto 20.01.2023. godine itd.)

- **Subjekt revizije treba da obezbijedi da podnosioci zahtjeva za pružanje usluga dostavljaju dokaze o uplati prilikom podnošenja zahtjeva, kako je to propisano članom 20 Pravilnika o visini naknada za izdavanje operativne licence, certifikata, odobrenja i dozvola u vazdušnom saobraćaju.**

Takođe, zbog evidentiranja prihoda od naknada za izdavanje operativne licence, certifikata, odobrenja i dozvola u vazdušnom saobraćaju na osnovu uplata od podnosioca zahtjeva, uz koje nijesu priložena rješenja o usvajanju ili odbijanju zahtjeva (ista se nalaze u arhivu u elektronskom obliku), a budući da je određeni broj rješenja donijet prije uplate sredstava, u postupku revizije se nije moglo utvrditi da li je u 2023.godini bilo još donijetih rješenja koje se odnose na navedene prihode.

Pravilnicima nije definisan rok u kojem Agencija treba da postupa od predaje zahtjeva do donošenja rješenja, dok je utvrđeno da ukoliko lica koja podnesu zahtjev ne ispunjavaju sve uslove propisane pravilnicima Agencija donosi rješenje o odbijanju zahtjeva.

Prihodi od naknada izdavanja dozvola sertifikovanim ovlašćenim pilotima i drugim iz oblasti vazdušnog saobraćaja evidentirani su u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 330,00€. Uvidom u prezentiranu dokumentaciju, utvrđeno je da se isti ostvaruju shodno Zakonu o vazdušnom saobraćaju i Pravilniku o uslovima i načinu za vanaerodromsko slijetanje i polijetanje, kao i Pravilniku o posadi vazduhoplova.

Prihodi od naknada za AOC su iskazani u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 500,00€ i odnose se na izmjenu operativnih specifikacija i izdaje se shodno Pravilniku o tehničkim zahtjevima i procedurama za obavljanje vazdušnih operacija kojim se utvrđuju tehnički zahtjevi, procedure i pravila za obavljanje operacija u vazdušnom prevozu avionima i helikopterima i postupak inspekcije na platformi vazduhoplova, čiji operatori su pod sigurnosnim nadzorom druge države, kada slijeću na aerodrome u Crnoj Gori.

Prihodi od naknada za certifikat i odobrenje za upotrebu aerodroma iskazani su u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 25.125,00€. Uvidom u prezentiranu dokumentaciju, utvrđeno je da se isti ostvareni shodno Pravilniku o tehničkim zahtjevima i procedurama za obavljanje vazdušnih operacija i Pravilniku o bližim uslovima za izdavanje certifikata operateru

aerodroma.

Prihod od naknada za izdavanje odobrenja za početak radova iskazani su u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 1.000,00€ i isti se odnosi na: davanje posebnog odobrenja za izvođenje radova na Aerodromu Tivat shodno članu 42 Zakona o vazdušnom saobraćaju (nije donijet poseban podzakonski akt u vezi sa navedenim).

Prihod od izdavanja dozvola za pružanje usluga zemaljskog opsluživanja i samoposluživanja iskazan je u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 500,00€ shodno članu 54 Zakona o vazdušnom saobraćaju i shodno Pravilniku o pružanju usluga zemaljskog opsluživanja na aerodromima.

Prihodi od naknade za upis vazduhoplova u Registar iskazani su u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 370,00€ i odnose se na: naknade za upis vazduhoplova u Registar u iznosu od 20,00€ (za jedno fizičko lice) na potvrdu o registraciji vazduhoplova u iznosu od 100,00€ i na uvjerenje o plovidbenosti za jedno fizičko lice u iznosu od 250,00€, shodno Pravilniku o certifikaciji plovidbenosti i ekološkoj certifikaciji vazduhoplova i vazduhoplovnih proizvoda, djelova i uređaja za certifikaciju projektnih i proizvodnih organizacija.

Prihodi od naknada za potvrdu o provjeri plovidbenosti za obezbjeđenje kontinuirane plovidbenosti evidentirani su u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 200,00€ i odnose se na davanje potvrde o provjeri plovidbenosti jednom pravnom licu u skladu sa članom 81 Zakona o vazdušnom saobraćaju i Pravilnikom o kontinuiranoj plovidbenosti vazduhoplova i vazduhoplovnih proizvoda, djelova i uređaja i o odobravanju organizacija i osoblja koji obavljaju ove poslove.

Prihod od naknade za odobravanje izmjene Programa održavanja vazduhoplova evidentiran je u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 280,00€ po osnovu: produženja roka važenja dozvole za održavanje vazduhoplova u iznosu od 80,00€ za jedno fizičko lice, odobrenja revizije 07 Programa tehničkog održavanja za vazduhoplov u iznosu od 75,00€ i po osnovu odobravanja Programa održavanja vazduhoplova u iznosu od 125,00€ za jedno pravno lice.

Prihod od naknade za provjeru vazduhoplova radi utvrđivanja plovidbenosti i produženje važenja potvrde o provjeri plovidbenosti evidentiran je u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 240,00€ i odnosi se na izdavanje potvrde o provjeri plovidbenosti za vazduhoplov jednom pravnom licu.

Prihodi od naknada za izdavanje dozvola, certifikata, ovlašćenja letačkoj posada evidentirani su u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 13.635,00€. Uvidom u prezentiranu dokumentaciju, utvrđeno je da se isti ostvaruju u skladu sa Zakonom o upravnom postupku, Zakonom o vazdušnom saobraćaju, Pravilnikom o kontinuiranoj plovidbenosti vazduhoplova i vazduhoplovnih proizvoda, djelova i uređaja i o odobravanju organizacija i osoblja koji obavljaju ove poslove, Pravilnikom o uslovima i načinu upotrebe padobrana, Pravilnikom o posadi vazduhoplova, Pravilnikom o dozvolama i organizacijama za osposobljavanje kontrolora letenja, Pravilnikom o uslovima i načinu stručnog

osposobljavanja, sticanja, obnavljanja i produžavanja važenja dozvole i ovlašćenja vazduhoplovnom osoblju za pripremu, otpremu i praćenje leta, Pravilnikom o uslovima za upotrebu paraglajdera, dozvolama i organizacijama za osposobljavanje pilota paraglajdera, itd.

Prihod od izdavanja ovlašćenja /uvjerenja o osposobljavanju organizacije iskazan je u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 150,00€ i odnosi se na odobrenje izmjene Priručnika o obuci u iznosu od 150,00€ shodno Zakonu o upravnom postupku, članu 90 Zakona o vazdušnom saobraćaju i Pravilniku o posadi vazduhoplova. Zbog nepostojanja nadzornika sa adekvatnim ovlašćenjem za konkretan tip vazduhoplova Agencija se obratila Agenciji za civilno vazduhoplovstvo Republike Slovenije koja je potvrdila da je Priručnik usklađen sa relevantnim propisima.

Prihodi od naknada za izdavanje certifikata za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi iskazani su u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 2.000,00€ i odnose se na: odobrenje Kontroli letenja Srbije i CG Smatsa doo Beograd uvođenje promjene u funkcionalni sistem "Unapređenje funkcionalnosti TopSky-ATC Sistema-Step 3", u iznosu od 1.000,00€ i odobrenje Kontroli letenja Srbije i CG Smatsa doo Beograd uvođenje promjene "Izmjena sektorizacije CKL Beograd" u iznosu od 1.000,00€ shodno propisima i Protokolu o aktivnostima u vezi sa promjenama u funkcionalnom sistemu.

Ostali prihodi iskazani u Glavnoj knjizi Agencije u ukupnom iznosu od 664,95€, odnose se na prihode od naknade štete po osnovu osiguranog slučaja u iznosu od 659,95€ i ostale prihode u iznosu od 5,00€. Prihod od naknade štete po osnovu osiguranog slučaja odnosi se na likvidaciju štete zbog nastalog osiguranog slučaja na osnovu obaveznog osiguranja vlasnika odnosno korisnika motornih vozila od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima u iznosu od 659,95€. Uplata je izvršena na žiro račun Agencije od strane osiguravajućeg društva shodno Odluci o likvidaciji štete. Ostali prihodi iskazani u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 5,00€ odnose se na administrativnu taksu uplaćenu po Rješenju Agencije.

Prihodi od kamata iskazani u Glavnoj knjizi Agencije u ukupnom iznosu od 2.653,22€, odnose se na prihode od kamata za depozite po viđenju u iznosu od 4,96€ (pasivna kamata banke) i prihode od kamata na oročeni depozit u iznosu od 2.648,26€, koji se odnose na kamate na oročene depozite kod poslovnih banaka, shodno propisanim kamatnim stopama i ugovoru o oročenom depozitu.

Dobici od prodaje nekretnina, postrojenja i opreme iskazani su u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 1.722,50€ i odnose se na razliku između prodajne cijene (3.737,50€) i knjigovodstvene vrijednosti prodatog vozila 2.015,00€.

Prihodi od ukidanja rezervisanja za terminalne naknade iskazani su u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 194.355,35€ i odnose se na ispravku potraživanja po početnom stanju za navedeni iznos, u vezi sa čim je prezentirano obrazloženje subjekta revizije u postupku revizije.

Prihodi po osnovu rutnih naknada iz prethodnih godina (račun 6920)

Prihodi u iznosu od 66.996,47€ evidentirani su u poslovnim knjigama Agencije po osnovu izvještaja o izvršenim naplatama naknada – izvodima ETNE, a odnose se na rutne naknade – Eurocontrol, iz ranijih godina koje su naplaćene uz naknade za 2023. godinu. Naplata rutnih naknada vrši na deviznom računu Agencije, a subjekt revizije je shodno izvodima ETNE, vršio evidentiranje rutnih naknada za 2023. godinu na računu 6022, dok je rutne naknade koje se odnose na ranije godine evidentirao na računu 6920.
Na osnovu prezentirane dokumentacije utvrđeno je da je od ukupno evidentiranih prihoda iz prethodnih godina u 2023. godini naplaćen iznos od 66.837,56€, dok je iznos od 158,91€ koji se odnosi na rutne naknade ranijih godina evidentiran shodno izvještajima ETNE, a naplaćen u 2024. godini.

3.6.4 TROŠKOVI

Agencija je u poslovnim knjigama iskazala troškove u ukupnom iznosu od 4.639.656,25€.

U nastavku je dat tabelarni pregled troškova iskazanih u poslovnim knjigama Agencije

KONTO	NAZIV KONTA	Iznos
512	Troškovi ostalog materijala (režijskog)	20211.03
513	Troškovi goriva i energije	15186.16
520	Troškovi zarada i naknada zarada (bruto)	1963402.25
521	Troškovi poreza na zarade i naknade zarada na teret po	117642.29
522	Troškovi naknada po ugovoru o delu	73711.04
525	Troškovi naknada fizičkim licima po osnovu ostalih ugov	18138.57
526	Troškovi naknada članovima upravnog i nadzornog odbo	120852.75
529	Ostali lični rashodi i naknade	404576.61
531	Troškovi transportnih usluga	32316.08
532	Troškovi usluga održavanja	794515.36
533	Troškovi zakupnina	33504.01
539	Troškovi ostalih usluga	449791.01
540	Troškovi amortizacije	140757.71
545	Rezervisanja za naknade i druge beneficije zaposlenih	84957.58
550	Troškovi neproizvodnih usluga	97945.82
551	Troškovi reprezentacije	18371.40
552	Troškovi premija osiguranja	36951.20
553	Troškovi platnog prometa	15285.93
554	Troškovi članarina	30.00
555	Troškovi poreza	5096.61
559	Ostali nematerijalni troškovi	17420.78
562	Rashodi kamata	72.90
563	Negativne kursne razlike	9.49
576	Rashodi po osnovu direktnih otpisa potraživanja	3393.70
579	Ostali nepomenuti rashodi	560.19
585	Rashodi po osnovu usklađivanja vrijednosti potraživanja	174955.78
	UKUPNO:	**4639656.25**

Shodno podacima prezentiranim u prethodnoj tabeli, konstatuje se da najveće učešće u ukupnim rashodima imaju troškovi zarada i naknada zarada, troškovi usluga održavanja, ostali lični rashodi i naknade itd.

Troškovi ostalog-režijskog materijala (račun 512)

Troškovi evidentirani u poslovnim knjigama Agencije u iznosu od 20.211,03€, odnose se na troškove potrošnog, kancelarijskog i drugog materijala. Dio navedenih troškova u iznosu od 122,00€, isplaćen je gotovinski iz blagajne. Revizijom je utvrđeno da se na nabavku kancelarijskog materijala i tonera odnose troškovi u iznosu od 3.753,39€, odnosno 6.130,92€, nabavku promotivnog materijala u iznosu od 5.792,27€, usluge pripreme i štampe u iznosu od 3.687,64€, nabavku dodatne računarske opreme, audio opreme i guma za službeno vozilo u iznosu od 504,00€ i ostale nabavke troškovi u iznosu od 342,81€. Navedeni troškovi su adekvatno dokumentovani.

Troškovi goriva i energije (račun 513)

Troškovi evidentirani u poslovnim knjigama Agencije u iznosu od 15.186,16€ odnose se na troškove vode (833,35€), električne energije (10.180,42€) i goriva (4.172,39€). Dio navedenih troškova u iznosu od 46,00€, isplaćen je gotovinski iz blagajne. Navedeni troškovi su adekvatno dokumentovani.

Troškovi neto zarada, poreza i doprinosa na teret zaposlenih (račun 520)

Agencija je u poslovnim knjigama na računu 520 evidentirala troškove u iznosu od 1.963.402,25€ i to neto zarade/varijabile/bonuse zaposlenih u iznosu od 1.441.152,92€, porez na zarade/varijabile/bonuse u iznosu od 218.197,90€ i doprinose na teret zaposlenih na isplaćene zarade i varijabile zaposlenih u iznosu od 304.051,43€ (PIO i za nezaposlenost).

Uvidom u Glavnu knjigu subjekta revizije i prezentiranu dokumentaciju, utvrđeno je da se troškovi evidentirani na računu 520 odnose na bruto zarade zaposlenih u ukupnom iznosu od 1.792.981,66€, bruto varijabile i bonuse zaposlenih u iznosu od 137.380,94€, bruto naknade zarada i varijabile bivšoj zaposlenoj shodno zaključenom Sporazumu u iznosu od 30.260,30€, bruto naknadu za dopunski rad jednom licu za mjesec decembar u iznosu od 1.610,00€ i korekcije knjiženja u iznosu od 1.169,35€.

Troškovi bruto zarada zaposlenih evidentirani u Glavnoj knjizi u iznosu od 1.792.981,66€, odnose se na neto zarade u iznosu od 1.321.116,16€, porez na isplaćene zarade u iznosu od 194.040,14€ i doprinose na teret zaposlenih u iznosu od 277.825,36€, dok zbirne mjesečne specifikacije - obračuna zarada prikazuju sledeću strukturu bruto zarada: zarade iznos od 1.703.509,83€, zarade za dopunski rad iznos od 16.297,72€, bolovanje do 60 dana iznos od 21.088,73€ i prevoz – javni saobraćaj iznos od 52.085,38€.
Uvidom u zbirne mjesečne specifikacije - obračuna zarada zaposlenih u Agenciji, utvrđeno je da iste ne sadrže pregled isplate zarada zaposlenih za redovan rad i isplate uvećanja i/ili dodatka na zarade po određenom osnovu, odnosno na osnovu istih se ne može utvrditi struktura zarada, imajući u vidu da je Agencija shodno pratećoj dokumentaciji mjesečnih specifikacija zarada, u određenim mjesecima vršila isplate uvećanja zarada za određeni broj

zaposlenih (stimulanse), kao i dodatke na zaradu za prekovremeni rad i pripravnost.

- **Subjekt revizije treba da kroz softversko rješenje obračuna zarada, obezbijedi da specifikacije obračuna zarada sadrže preciznu strukturu, odnosno pregled isplate zarada zaposlenih za redovan rad i isplate uvećanja i/ili dodatka na zarade po određenom osnovu.**

S obzirom da se struktura isplaćenih zarada nije mogla utvrditi na osnovu zbirnih mjesečnih specifikacija - obračuna zarada, ista je utvrđena uvidom u prezentirane mjesečne obračune zarada po licima-zaposlenima.

Revizijom je utvrđeno da su troškovi zarada zaposlenih obračunati i isplaćeni za period od 12 mjeseci, za prosječno 53-54 lica tokom godine, osim u decembru kada je zarada isplaćena za 50 lica, zbog prestanka radnog odnosa određenom broju zaposlenih.

Zarade i ostale naknade zaposlenih u Agenciji uređene su Pravilnikom o zaradama, naknadama i ostalim pravima i obavezama zaposlenih u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo, kojim je, između ostalog, predviđeno da se zarada zaposlenog sastoji od zarade za izvršeni rad i vremena provedenog na radu, uvećanja zarade i varijabilnog dijela zarade.

U postupku revizije, na osnovu prezentirane dokumentacije je utvrđeno, da određeni broj zaposlenih ima posebne zarade utvrđene posebnim rješenjima direktora ili aneksima ugovora o radu po osnovu člana 12 Pravilnika o zaradama, naknadama zarada i ostalim pravima i obavezama zaposlenih u Agenciji, [7]dok je zarada direktoru Agencije određena kao ugovorena zarada shodno članu 100 Zakona o radu [8]zaključenim ugovorom o radu sa Savjetom Agencije. Ostalim zaposlenima u Agenciji zarada se obračunava primjenom koeficijenata složenosti utvrđenih Pravilnikom o zaradama i naknadama zarada u Agenciji, kojim su zavisno od složenosti, odgovornosti, značaja i uslova rada, utvrđeni koeficijenti u rasponu od 3,15 za vozača do 9,40 za pomoćnika direktora. Na osnovu prezentirane dokumentacije je utvrđeno da se obračun zarada u Agenciji vrši primjenom obračunske vrijednosti koeficijenta zarada koje utvrđuje Savjet Agencije, da je prvu osnovicu za obračun zarada Savjet utvrdio 2009. godine (150,00€ neto) koja je nakon konverzije u bruto iznos bila u primjeni do 2018. godine kada je Savjet novom odlukom utvrdio novu obračunsku vrijednost koeficijenta u bruto iznosu od 258,19€. U 2023. godini u Agenciji se obračun zarada vršio primjenom Odluke o djelimičnom usklađivanju obračunske vrijednosti koeficijenta zaposlenih u Agenciji donijetoj od strane Savjeta, 30.12.2022. godine, kojom se obračunska vrijednost koeficijenta za obračun zarada i naknada i drugih naknada iz

[7] Članom 12 Pravilnika je uređeno da se zaposlenom koji posjeduje specijalistička znanja ili potrebna zvanja za obavljanje određenih poslova u Agenciji može odrediti posebna zarada i da se ista utvrđuje posebnim rješenjem direktora Agencije, ugovorom o radu, odnosno aneksom ugovora o radu, u skladu sa internim aktom kojim su uređeni uslovi i način zaključivanja ugovora sa kadrovima čije je angažovanje od posebnog interesa za rad Agencije.

[8] Član 100 Zkona o radu - Ugovorena zarada je zarada koja može da se utvrdi ugovorom o radu, sa direktorom, menadžerom ili sa drugim zaposlenim koji obavlja poslove od posebnog značaja za poslodavca, kao i u drugim slučajevima utvrđenim kolektivnim ugovorom.

radnog odnosa ili u vezi sa radnim odnosom zaposlenih u Agenciji utvrđuje u bruto iznosu od 309,82€.

Uvidom u mjesečne obračune zarada zaposlenih utvrđeno je da se osim osnovne zarade i uvećanja zarade po osnovu minulog rada, određenom broju zaposlenih isplaćivalo uvećanje zarade po osnovu stimulacija, prekovremenog rada i dodatka na zaradu po osnovu pripravnosti (od bruto zarada u iznosu od 1.703.509,83€ na bruto stimulacije zaposlenih odnosi se ukupan iznos od 57.569,28€, na prekovremeni rad zaposlenih bruto iznos od 3.530,81€, dok se na pripravnost odnosi bruto iznos od 8.291,02€).

Na osnovu prezentirane dokumentacije je utvrđeno da se **bruto iznos od 57.569,28€ odnosi na stimulacije/varijabile/nagradu zaposlenima** koje su, do septembra mjeseca isplaćivane shodno odlukama o stimulansu na zaradu ili odlukama o varijabilnom dijelu zarade za ove mjesece, shodno kojim se određuje stimulans/varijabila jednom broju zaposlenih (6-7 zaposlenih) po 10% do 15% zarade, koji su u kontinuitetu izuzetnim zalaganjem i dodatnim angažovanjem doprinijeli da svi poslovi Agencije budu na visokom nivou. U oktobru i novembru mjesecu isplate su vršene shodno rješenjima o odobravanju isplate varijabilnog dijela zarade (15%do30% zarade zaposlenog) za određen broj zaposlenih (3-19 zaposlenih) sa detaljnim obrazlaganjem postignutih rezultata u radu zbog kojih se odobrava isplata varijabilnog dijela zarade, dok je u decembru mjesecu, svim zaposlenima isplaćena nagrada u iznosu od 25% shodno Odluci o odobravanju sredstva za isplatu nagrade svim zaposlenima za ostvarene rezultate i kvalitet rada u IV kvartalu 2023. godine, sa navođenjem poslova na kojima su zaposleni dodatno bili angažovani.

U postupku revizije je prezentirana Odluka o uslovima i načinu odobravanju sredstava za varijabilni dio zarade i nagrađivanje zaposlenih u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo, br. 01/2-544/1-13 od 05.04.2013. godine, kojom je utvrđeno kada se može isplatiti varijabilni dio zarade odnosno koji su to izuzetni rezultati i kvalitet rada i drugi slučajevi i utvrđuje visina varijabilne zarade, koja ne može biti veća od 30% zarade zaposlenog kome se varijabilni dio zarade dodjeljuje.

Troškovi u bruto iznosu od 3.530,81€ odnose se dodatke na zaradu određenom broju zaposlenih po osnovu **prekovremenog rada** koji se isplaćivao u određenim mjesecima po osnovu rješenja o isplati prekovremenog rada ili je isplata izvršena na osnovu izvještaja/zahtjeva zaposlenog da je radio prekovremeno, dok većinom nije donošena odluka o uvođenju prekovremenog rada, osim u jednom slučaju, nije obavještavana inspekcija o uvođenju prekovremenog rada i nijesu prezentirane evidencije o obavljanju istog.
Članom 64 Zakona o radu definisano je da radno vrijeme zaposlenog može da traje i duže od ugovorenog radnog vremena, u slučaju iznenadnog povećanja obima posla, kao i u slučaju više sile, i u drugim izuzetnim slučajevima, a utvrđen je i način uvođenja i organizovanja prekovremenog rada kod poslodavca.

- **Subjekt revizije treba da organizuje prekovremeni rad na način propisan odredbama člana 64 Zakona o radu i da isplate po osnovu**

istog vrši na osnovu potpune dokumentacije, koja potvrđuje da je prekovremeni rad ostvaren.

Troškovi u bruto iznosu od 8.291,02€ odnose se na isplate dodatka na zarade određenom broju zaposlenih po osnovu **pripravnosti**, u vezi sa čim su prezentirani: Odluka o uvođenju pripravnosti za zaposlene na poslovima iz oblasti bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva, br. 01/2-345/23-346/1 od 19.05.2023. godine, rasporedi pripravnosti po mjesecima i izvještaji o pripravnosti po mjesecima o broju sati pripravnosti radnim danima i broju sati pripravnosti vikendom i praznicima, na osnovu kojih su vršene isplate. Članom 16 Opšteg kolektivnog ugovora utvrđeno je koliko se zarada zaposlenog uvećava za svaki čas proveden u pripravnosti (u visini 10% cijene časa utvrđene prema osnovnoj zaradi tog zaposlenog), kao i koliko se osnovna zarada zaposlenog uvećava po času najmanje za rad na dan državnog ili vjerskog praznika (150%) i za rad nedeljom (80%). Agencija nema zaključen kolektivni ugovor kod poslodavca.

Troškovi u bruto iznosu od 16.297,72€ odnose se na zarade za **dopunski rad** isplaćene fizičkom licu shodno ugovoru o dopunskom radu i aneksima ugovora, zaključenim tokom cijele godine, sa specijalistom vazduhoplovne medicine, radi obavljanja poslova nadzora koji se odnose na zdravstvenu sposobnost letačkog osoblja, kontrolora letenja i drugog vazduhoplovnog osoblja, utvrđivanje medicinsko-psiholoških kriterijuma za letačko osoblje itd, koji će fizičko lice obavljati 5 radnih dana u nedelji (ukupno 20 radnih sati) za mjesečni neto iznos od 1.100,00€/1.250,00€. U postupku revizije prezentiran je uzorak spiskova evidentiranja zaposlenih na kojim je svoju prisutnost potpisom evidentiralo i lice koje obavlja dopunski rad. Iz spiskova je utvrđeno da je u određenim slučajevima lice obavljalo posao/bilo evidentirano i punih 8h tokom radnog dana. U postupku revizije nijesu prezentirani dokazi da je lice sačinjavalo izvještaje o izvršenom dopunskom radu. Subjekt revizije je uz Izjašnjenje na Preliminarni izvještaj o reviziji dostavio određenu dokumentaciju, kojom je dokazao da je u 2024.godini otklonio navedene nepravilnosti (Odluka br. 01/2-348/24 -1452/1 od 25.06.2024. godine o uvođenju obaveze dostavljanja mjesečnih izvještaja o radu sa obrascem izvještaja, dokaze o dostavi mjesečnih izvještaja o radu za tri mjeseca 2024. godine za lice angažovano ugovorom o dopunskom radu, kao i bančnine izvode kao dokaze o izvršenim mjesečnim isplatama naknada angažovanom licu).

Shodno prezentiranim zbirnim mjesečnim specifikacijama, osim zarade za redovan rad, u toku 2023. godine isplaćeni su troškovi u **bruto iznosu od 21.088,73€** po osnovu **bolovanja zaposlenih** (bolovanja do 60 dana). Pregledom prezentirane dokumentacije utvrđeno je da su uz mjesečne rekapitulacije priloženi izvještaji za obračun zarade za vrijeme privremene spriječenosti za rad zaposlenih.

Troškovi u bruto iznosu od 52.085,38€ isplaćeni su po osnovu naknada zaposlenima za **prevoz** primjenom Odluke o utvrđivanju Spiska zaposlenih Agencije za civilno vazduhoplovstvo koji imaju pravo na naknadu troškova prevoza na posao i sa posla, br. 01/2-110/22-2036/1od 21.102022. godine. Članom 20 Pravilnika o zaradama i naknadama zaposlenih u Agenciji

utvrđeno je da je Agencija dužna da zaposlenom isplati povećane troškove koji su u funkciji izvršavanja poslova, i to između ostalog i naknadu troškova prevoza na posao i sa posla u visini 25% obračunske vrijednosti koeficijenta Agencije, da zaposleni koji imaju pravo korišćenja službenog vozila nemaju pravo na naknadu troškova prevoza, i da zaposleni kojima je mjesto prebivališta udaljeno od Podgorice više od 15km, imaju pravo na naknadu troškova prevoza za dolazak i odlazak sa posla u visini cijene prevozne karte na osnovu priložene potvrde o visini cijene povratne prevozne karte. Odlukom od 21.12.2022. godine utvrđen je spisak zaposlenih koji imaju pravo na naknadu troškova prevoza u visini 25% obračunske vrijednosti koeficijenta Agencije kao i spisak zaposlenih kojima se vrši naknada troškova na osnovu cijene prevozne karte. Uvidom u prezentiranu dokumentaciju, zaposlenima se svaki mjesec vršila isplata za troškove prevoza, a u postupku revizije nijesu prezentirane potvrde o cijeni povratne prevozne karte za zaposlene za koje se prevoz isplaćuje na osnovu istih.

Osim bruto zarada obuhvaćenih mjesečnim rekapitulacijama (u okviru kojih su osim zarade za redovan rad isplaćivani stimulansi/varijabile, prekovremeni rad, pripravnost), Agencija je u Glavnoj knjizi na računu 520 evidentirala i **troškove bruto varijabilnog dijela zarade i bonusa zaposlenih u iznosu od 137.380,94€** (neto: 95.479,67€, porez: 20.607,14€, doprinosi na teret zaposlenog: 21.294,13€). Navedeni troškovi odnose se na isplaćene varijabile za sve zaposlene za mjesece mart, jul i avgust i za decembar za dva zaposlena koja nijesu bila obuhvaćena varijabilom/nagradom isplaćenom svim zaposlenim i nagradu isplaćenu svim zaposlenima za jun mjesec, povodom Dana Agencije. Uvidom u prezentiranu dokumentaciju utvrđeno je da su varijabile zaposlenima isplaćivane shodno odlukama direktora o odobravanju varijabilnog dijela zarade zaposlenima u iznosu od 25% neto zarade zaposlenog u kojima je u obrazloženjima navođeno koji su to poslovi uspješno završeni u Agenciji tokom godine. Članom 4 stav 1 Odluke o uslovima i načinu odobravanja sredstava za varijabilni dio zarade i nagrađivanje zaposlenih u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo, predviđeno je da direktor Agencije može donijeti odluku o nagrađivanju zaposlenih ako procjeni da su zaposleni u Agenciji ostvarili izuzetne rezultate i kvalitet rada koji su od značaja za rad Agencije i dali poseban doprinos ostvarivanju programskih zadataka Agencije. Za dva zaposlena isplaćena je varijabila u decembru mjesecu shodno rješenjima o isplati pozivajući se na zahtjeve zaposlenih da nijesu bili obuhvaćeni decembarskom isplatom varijabile zbog povrede/bolovanja u decembru, iako su radili i dali svoj doprinos tokom kvartala za koji se varijabila isplaćuje.

Nagrada svim zaposlenim isplaćena je po Osnovu Odluke direktora o odobravanju isplate nagrade svim zaposlenima povodom Dana Agencije u visini od po 300,00€ po zaposlenom, pozivajući se na Odluku o uslovima i načinu odobravanja sredstava za varijabilni dio zarade i nagrađivanje zaposlenih, da direktor može donijeti odluku o isplati novčanih sredstava zaposlenima i u posebnim prigodnim prilikama (državni praznici, Dan Agencije, periodične procjene rezultata poslovanja, Dan žena - 8. mart, vjerski praznici i slično).

Odluke o isplati varijabilnog dijela zarade i nagrade za Dan Agencije donosio je i potpisivao direktor, a na spisku zaposlenih kojima su iste isplaćivane pored ostalih zaposlenih isplata je vršena i direktoru.

Agencija je u Glavnoj knjizi na računu 520 evidentirala i troškove po osnovu **bruto zarade i varijabile bivšoj zaposlenoj shodno zaključenom Sporazumu u iznosu od 30.260,30€** (neto: 22.137,74€, porez i doprinosi na teret zaposlenog: 8.122,56€). Sporazum o mirnom rešavanju spora i sporazumni prestanak radnog odnosa, zaključen je aprila 2023. godine između zaposlene i Agencije za civilno vazduhoplovstvo, kojim se zaposlenoj vrši isplata zarada za period od 6 mjeseci 2022. godine sa kamatama, zarada za 3 mjeseca 2023. godine i 10 dana do zaključenja ovog Sporazuma sa kamatama, uplata pripadajućih doprinosa na zarade za ovaj period, isplata varijabila za 2022. godinu (3*25% zarade i 300,00€), isplata varijabila za 2023. godinu (25% zarade), kao i isplata drugih nakanada. Uvidom u prezentirani Sporazum utvrđeno je da je isti zaključen i ovjeren od strane nadležnog organa shodno članu 165 Zakona o radu.

Iznos od **1.610,00€**, koji je evidentiran u Glavnoj knjizi Agencije na računu 520 odnosi se na bruto naknadu za dopunski rad za decembar mjesec isplaćenu po osnovu ugovora o dopunskom radu sa fizičkim licem.

Iznos od **1.169,35€,** evidentiran je u Glavnoj knjizi Agencije na računu 520 po osnovu korekcije isplata koje se odnose na dva zaposlena usled razlike u isplati zarada (obračunata manja zarada zbog greške i po osnovu povraćaja duga Agenciji od strane zaposlenog za plaćanje troškova mobilnog telefona).
Odlukom o rasporedu radnog vremena u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo, br. 01/2-537/1-17 od 29.03.2017. godine, propisuje se trajanje radnog vremena, raspored, početak i završetak radnog vremena, kao i raspored korišćenja odmora u toku dnevnog rada (pauza) u Agenciji.

U toku postupka revizije prezentirani su primjeri spiskova prisutnosti za određene dane 2023. godine, ručno potpisivani od strane zaposlenih, uvidom u koje je utvrđeno da u određenim slučajevima pojedini zaposleni nijesu evidentirali prisutnost potpisom, bez navođenja razloga odsustva.
U postupku revizije prezentirani su izvještaji o obračunatim i plaćenim porezima i doprinosima podnošeni nadležnom poreskom organu (IOPPD obrasci) - izmijenjene prijave (za period do septembra 2023) vršene početkom 2024. godine, dok su osnovne IOPPD prijave za period septembar zaključno sa decembrom, podnešene nadležnom poreskom organu u februaru 2024. godine, što nije u skladu sa odredbama člana 47 Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica, odnosno nije u zakonom propisanom roku do 15. u tekućem za prethodni mjesec.

- **Subjekt revizije treba da izvještaje o obračunatim i plaćenim porezima i doprinosima (IOPPD) dostavlja nadležnom organu u rokovima utvrđenim odredbama člana 47 Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica.**

Troškovi doprinosa na teret poslodavca (račun 521)
Agencija je u poslovnim knjigama u okviru računa 521 evidentirala troškove u iznosu od 117.642,29€ koji se odnose na doprinose na teret poslodavca (PIO i za nezaposlenost) obračunate na isplaćene zarade zaposlenih i naknade za dopunski rad u iznosu od 107.583,77€, na isplaćene varijabile zaposlenih u iznosu od 8.242,87€ i isplaćene zarade i varijabile zaposlenih bivšoj

zaposlenoj shodno zaključenom Sporazumu o mirnom rešavanju radnog spora u iznosu od 1.815,65€.

Troškovi naknada po ugovoru o djelu (račun 522)

Troškovi evidentirani u poslovnim knjigama subjekta revizije u iznosu od 73.711,04€ odnose se na troškove ugovorenih naknada u iznosu od 30.543,04€, troškove poreskih obaveza na isplaćene zarade zaposlenih 39.014,91€, poreske obaveze na isplaćene varijabile/bonuse zaposlenih 3.363,97€, poreske obaveze na isplaćene zarade bivšoj zaposlenoj po Sporazumu o mirnom rješavanju sporova 575,35€, neto varijabilni dio naknade sa obračunatim poreskim obavezama 195,99€ i poreske obaveze-prirez na isplaćenu naknadu fizičkom licu po ugovoru o dopunskom radu za decembar mjesec-17,78€.

Troškovi u iznosu od 30.543,04€ odnose se na naknade fizičkim licima po zaključenim ugovorima o djelu i to neto naknade u iznosu od 24.975,45€ i poreske obaveze na isplaćene ugovorene neto naknade u iznosu od 5.567,59€.

Revizijom je, na osnovu prezentirane dokumentacije, utvrđeno da se ugovorene naknade odnose na isplaćene naknade fizičkim licima po osnovu zaključenih ugovora o djelu, u mjesečnim/jednokratnim neto iznosima od 60,00€ do 1.450,00€ po licu za jednokratna angažovanja ili angažovanja na period do 12 mjeseci. Uvidom u prezentirane ugovore o djelu utvrđeno je da su isti zaključivani sa 14 fizičkih lica radi obavljanja sledećih poslova: poslovi kontrole knjiženja dokumentacije o finansijskom poslovanju, izrada finansijskih iskaza itd.; poslovi portira (poslovi evidencije ulaska i izlaska zaposlenih, predaja poruka i telefonska najava stranaka, uvid u propratnu dokumentaciju prilikom unošenja u Agenciju itd); sprovođenje radionice za pilote paraglajdera; sprovođenje procjene sposobnosti pilota paraglajdera za obavljanje letova sa putnikom; definisanje urbanističko tehničkih uslova za izgradnju objekata iz domena tehničkog organa za dio vazdušnog saobraćaja, itd.

U postupku revizije je utvrđeno da je subjekt revizije tokom 2023. godine, zaključivao ugovore o djelu sa istim izvršiocima u periodu angažovanja u kontinuitetu i do 12 mjeseci tokom 2023.godine, za obavljanje poslova koji imaju obilježje posla za koji se zasniva radni odnos i/ili poslova koji bi se mogli podvesti pod sistematizovana radna mjesta: poslovi portira-poslovi evidencije ulaska i izlaska zaposlenih, predaja poruka i telefonska najava stranaka, uvid u propratnu dokumentaciju prilikom unošenja u Agenciju, evidentiranje primljene pošte/pošiljke, održavanje osnovnih sredstava, popravka i narudžba za veće popravke, ili je ugovorom o djelu utvrđeno radno vrijeme - svakog radnog dana itd..

Članom 669 Zakona o obligacionim odnosima je propisano da se ugovorom o djelu poslenik (preduzimač, izvođač radova) obavezuje da obavi određeni posao (izrada ili opravka određene stvari ili izvršenje određenog fizičkog ili intelektualnog rada i sl.), a naručilac se obavezuje da mu za to plati naknadu, što znači da navedeni ugovor za predmet ima obavljanje poslova van djelatnosti poslodavca, da ne postoji potreba da se isti obavljaju u kontinuitetu za poslove koji pripadaju poslovima redovne djelatnosti subjekta ili za koje bi shodno njihovom opisu trebalo sa licima zasnovati radni odnos zaključivanjem ugovora o radu.

- **Subjekt revizije treba da, ukoliko to zahtijevaju potrebe procesa rada, obavljanje poslova koji po prirodi i vrsti rada imaju obilježje**

posla za koji se zasniva radni odnos, predvidi aktom o sistematizaciji, i da za obavljanje istih sa licima zaključuje ugovore o radu, a da ugovore o djelu zaključuje u skladu sa članom 669 Zakona o obligacionim odnosima.

U postupku revizije nijesu prezentirani dokazi o radno – pravnom statusu za lica angažovana ugovorima o djelu, pa se nije moglo utvrditi da li je obračun poreskih obaveza pravilno izvršen na isplaćene naknade, budući da se poreske obaveze ne obračunavaju na isti način za lica u radnom odnosu i nezaposlena lica.

- **Subjekt revizije prilikom angažovanja izvršilaca po ugovoru o djelu treba da obezbijedi podatke o radno-pravnom statusu angažovanih lica u cilju pravilnog obračuna poreskih obaveza.**

Troškovi u iznosu od 39.014,91€ odnose se poreske obaveze na zarade zaposlenih: troškove prireza na porez na zarade zaposlenih 29.105,98€, troškove doprinosa na zarade i to doprinosa Fondu rada 3.551,33€ i troškove posebnog doprinosa koji se plaća shodno odredbama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom u iznosu od 6.357,60€.
Troškovi u iznosu od 3.363,97€ odnose se prirez porezu 3.091,00€ i doprinose Fondu rada 272,97€ obračunate na varijabile zaposlenih i po osnovu bonusa/nagrade isplaćene za Dan Agencije.
Subjekt revizije je na navedenom računu evidentirao i isplatu varijabilnog dijela zarade licu angažovanom ugovorom o djelu i poreske obaveze na isplaćenu varijabilu kao i poreske obaveze (prirez i doprinose Fondu rada) obračunate na isplaćene zarade bivšoj zaposlenoj shodno zaključenom Sporazumu o mirnom rješavanju sporova.

Troškovi naknada fizičkim licima po osnovu ostalih ugovora (račun 525)
Troškovi evidentirani u poslovnim knjigama subjekta revizije u iznosu od 18.138,57€ odnose se na isplaćene pomoći zaposlenima Agencije u iznosu od 9.000,00€ i troškove doprinosa na zarade i naknade (Privrednoj komori i Sindikatu) u ukupnom iznosu od 9.138,57€.
Troškovi pomoći u ukupnom iznosu od 9.000,00€ isplaćeni su zaposlenima Agencije u iznosu od 7.700,00€ po osnovu liječenja ili povodom smrti člana uže porodice, dok je iznos od 1.300,00€ isplaćen licima angažovanim ugovorima o djelu (dva lica) po osnovu liječenja člana uže porodice i za pokriće troškova usavršavanja. Pomoći zaposlenima po osnovu liječenja i smrti člana uže porodice zaposlenog, odobrene su shodno Opštem kolektivnom ugovoru i/ili članu 21 stav 1 alineja 1 Pravilnika o zaradama, naknadama, i ostalim pravima i obavezama zaposlenih u ACV, kojim je, između ostalog, utvrđeno da visinu svakog pojedinačnog iznosa po zahtjevu zaposlenog utvrđuje direktor.
Pomoći zaposlenima i drugim fizičkim licima isplaćene su shodno proceduri utvrđenoj Uputstvom o proceduri razmatranja i odobravanja pomoći i donacija u ACV od 2013. godine (shodno podnijetim zahtjevima za pomoć zaposlenih/fizičkih lica, medicinskoj i drugoj dokumentaciji i rješenjima/odlukama direktora o odobravanju pomoći) u pojedinačnim iznosima utvrđenim Uputstvom (300,00€ do 1.000,00€) u slučajevima liječenja, školovanja i drugim opravdanim slučajevima.

Troškovi u ukupnom iznosu od 9.138,57€ odnose se na troškove doprinosa Privrednoj komori u iznosu od 5.252,11€ i to doprinosi na zarade zaposlenih 4.799,21€, doprinosi na isplaćene naknade zarada po Sporazumu o mirnom rješavanju sporova sa zaposlenom 81,69€ i na isplaćene varijabile i bonuse 371,21€ i na troškove doprinosa Sindikatu 3.886,46€ (na zarade 3.551,33€, po Sporazumu 60,53€ i na varijabile i bonuse 274,60€).

Troškovi naknada Savjetu (račun 526)

Troškovi evidentirani u poslovnim knjigama subjekta revizije u iznosu od 120.852,75€ odnose se na naknade predsjedniku i članovima Savjeta Agencije i to na neto naknade u iznosu od 83.507,73€ i poreske obaveze na isplaćene naknade u ukupnom iznosu od 37.345,02€ (porez 11.087,88€, doprinosi PIO 24.602,62€ i prirez 1.654,52€).

U postupku revizije je utvrđeno da su navedeni troškovi odnose na mjesečne naknade plaćane predsjedniku i članovima Savjeta shodno Odluci o utvrđivanju visine naknade za rad predsjednika i članova Savjeta ACV, od 30.12.2022. godine.

Članom 10 Zakona o vazdušnom saobraćaju utvrđeno je da članovi Savjeta imaju pravo na mjesečnu naknadu za svoj rad, koja se isplaćuje iz sredstava Agencije, u skladu sa Statutom Agencije, dok je članom 13 Statuta Agencije definisano da naknade predsjednika i članova Savjeta utvrđuje Savjet posebnom Odlukom. Polazeći od navedenih odredbi Zakona i Statuta, Savjet Agencije je u 23.12.2022. godine donio Odluku kojom se predsjedniku Savjeta Agencije utvrđuje naknada za rad u Savjetu u iznosu od 90% prosječne neto zarade u Agenciji koja je zabilježena u poslednjih šest mjeseci, a članovima Savjeta u iznosu od 90% naknade za rad predsjednika Savjeta. Shodno navedenoj Odluci, naknade za rad predsjednika i članova Savjeta usklađivaće se šestomjesečno i šestomjesečna usklađivanja naknada za rad Savjeta ne zahtijevaju donošenje nove odluke.

Uvidom u prezentiranu dokumentaciju utvrđeno je da su tokom godine do jula isplaćivane naknade u mjesečnim neto iznosima od 1.574,77€ za predsjednika, odnosno 1.417,29€ za članove Savjeta, a nakon jula u mjesečnim iznosima od 1.834,21€ za predsjednika, odnosno 1.650,79€ za članove Savjeta.

U toku 2023. godine promijenjena su dva člana Savjeta, a krajem septembra 2023. godine Vlada je donijela Odluku da smijeni kompletan Savjet Agencije za civilno vazduhoplovstvo, dok je u oktobru 2023. godine imenovala novi sastav Savjeta.

Troškovi ličnih rashoda i naknada (račun 529)

Troškovi evidentirani u poslovnim knjigama Agencije u iznosu od 404.576,61€ odnose se na troškove ličnih rashoda i naknada. Dio navedenih troškova u iznosu od 44.376,26€, isplaćen je gotovinski iz blagajne, što je pojašnjeno u dijelu Izvještaja koji se odnosi na Blagajničko poslovanje.

Revizijom je utvrđeno da se troškovi u iznosu od 3.603,63€ (bruto), odnose na isplatu zaposlenim ženama u Agenciji povodom 8. marta Dana žena, shodno Odluci direktora Agencije.

Troškovi u iznosu od 11.205,41€(bruto) evidentirani su po osnovu plaćanja naknada članovima komisija za popis i otvaranje vrednovanje ponuda za javne nabavke, shodno Rješenjima o isplati naknada.

Troškovi u iznosu od 78.446,39€ (bruto) evidentirani su po osnovu isplate zimnice zaposlenima u Agenciji, shodno Odluci o odobravanju sredstava za isplatu zimnice.
Troškovi u iznosu od 6.739,25€ evidentirani su po osnovu nabavke novogodišnjih poklona za djecu zaposlenih u Agenciji, shodno Odluci vd direktora Agencije.
Troškovi u iznosu od 5.593,68€ (bruto) evidentirani su po osnovu isplate jednokratne pomoći za školovanje osnovaca, srednjoškolaca i studenata za djecu zaposlenih u Agenciji, shodno Odluci direktora Agencije.
Troškovi u iznosu od 62.871,88€ evidentirani su po osnovu isplate otpremnine za odlazak u penziju dva zaposlena i sporazumnog prestanka radnog odnosa jedne zaposlene u Agenciji. Navedene isplate su izvršene po osnovu Rješenja o isplati otpremnine zbog odlaska u penziju i na osnovu Sporazuma o mirnom rješavanju spora i sporazumnog prestanka radnog odnosa.
Troškovi u iznosu od 75.169,57€ (bruto) evidentirani su po osnovu isplate mjesečnih naknada za deset članova Nacionalnog odbora za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva, shodno Rješenju o isplati za predsjednika i članove Nacionalnog odbora.
Troškovi u iznosu od 3.618,60€ evidentirani su po osnovu isplate naknade štete i naknade štete za neiskorišćeni godišnji odmor za jednu zaposlenu Agencije, shodno Sporazumu o mirnom rješavanju spora i Sporazumnom prestanku radnog odnosa.
Troškovi u iznosu od 53.154,95€ evidentirani su po osnovu nabavke avio karata za službena putovanja u inostranstvu i isti su adekvatno dokumentovani.
Trošak u iznosu od 152,56€ odnosi se na putno-zdravstveno osiguranje zaposlenih na službenom putu i dokumentovan je polisama osiguranja.
Troškovi u iznosu od 33.429,77€ evidentirani su po osnovu dnevnica za službena putovanja u zemlji i inostranstvu i obuka zaposlenih (2.027,53€). Dio navedenih troškova u iznosu od 29.234,06€ isplaćen je gotovinski iz blagajne i pojašnjen je u dijelu Izvještaja koji se odnosi na Blagajničko poslovanje.
Revizijom je utvrđeno da je Agencija preko žiro računa izvršila isplatu dnevnica za službena putovanja zaposlenih u zemlji i inostranstvu u ukupnom iznosu od 2.168,18€ u vezi sa kojim nijesu prezentirani nalozi za službena putovanja sa obračunom troškova, što nije u skladu sa članom 9, 19 i 24 Uredbe o naknadi troškova zaposlenih u javnom sektoru, kojim je, između ostalog, utvrđeno da zaposlenom koji ne podnese nalog za službeno putovanje sa obračunom troškova, troškovi dnevnice i troškovi prevoza za službeno putovanje u zemlji neće se priznati, kao i da se troškovi za službeno putovanje u inostranstvo priznaju na osnovu obračuna putnih troškova.

- **Subjekt revizije treba da vrši obračun i isplatu dnevnica za službeno putovanje u zemlji i inostranstvo na osnovu naloga za službeno putovanje sa obračunom putnih troškova, na način definisan odredbama člana 9,19 i 24 Uredbe o naknadi troškova zaposlenih u javnom sektoru.**

Troškovi u iznosu od 61.299,25€ evidentirani su po osnovu hotelskog smještaja i boravišnih taksi i isti su adekvatno dokumentovani.

Troškovi u iznosu od 433,17€ evidentirani su po osnovu troškova goriva na službenom putu i isti su pravdani fakturama i odlukama o odobravanju isplate istih.
Troškovi u iznosu od 55,00€ evidentirani su po osnovu troškova viza i isti su adekvatno dokumentovani.
Troškovi u iznosu od 8.803,50€ evidentirani su po osnovu troškova prevoza na službenim putovanjima i putovanjima radi obrazovanja i obuke zaposlenih u zemlji i inostranstvu. Navedeni troškovi obuhvataju taksi usluge, druge vidove prevoza, plaćanje putarine, parking i dr. Navedeni troškovi su adekvatno dokumentovani.

Troškovi usluga transporta (račun 531)
Troškovi evidentirani u poslovnim knjigama Agencije u iznosu od 32.316,08€ odnose se na troškove usluga transporta, telekomunikacionih i drugih usluga. Dio navedenih troškova u iznosu od 2.392,20€ isplaćen je gotovinski iz blagajne i pojašnjen je u dijelu Izvještaja koji se odnosi na Blagajničko poslovanje.
Revizijom je utvrđeno da se na troškove fiksne i mobilne telefonije odnosi iznos od 1.779,26€, odnosno 26.569,20€, troškove organizovanja radionice iznos od 1.220,00€, troškove poštarine iznos od 1.638,70€, troškove međunarodnog transporta iznos od 275,42€, troškove prevoza članova Savjeta Agencije iznos od 750,00€ i duge troškove iznos od 83,50€. Navedeni troškovi su adekvatno dokumentovani.

Troškovi usluga održavanja (račun 532)
Troškovi evidentirani u poslovnim knjigama Agencije u iznosu od 794.515,36€ odnose se na troškove održavanja.
Revizijom je utvrđeno da je Agencija u 2023. godini izvršila isplate troškova u iznosu od 755.000,00€ na ime uplate finansijskih sredstava za potrebe traganja i spašavanja u civilnom vazduhoplovstvu na osnovu potpisanih Sporazuma i Ugovora (na ime osposobljavanja i nabavku potrebne opreme Gorskoj službi iznos od 60.000,00€, Upravi pomorske sigurnosti i upravljanja lukama iznos od 215.000,00€, Ministarstvu unutrašnjih poslova CG iznos od 330.000,00€, na ime sprovođenja operativnih mjera traganja i spašavanja, u pružanju pomoći angažovanjem ljudskih i materijalno tehničkih sredstava, Generalnom sekreterijatu Vlade CG iznos od 150.000,00€, po osnovu Sporazuma u oblasti traganja i spašavanja vazduhoplova).
Troškovi u iznosu od 8.143,19€ evidentirani su po osnovu registracije i održavanja službenih vozila, dok se ostali troškovi odnose na održavanje opreme (održavanje opreme u Data centru Agencije iznos od 9.619,47€, održavanje softvera iznos od 15.764,75€, usluge popravke i održavanja ostale opreme iznos od 3.303,30€) i ostale troškove u iznosu od 2.683,65€. Navedeni troškovi su adekvatno dokumentovani.

Troškovi zakupa (račun 533)
Troškovi evidentirani u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 33.504,01€ odnose se na: troškove zakupa sale u iznosu od 360,00€, usluge zakupa godišnjih licenci u iznosu od 29.529,36€, druge troškove zakupnina (zakup za stalni pristup internetu i za zakup mjesnog voda) u iznosu od 3.465,73€ i troškove usluga (premium plus linux) u iznosu od 148,92€.

Navedeni troškovi dokumentovani su fakturama dobavljača. Zakup godišnjih licenci dokumentovan je i ugovorom o nabavci usluga od 28.04.2023.godine, zaključenog na osnovu sprovedenog otvorenog postupka, dok su usluge zakupa za stalni pristup internetu dokumentovan i ugovorom od 15.11.2022.godine zaključenog na osnovu Zahtjeva za dostavljanje ponuda od 04.11.2022.godine.
Troškovi u iznosu od 69,11€ koji se odnosi na usluge fiksne telefonije su greškom evidentirani na računu 5339-drugi troškovi zakupnina.

Troškovi ostalih usluga (račun 539)
Troškovi evidentirani u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 449.791,01€ odnose se na: troškove usluga zaštite na radu u iznosu od 4.791,60€ i kontribucije u iznosu od 444.999,41€.

Revizijom je utvrđeno da se troškovi zaštite na radu u iznosu od 4.791,60€ odnose na obavljanje poslova u vezi zaštite i zdravlja na radu od strane privrednog društva "Montinspekt" doo, a u skladu sa Rješenjem Ministarstva ekonomskog razvoja CG od 13.12.2021. godine, kojim je ovo društvo ovlašćeno da može obavljati poslove iz člana 40 i 43 Zakona o zaštiti i zdravlju na radu. Agencija je sa navedenim privrednim društvom zaključila Ugovor o obavljanju stručnih poslova zaštite i zdravlja na radu 14.02.2022. godine, shodno kojem za ugovorene poslove vrši mjesečno plaćanje u iznosu od 330,00€ bez pdv-a, odnosno 399,30€ sa pdv-om. Navedeni troškovi su pravdani i fakturama dobavljača.

Troškovi evidentirani u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 444.999,41€ odnose se na troškove kontribucija prema Eurocontrolu za 2023.godinu – Evropskoj organizaciji za sigurnost vazdušne plovidbe. Crna Gora je 1. jula 2007. godine postala punopravan član Eurocontrola, organizacije koja je zadužena za sigurnost vazdušne plovidbe. Članstvo CG i njeno puno učešće u radu upravljačkih i stručnih tijela ove evropske organizacije, ostvaruje se na osnovu Protokola o konsolidaciji Međunarodne konvencije o saradnji u oblasti bezbjednosti vazdušne plovidbe i Multilateralnog sporazuma o rutnim naknadama. S tim u vezi, Agencija vrši plaćanje kontribucija shodno fakturama Eurocontrola koje se dostavljaju kvartalno.

Troškovi amortizacije (račun 540)
Agencija vrši obračun amortizacije osnovnih sredstava u okviru programa namijenjenog za osnovna sredstva. Agencija je računovodstvenim politikama propisala godišnje amortizacione stope za svaku vrstu osnovnog sredstva, što je prezentirano u postupku revizije. Istim je, između ostalog, utvrđeno da nekretnine, postrojenja i oprema, nakon početnog priznavanja, vrednuju po nabavnoj vrijednosti, umanjenoj za akumuliranu ispravku vrijednosti i eventualne gubitke po osnovu umanjenja vrijednosti, u skladu sa MRS 16 Nekretnine, postrojenja i oprema, kao i da se amortizacija za novonabavljene nekretnine, postrojenja i opremu, obračunava počevši od narednog mjeseca od datuma nabavke imovine.

Obračun amortizacije iskazan u Glavnoj knjizi u iznosu od 140.757,71€ odnosi se na amortizaciju za 2023. godinu koja je umanjena za iznos od 486,83€ zbog usaglašavanja sa knjigom osnovnih sredstava. Shodno

prezentiranom obračunu amortizacije ista iznosi 141.244,54€ i odgovara podacima iz Glavne knjige prije navedenog umanjenja.

Troškovi rezervisanja (konto 545)
Troškovi rezervisanja su iskazani u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 84.957,58€ i odnose se na neto povećanje obaveza za rezervisanje i to: za otpremnine iznos od 30.859,26€, za jubilarne nagrade iznos od 3.939,32€ i za sudske postupke (po procjeni advokata) u iznosu od 50.159,00€, što je pojašnjeno u dijelu Izvještaja koji se odnosi na rezervisanja za ostale vjerovatne troškove (sudske postupke).

Troškovi koji se odnose na korekciju rezervisanja za otpremnine i jubilarne nagrade su dokumentovani Izvještajem o obračunu po međunarodnom računovodstvenom standardu br. 19 rezervacija za otpremnine prilikom odlaska u penziju i jubilarne nagrade na 31.12.2023. godine od strane ovlašćene aktuarke, dok su rezervisanja za sudske postupke dokumentovana Izvještajem o aktivnim predmetima na dan 23.02.2024. godine, od advokata dostavljenim putem e maila.

Troškovi neproizvodnih usluga (račun 550)
Troškovi evidentirani u poslovnim knjigama Agencije u iznosu od 97.945,82€ odnose se na troškove neproizvodnih usluga. Dio navedenih troškova u iznosu od 63,31€ plaćeni su gotovinski iz blagajne.
Troškovi u iznosu od 18.196,23€ odnose se na advokatske i notarske usluge, troškovi u iznosu od 3.349,25€ odnose se na usluge sakupljanja i transporta otpada, na održavanje higijene poslovnih prostorija Agencije odnose se troškovi u iznosu od 10.109,24€, na troškove usluge revizije finansijskih izvještaja odnosi se iznos od 3.630,00€, na troškove objave više propisa putem Službenog lista CG odnosi se iznos od 21.560,00€, na troškove sprovođenja treninga i edukacije zaposlenih iznos od 11.530,34€, na troškove iznajmljivanja sistemskog softvera iznos od 15.363,00€, na obnavljanje sertifikata instruktorima iznos od 4.800,00€ i druge troškove iznos od 9.407,76€. Navedeni troškovi su adekvatno dokumentovani.

Troškovi reprezentacije (račun 551)
Troškovi evidentirani u poslovnim knjigama Agencije u iznosu od 18.371,40€ odnose se na troškove reprezentacije. Dio navedenih troškova u iznosu od 1.525,59€ plaćeni su gotovinski iz blagajne.

Revizijom je utvrđeno da su troškovi reprezentacije evidentirani po osnovu ugostiteljskih usluga u iznosu od 5.223,14€, nabavke robe iz maloprodaje u iznosu od 12.491,96€, oglasa i nabavke uniforme u iznosu od 656,30€. Navedeni troškovi su dokumentovani fakturama, Ugovorima i Odlukama direktora Agencije o odobravanju troškova na ime reprezentacije.

Troškovi premija osiguranja (račun 552)
Troškovi evidentirani u poslovnim knjigama Agencije u iznosu od 36.951,20€ odnose se na troškove premija osiguranja. Od navedenog iznosa, na polise auto kasko odgovornosti za službena vozila Agencije se odnosi iznos od 4.027,69€, a na osiguranje zaposlenih i imovine Agencije odnosi se iznos od

32.923,51€. Navedeni troškovi dokumentovani su polisama, fakturama i Ugovorima sa osiguravajućim kućama.

Troškovi platnog prometa (račun 553)
Troškovi evidentirani u poslovnim knjigama Agencije u iznosu od 15.285,93€ odnose se na troškove bankarskih provizija nastalih po osnovu izvršenih plaćanja u zemlji i inostranstvu. Navedeni troškovi su adekvatno dokumentovani izvodima poslovnih banaka u kojima subjekt revizije ima otvorene račune.

Troškovi članarina (račun 554)
Troškovi evidentirani u poslovnim knjigama Agencije u iznosu od 30,00€ odnose se na troškove pristupa portalu ESAM (Evropsko društvo vazduhoplovne medicine). Navedeni trošak je adekvatno dokumentovan.

Troškovi poreza (račun 555)
Troškovi evidentirani u poslovnim knjigama subjekta revizije u iznosu od 5.096,61€ odnose se na troškove poreza na nepokretnost u iznosu od 3.883,15€, troškove carinskih dažbina u iznosu od 1.172,98€ i poreske obaveze u iznosu od 40,48€.
Troškovi poreza na nepokretnost za 2023 godinu (poslovni objekti i poslovne prostorije) u iznosu od 3.883,15€ evidentirani su shodno Rješenju Uprave lokalnih javnih prihoda br. 15-411/24-2237, dok su troškovi carinskih dažbina evidentirani po osnovu carinskih isprava za carinjenje uvoza radara, uređaja za radio –navigaciju i automatske meteorološke stanice.

Ostali nematerijalni troškovi (račun 559)
Troškovi evidentirani u poslovnim knjigama subjekta revizije u iznosu od 17.420,78€ odnose se na troškove pravnih usluga u iznosu od 1.965,28€, troškove pomoći i donacija u iznosu od 6.000,00€, troškove kotizacija za seminare i obuke u iznosu od 1.756,10€, troškove obuke pilota u iznosu od 6.0416,40€ i ostale troškove u iznosu od 1.683,00€.
Troškovi u iznosu od 1.965,28€ odnose se na advokatske troškove plaćene shodno Sporazumu za sastavljanje Sporazuma o mirnom rešavanju sporova sa zaposlenom i na troškove taksi Osnovnom sudu za izdavanje uvjerenja o nevođenju krivicnog postupka za određeni broj zaposlenih.
Troškovi u iznosu od 6.000,00€ odnose se na isplaćene donacije nevladinim organizacijama i drugim pravnim licima u ukupnom iznosu od 5.700,00€ (od 300,00€ do 2,000,00€ po pravnom licu) i na pomoć fizičkom licu u iznosu od 300,00€ za liječenje. Navedeni troškovi isplaćeni su shodno podnijetim zahtjevima za pomoć/molbama, zahtjevima za saradnju i pokroviteljstvo, medicinskoj i drugoj pratećoj dokumentaciji i odlukama direktora Agencije. Uputstvom o proceduri razmatranja i odobravanja pomoći i donacija u ACV od 2013. godine utvrđeno je da se pomoć ili donacije mogu odobriti u iznosu do maksimalnog ovlašćenja direktora Agencije koje je dobio od Savjeta Agencije.
Troškovi u iznosu od 1.756,10€ odnose se na plaćanje kotizacija za učešće zaposlenih na obukama, seminarima, konferencijama za javne nabavke, računovođa i revizora, informacionih tehnologija i isti su dokumentovani podnijetim zahtjevima zaposlenih, pozivnim pismima, agendama i fakturama.

Troškovi u iznosu od 7.699,40€ odnose se na obuku, licenciranje pilota - tehnike revizije u odnosu na letačku posadu u iznosu od 1.643,00€, obuku pilota za određeni tip vazduhoplova u iznosu od 5.000,00€ i korišćenje aviona u trajanju od tri sata naleta za potrebe realizacije praktičnog dijela kursa za ispitivača u letu u iznosu od 1.016,40€ dokumentovane fakturama ino dobavljača i zaključenim ugovorom o obuci pilota, i ostale troškove plaćene Zavodu za metrologiju shodno rješenjima Zavoda, za troškove postupka po zahtevu Agencije.

Rashodi kamata (račun 562)
Troškovi evidentirani u poslovnim knjigama Agencije u iznosu od 72,90€ odnose se na troškove kamata na iznos zarade po osnovu Sporazuma o mirnom rješavanju spora i sporazumnog prestanka radnog odnosa koji je zaključen sa jednom zaposlenom. Navedeni izdatak je adekvatno dokumentovan.

Negativne kursne razlike (račun 563)
Troškovi evidentirani u poslovnim knjigama Agencije u iznosu od 9,49€ odnose se na troškove negativnih kursnih razlika.

Rashodovanje po osnovu otpisa sredstava (račun 576)
Troškovi evidentirani u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 3.393,70€ odnose se na gubitke po osnovu rashodovanja sredstava i to po otpisu iz 2022.godine iznos od 1.260,55€ i po otpisu iz 2023.godine iznos od 2.133,11€.
Navedeni troškovi dokumentovani su tabelarnim pregledima koje se odnose na rashodovanu opremu iz 2022. i 2023. godine sačinjenim od strane popisnih komisija i odlukama Savjeta Agencije o otpisu tih osnovnih sredstava.

Ostali nepomenuti rashodi (račun 579)
Troškovi evidentirani u Glavnoj knjizi Agencije u iznosu od 560,19€ odnose se na kamate na zarade za 2022.godinu (od juna zaključno sa novembrom 2022.g) shodno Sporazumu o mirnom rješavanju spora i sporazumnom prestanku radnog odnosa zaključenog između Agencije i zaposlene od 12.04.2023. godine.

Rashodi po osnovu usklađivanja vrijednosti - otpisa sredstava (račun 585)
Shodno internom aktu - Uputstvu o izradi finansijskih iskaza i računovodstvene politike iz decembra 2018. godine za potraživanja od kupaca koja nijesu naplaćena u roku od 180 dana od dana kada je dužnik bio u obavezi da plati, vrši se ispravka za 50%, a za ona starija od 365 dana vrši se otpis 100% nenaplaćenih potraživanja. Obračun se vrši po svakom dužniku pojedinačno.
Uvidom u analitičku evidenciju potraživanja za putničke i robne naknade i ostalu dokumentaciju, utvrđeno je da je Agencija u skladu sa svojim računovodstvenim politikama izvršila indirektan način otpisa potraživanja za putničke i robne naknade u iznosu od 174.955,78€ (otpis putničkih naknada u iznosu od 174.613,26€ i otpis robnih naknada u iznosu od 342,52€). Indirektni otpis se koristi u slučaju kada se ne odustaje od naplate potraživanja,

ali realno stanje ukazuje na to da potraživanje u jednom dijelu ili u cjelosti može biti nenaplativo.
Revizijom je utvrđeno da Agencija nije sprovodila aktivnosti u cilju naplate potraživanja, odnosno nije slala opomene kupcima, niti je pokretala sudske procese za naplatu potraživanja. Ista nije vršila procjenu naplativosti potraživanja po kupcima, već je na kraju godine putem indirektnog otpisa, otpisivala sva potraživanja starija od 6 mjeseci, na način kako je isto regulisala svojim računovodstvenim politikama.

- **Preporučuje se subjektu revizije da se prilikom donošenja svojih računovodstvenih politika, kojim je regulisala oblast otpisa potraživanja poziva na propise koji regulišu navedenu oblast, kao i da istim predvidi obavezu vršenja procjene naplativosti potraživanja i preduzmanja aktivnosti u cilju naplate istih, prije indirektnog otpisa.**

3.7 Zapošljavanje

Subjekt revizije je u postupku revizije prezentirao Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji od 27.12.2018. godine, kao i izmjene i dopune istog, uz poslednju izmjenu i dopunu izvršenu u februaru 2023. godine. Istim su za vršenje poslova iz djelokruga Agencije utvrđena radna mjesta za 60 izvršilaca.

Shodno prezentiranoj dokumentaciji, Agencija je na dan 01.01.2023. godine imala 52 zaposlena lica, tokom 2023. godine zapošljeno je 1 lice, dok je radni odnos prestao za 3 zaposlena, pa je na dan 31.12.2023. godine Agencija imala 50 zaposlenih.

U postupku revizije je utvrđeno da je tokom 2023. godine 1 lice zasnovalo radni odnos u Agenciji na neodređeno vrijeme, na osnovu Sporazuma o preuzimanju zaposlenog od strane Ministarstva odbrane, shodno članu 51 Zakona o radu, nakon čega je zaključen ugovor o radu sa licem za obavljanje poslova radnog mjesta Nadzornik I za vazdušne operacije i obuku letačkog osoblja-pilot helikoptera, za koje su u postupku revizije prezentirane dozvole i certifikati potrebni za navedeno radno mjesto.

Radni odnos je u 2023. godini, prestao za 3 lica i to za dva lica po sili zakona zbog odlaska u starosnu penziju, dok je za jedno lice prestao ugovor o radu na određeno vrijeme.
Postupak javnog konkursa za izbor direktora Agencije, raspisanog krajem aprila 2024. godine, procedura konkursa, izbora istog, kao i davanje saglasnosti na Odluku Savjeta o izboru, bila je u fazi sprovođenja tokom vršenja revizije.

U postupku revizije izvršen je uvid u slučajnim uzorkom odabrane personalne dosijee zaposlenih (30% od ukupnog broja zaposlenih u Agenciji), u okviru kojih je obuhvaćeno i lice zapošljeno 2023. godine, kao i određeni broj lica zapošljen ranijih godina i utvrđeno je sljedeće: na osnovu prezentirane dokumentacije utvrđeno je da je jedan od načina zapošljavanja u Agenciji zaključivanje sporazuma o preuzimanju zaposlenog od drugog poslodavca, da u određenim slučajevima Agencija zaključuje ugovor o stipendiranju lica van

radnog odnosa, koje se ugovorom obavezuje da će nakon završenog školovanja zasnovati radni odnos prvo kao pripravnik a onda ostati u radnom odnosu u Agenciji najmanje 5 godina, da su u nekim slučajevima lica zapošljena objavom oglasa na oglasnoj tabli Biroa rada, u određenim slučajevima je zapošljavanje sprovedeno prijavom slobodnog radnog mjesta ZZZ (prezentirani E1 obrasci). Takođe, uvidom u uzorkom odabrane personalne dosijee, utvrđeno je da su za zaposlena lica koja su strani državljani, u personalnim dosijeima za ranije godine priložene dozvole za zapošljavanje od strane Zavoda za zapošljavanje CG i Rješenja Ministarstva unutrašnjih poslova o odobravanju privremenog boravka na po 12 mjeseci, sa produžavanjem istih; dozvole za privremeni boravak (12 mjeseci); lična karta za stranca (na 5 godina) i/ili dozvola za privremeni boravak. Navedena dokumentacija priložena je u personalnim dosijeima do određenog perioda, dok je za period nakon toga subjekt revizije naknadno dostavio dokumentaciju (dozvole za stalni boravak, sa periodom važenja na 5 godina– do 2026 odnosno 2027. godine).

Uvidom u uzorkom odabranu dokumentaciju Agencije koja se odnosi na zapošljavanje, utvrđeno je da je određeni broj lica zapošljen bez prethodnog javnog oglašavanja slobodnog radnog mjesta, ili je oglas objavljen i traženi uslovi radnog mjesta, ali je zapošljeno lice pripravnik sa kojim je, nakon odrađenog pripravničkog staža, zaključivan ugovor na određeno vrijeme za obavljanje poslova za koje ne ispunjava uslov radnog mjesta u pogledu radnog iskustva itd. Navedeno nije u skladu sa članom 20 i 24 Zakona o radu i članom 25 Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti. Takođe, revizijom je utvrđeno da ugovori o radu sa zaposlenima ne sadrže visinu koeficijenta, već odredbu da se zarada zaposlenog utvrđuje množenjem iznosa najniže cijene rada sa koeficijentom složenosti poslova radnog mjesta na koje se lice raspoređuje odnosno za koje zaključuje ugovor o radu, pa se konstatuje da ugovori o radu ne sadrže sve elemente propisane članom 31 Zakona o radu.

- **Subjekt revizije prilikom zapošljavanja treba da slobodno radno mjesto prijavi Zavodu za zapošljavanje kako je to propisano članom 24 Zakona o radu i shodno proceduri propisanoj odredbama Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti.**

- **Subjekt revizije treba da ugovor o radu zaključuje sa licem koje pored zakonom predviđenih opštih uslova ispunjava i posebne uslove predviđene zakonom, drugim propisima i aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta kako je to propisano članom 20 Zakona o radu. Takođe subjekt revizije treba da ugovore o radu zaključuje na način da isti sadrže sve elemente predviđene članom 31 Zakona o radu.**

Članom 20 Zakona o radu je propisano da ugovor o radu može da zaključi lice koje ispunjava opšte uslove predviđene ovim zakonom i posebne uslove predviđene zakonom, drugim propisima i aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta. Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Agencije, utvrđeni su potrebni uslovi za sistematizovana radna

mjesta među kojima i posebni uslov koji se odnosi na radno iskustvo potrebno za obavljanje poslova sistematizovanog radnog mjesta.
Članom 24 Zakona o radu propisano je da je poslodavac dužan da slobodno radno mjesto prijavi Zavodu za zapošljavanje, na način i po postupku utvrđenim posebnim zakonom što je propisano i članom 25 Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti.
Članom 31 Zakona o radu utvrđeni su elementi koje treba da sadrži Ugovor o radu, među kojima i visinu koeficijenta, iznos osnovne zarade.

3.8 JAVNE NABAVKE

Agencija je donijela Uputstvo za izradu Plana javnih nabavki, kojim se bliže uređuju uslovi, način i postupak izrade Plana javnih nabavki iste.

Shodno Planu javnih nabavki Agencije za 2023.godinu, koji je objavljen 10.01.2023. godine, procijenjena vrijednost Plana javnih nabavki je iznosila 644.205,80€, a vrijednost pdv-a 127.933,15€. Tokom godine, izvršeno je šest izmjena Plana, pri čemu nije mijenjana vrijednost nabavki iz prvobitnog Plana.
Uvidom u prezentiranu dokumentaciju u vezi donošenja Plana javnih nabavki i izmjena i dopuna istog, utvrđeno je da je Savjet Agencije donio Odluku o davanju saglasnosti na prvobitni Plan javnih nabavki Agencije, dok odluke o izmjenama i dopunama Plana javnih nabavki donosi Direktor Agencije, bez saglasnosti Savjeta.

- **Preporučuje se subjektu revizije da u cilju razdvajanja odgovornosti, obezbijedi da saglasnost na izmjene i dopune Plana javnih nabavki donosi Savjet Agencije za civilno vazduhoplovstvo, kao organ upravljanja, budući da Plan javnih nabavki sačinjava ovlašćeno lice naručioca (direktor Agencije).**

Subjekt revizije je donio Rješenje o određivanju službenika za javne nabavke. S tim u vezi, prezentirano je i Uvjerenje o položenom stručnom ispitu za rad na poslovima javnih nabavki.

Shodno zadnje važećem Planu javnih nabavki za 2023. godinu, ukupna vrijednost Plana bez pdv-a iznosila je 644.205,80€, a vrijednost pdv-a 127.933,15€, odnosno ukupna vrijednost planiranih nabavki iznosila je 772.138,95€ sa pdv-om. Istim je planiran 51 postupak nabavki (11 otvorenih postupaka javnih nabavki i 40 jednostavnih nabavki).
Uvidom u Plan javnih nabavki za 2023. godinu utvrđeno je da je Agencija najviše sredstava planirala za nabavku usluga putničkih agencija za avio prevoz u iznosu od 61.983,47€, nabavku sistema tehničke zaštite u iznosu od 41.322,32€, nabavku obnove licenci za softver u iznosu od 41.322,32€, usluge fizičko-tehničke zaštite poslovnog prostora Agencije u iznosu od 33.057,85€, ostale – razne usluge u iznosu od 87.570,66€ itd.

Subjekt revizije je dostavio Ministarstvu finansija izvještaj o sprovedenim postupcima javnih nabavki i zaključenim ugovorima o javnim nabavkama,

kao i izvještaj o sprovedenim nabavkama i zaključenim ugovorima/računima za jednostavne nabavke.

Shodno godišnjem izvještaju o sprovedenim postupcima javnih nabavki i zaključenim ugovorima o javnim nabavkama, kao i izvještaju o sprovedenim nabavkama i zaključenim ugovorima/računima za jednostavne nabavke broj sprovedenih otvorenih postupaka u 2023. godini iznosi 5, ukupne ugovorene vrijednosti sa pdv-om 215.274,98€. Broj sprovedenih jednostavnih nabavki preko CEJN-a iznosi 13, ukupne ugovorene vrijednosti sa pdv-om u iznosu od 141.678,88€, broj direktnih nabavki je 189, ukupne vrijednosti sa pdv-om u iznosu od 113.464,91€.

Revizijom je utvrđeno, upoređujući podatke evidentirane u Glavnoj knjizi subjekta revizije, sa podacima iskazanim u Izvještaju o sprovedenim nabavkama i zaključenim ugovorima/računima za jednostavne nabavke, da subjekt revizije u Izvještaju koji se odnosi na direktne nabavke do 8.000,00€ nije iskazao nabavke u vrijednosti od najmanje 8.383,64€, koje se odnose na usluge reprezentacije u iznosu od 1.525,59€, usluge hotelskog smještaja u iznosu od 6.712,92€ i usluge putnog zdravstvenog osiguranja u iznosu od 145,13€.

- **Subjekt revizije treba da u Izvještaju o sprovedenim nabavkama i zaključenim ugovorima /računima za jednostavne nabavke iskaže sve jednostavne nabavke koje se odnose na godinu za koju se izvještaj podnosi u skladu sa članom 182 Zakona o javnim nabavkama.**

Revizijom je utvrđeno da je Agencija u 2023. godini sprovela **pet otvorenih postupaka javnih nabavki** i to: nabavka putničkog automobila, nabavka usluga iznajmljivanja godišnjih licenci za postojeći sistemski softver, usluge rezervacije avio karata, usluge rezervacije hotelskog smještaja i postupak osiguranja zaposlenih i imovine kroz tri partije. Agencija je krajem 2023. godine objavila postupak nabavke računarske opreme koji je zaključen u 2024. godini. Ukupna vrijednost nabavki sa PDV-om za otvorene postupke, iznosila je 215.274,98€.

U nastavku je dat tabelarni prikaz sprovedenih otvorenih postupaka javnih nabavki

Rb.	Predmet nabavke	Ugovorena vrijednost nabavke bez PDV-a	PDV	Ukupno sa PDV-om	Ukupno izvršeno plaćanje
1	Nabavka putničkog motornog vozila	17.272,73	3.627,27	20.900,00	17.272,73
2	Nabavka usluga iznajmljivanja godišnjih licenci za postojeći sistemski softver i tehnička podrška za predmetni softver	41.240,50	8.660,50	49.901,00	41.240,50
3	Usluge rezervacije avio-karata	61.983,47	13.016,53	75.000,00	29.707,05
4	Usluge rezervacije hotelskog smještaja	28.925,62	6.074,38	35.000,00	35.851,06
5	Osiguranje zaposlenih i imovine Partija 2 - Dopunsko Dobrovoljno zdrastveno osiguranje zaposlenih	21.500,00	21.500,00	21.500,00	21.500,00
	Osiguranje zaposlenih i imovine - Partija 1 - Kolektivno osiguranje zaposlenih i Dopusnko kolektivno zdrastveno osiguranje	8.974,50	0,00	8.974,50	8.974,50
	Osiguranje zaposlenih i imovine - Partija 3 - Osiguranje imovine	3.999,48	0,00	3.999,48	3.999,48
UKUPNO		**183.896,30**	**52.878,68**	**215.274,98**	**158.545,32**

U postupku revizije je izvršen uvid u dokumentaciju svih sprovedenih otvorenih postupaka javnih nabavki i utvrđeno je sledeće: Sve realizovane nabavke bile su predviđene Planom javnih nabavki za 2023.godinu; vršeno je objavljivanje i sprovođenje postupaka kroz CEJN; vrednovanje ponuda je vršeno po kriterijumu odnosa cijene i kvaliteta; subjekt revizije je zahtijevao garancije ponude i garancije za dobro izvršenje ugovora; nije bilo izjavljenih žalbi Državnoj komisiji za kontrolu postupaka javnih nabavki; uvidom u uzorkom odabrane fakture, shodno zaključenim ugovorima o javnim nabavkama putem otvorenih postupaka 2023.godini, utvrđeno je da su ispostavljene fakture obračunate u skladu sa cijenama koje odgovaraju prihvaćenoj ponudi i zaključenim ugovorima. Subjekt revizije je prezentirao Izvještaje o realizaciji ugovora o javnoj nabavci za tri nabavke koje su realizovane u 2023. godini.

Revizijom je utvrđeno da je Agencija u 2023. godini sprovela **13 jednostavnih postupaka putem CEJN-a** i to: nabavka dodatnih slika i predmeta za trenažer, nabavka usluga održavanja i tehničke podrške za opremu informacionog sistema Agencije, nabavka vode, kafe, čajeva i sredstava higijene, registracija i osiguranje službenih vozila, nabavku goriva, usluge mobilne telefonije, usluge čišćenja i održavanja poslovnih prostorija, usluge servisiranje službenih vozila (dvije partije), nabavka kancelarijskog materijala, nabavka tonera, d2d uređaja za bekap podataka, nabavku fiksne telefonije i nabavka dva mrežna uređaja. Nabavka dodatnih slika za trenažer objavljena je krajem 2022. godine, dok je Ugovor zaključen u 2023. godini. Ukupna vrijednost nabavki sa PDV-om za jednostavne nabavke sprovedene putem CEJN-a iznosila je 141.678,88€.

U nastavku je dat tabelarni prikaz sprovedenih jednostavnih nabavki putem CEJN-a

Rb.	Predmet nabavke	Ugovorena vrijednost nabavke bez PDV-a	PDV	Ukupno sa PDV-om	Ukupno izvršeno plaćanje
1	Izbor najpovoljnijeg ponuđača za nabavku dodatnih slika i predmeta za trenažer, ažuriranje softvera za trenažer i održavanje trenažera	4.980,00	1.045,80	6.025,80	4.980,00
2	Nabavka usluga održavanja i tehničke podrške za opremu informacionog sistema Agencije za civilno vazduhoplovstvo	10.600,00	2.226,00	12.826,00	8.550,64
3	Nabavka vode, kafe, čajeva i sredstava za higijenu	8.264,47	1.735,54	10.000,01	5.136,92
4	Registracija i osiguranje službenih automobila	7.203,15	1.512,66	8.715,81	1.361,15
5	Izbor najpovoljnijeg ponuđača za nabavku goriva za potrebe Agencije za civilno vazduhoplovstvo	8.264,47	1.735,54	10.000,01	1.654,32
6	Usluge mobilne telefonije	15.754,00	3.308,34	19.062,34	10.432,36
7	Usluge čišćenja i održavanja higijene u poslovnoj zgradi Agencije za civilno vazduhoplovstvo.	8.147,28	1.710,93	9.858,21	1.668,14
8	Nabavku usluga servisiranja službenih vozila - Partija 1	3.719,01	780,99	4.500,00	324,26
	Nabavku usluga servisiranja službenih vozila - Partija 2	2.479,34	520,66	3.000,00	318,26
9	Nabavka kancelarijskog materijala za potrebe Agencije za civilno vazduhoplovstvo.	4.591,16	964,14	5.555,30	4,24
10	Nabavka tonera za potrebe Agencije za civilno vazduhoplovstvo.	8.380,60	1.759,93	10.140,53	564,13
11	D2D uređaj za bekap podataka	15.350,00	3.223,50	18.573,50	15.350,00
12	Izbor najpovoljnijeg ponuđača za nabavku fiksne telefonije za potrebe Agencije za civilno vazduhoplovstvo.	3.658,50	768,29	4.426,79	476,55
13	Dva mrežna komunikaciona uređaja	15.698,00	3.296,58	18.994,58	15.698,00
	UKUPNO	**117.089,98**	**24.588,90**	**141.678,88**	**66.518,97**

U postupku revizije je izvršen uvid u dokumentaciju svih sprovedenih jednostavnih nabavki i utvrđeno je sledeće: sve realizovane nabavke bile su predviđene Planom javnih nabavki za 2023.godinu; vršeno je objavljivanje i sprovođenje postupaka kroz CEJN; vrednovanje ponuda je vršeno po kriterijumu odnosa cijene i kvaliteta u zavisnosti od postupka; uvidom u uzorkom odabrane fakture, shodno zaključenim ugovorima o jednostavnim

nabavkama tokom 2023.godine, utvrđeno je da su ispostavljene fakture obračunate u skladu sa cijenama koje odgovaraju prihvaćenoj ponudi i zaključenim ugovorima.

Revizijom je utvrđeno da je subjekt revizije zaključio 2 ugovora sa dobavljačima za nabavke direktnim izborom predmeta određenog ponuđača, uz prihvatanje predračuna/profakture, a koje nijesu jednokratne, odnosno za nabavke vrijednosti do 8.000,00€, pri čemu je ukupna vrijednost zaključenih ugovora iznosila 15.548,30€.

Subjekt revizije je prezentirao Evidenciju o sukobu interesa, odnosno kršenju antikorupcijskog pravila i metodologija analize rizika u vršenju kontrole u postupcima jn.br. 01/2-348/23-2844/2 od 29.12.2023.godine.

3.9 SUDSKI SPOROVI

U postupku revizije prezentiran je Izvještaj sačinjen od strane subjekta revizije za potrebe revizije, o aktivnim predmetima/sporovima, shodno kojem se trenutno protiv subjekta revizije-Agencije kao tužene strane vode sporovi pred sudovima i postupci kod Agencije za mirno rešavanje radnih sporova i Centra za alternativno rješavanje sporova pokrenuti od strane bivših ili trenutno zaposlenih lica.
Shodno dostavljenim informacijama protiv Agencije kao tužene strane tri bivša zaposlena vode spor pred Osnovnim sudom u Podgorici radi naknade materijalne štete na ime varijabilnog dijela zarade zbog dodatnog angažovanja, na ime dodatka na zaradu posebnog uvećanja zarade zbog obavljanja inspekcijskih poslova, na ime dodatka na zaradu -posebnog uvećanja zarade zbog obavljanja normativno pravnih poslova; na ime dodatka na zaradu -posebnog uvećanja zarade zbog obavljanja i realizacije pojedinih značajnih i kompleksnih poslova, te na ime manje isplaćenog iznosa otpremnine zbog odlaska u starosnu penziju; radi poništaja Rješenja Agencije kojim je odbijen zahtjev za produženje prava primanja naknade nakon prestanka radnog odnosa za još 12 mjeseci i isplate naknade štete za navedeni period; te radi naknade materijalne štete i to na ime uvećanja osnovne zarade po osnovu godina radnog staža-minulog rada za određeni period i na ime manje isplaćenog iznosa otpremnine zbog odlaska u starosnu penziju.

Takođe, pred Osnovnim sudom u Podgorici u toku su sporovi po tužbama četiri zaposlena i to: radi naknade materijalne štete po osnovu faktičkog rada-varijabilni dio zarade na ime izvršenog povećanog obima posla kao i dodatka na zaradu kao posebnog uvećanja zarade za obavljanje inspekcijskih poslova; radi zlostavljanja na radu-mobinga i naknade štete; radi naknade materijalne štete na ime obavljanja dodatnih poslova koji nijesu bili u opisu radnog mjesta; radi nadoknade štete zbog neisplaćenog varijabilnog dijela zarade kao i neisplaćene dodatne zarade, sve za određene vremenske periode iz ranijih godina.

Pored sporova koji se vode pred Sudom, jedan zaposleni pokrenuo je postupak protiv Agencije pred Agencijom za mirno rješavanje radnih sporova

radi naplate potraživanja iz radnog odnosa zbog primanja manje obračunate zarade po nižem koeficijentu za određeni vremenski period, dok se pred Centrom za alternativno rješavanje sporova vode trenutno tri postupka pokrenuta od strane zaposlenih i to radi nadoknade materijalne štete na ime obavljanja dodatnih poslova koji nijesu bili u opisu radnog mjesta, kao i nadoknade materijalne štete radi obavljanja prekovremenog rada , te rada u danima državnih i vjerskih praznika.

U prezentiranom Izvještaju, Agencija u većini slučajeva nije mogla procijeniti okvirno troškove postupka, dok je u procjeni uspjeha postupka/spora najčešće navela 50% do 70% uspjeha u postupku.
U određenim postupcima koji su pri kraju, subjekt revizije naveo je da bi u jednom sporu ako bi tužilac dobio spor Agencija bila dužna isplatiti iznos od 50.213,32€ i dodatno troškove postupka, dok u jednom sporu pred Sudom ako tužilac dobije, Agencija bi tužiocu bila dužna da isplati čak 73.929,81€ i zakonske kamate u iznosu od 41.338,80€.

U postupku revizije je utvrđeno da subjekt revizije vršio rezervisanje sredstava za 2023. godinu po osnovu sudskih sporova, što je detaljnije pojašnjeno u dijelu Izvještaja koji se odnosi na dugoročna rezervisanja.

3.10 KANCELARIJSKO POSLOVANJE

Shodno Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Agencije za civilno vazduhoplovstvo, kancelarijsko poslovanje vrši se u okviru Službe za pravne, finansijske i opšte poslove.

Agencija za civilno vazduhoplovsto je donijela Pravilnik o kancelarijskom i arhivskom poslovanju, kojim je regulisano primanje, pregledanje, raspoređivanje, evidentiranje i dostavljanje u rad akata odnosno predmeta, administrativno tehničko obrađivanje akata i predmeta, otpremanje akata, zavođenje akata, arhiviranje predmeta, čuvanje arhivskih predmeta, izlučivanje bezvrijednog registraturskog materijala i predaja arhivske gradje nadležnom Arhivu.

Na osnovu člana 16 Statuta Agencije i u vezi članom 8 Uredbe o kancelarijskom pooslovanju organa državne uprave i članom 25 Uputstva o načinu vršenja kancelarijskog poslovanja Direktor Agencije je donio Odluku o određivanju brojčanih znakova organizacionih jedinice Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2023. godinu.

Revizijom je utvrđeno da Agencija vodi sledeće arhivske knjige: Djelovodnu knjigu; Upisnik Sektora za sigurnost vazdušnog saobraćaja; Upisnik Sektora za sigurnost vazdušne plovidbe; Upisnik Odjeljenja za bezbjednost i olakšiće u civilnom vazduhoplovstvu; Upisnik odjeljenja za međunarodnu saradnju; Upisnik Referata za vazduhoplovnu medicine; Upisnik inspekcijskih nadzora i Djelovodnik povjerljivih dokumenata. Uvidom u navedene knjige utvrđeno je da subjekt revizije vrši evidentiranje svih ulaznih i izlaznih akata u skladu sa Uputstvom o načinu vršenja kancelarijskog poslovanja. Pregledom

djelovodnika utvrđeno je da se isti uredno i ažurno vodi, kao i da je isti zaključen na kraju godine u skladu sa navednim Uputstvom. Utvrđeno je i da Agencija sve vrste internih i eksternih akata posjeduje u elektrenskom obliku kroz DMS sistem (Document Management System).

Izvještaj pripremila
Državna revizorka,
Načelnica u Sektoru IV
Zorica Knežević

Predsjedavajući Senatom DRI
Rukovodilac Kolegijuma
Senator
Nikola N. Kovačević